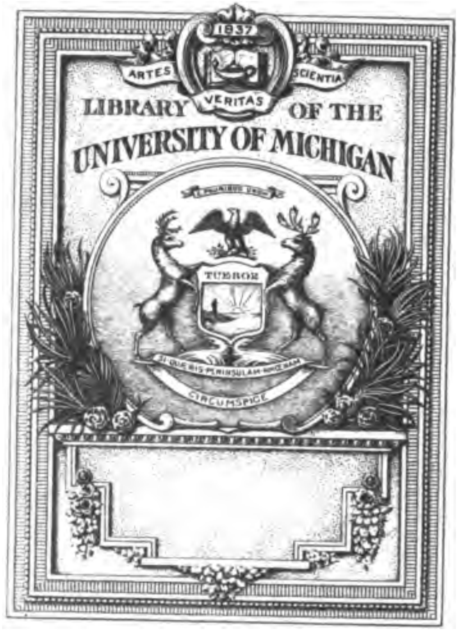

1837
ARTES
SCIENTIA
VERITAS
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

GULDET
OG DE GRØNNE
SKOGER

Kristian Elster d. y.

GULDET OG DE GRØNNE SKOGER

Roman

6.—8. tusen

Kristiania
Forlagt av H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard)
1921

EMIL MOESTUE A/S BOKTRYKKERI

FØRSTE DEL

Det var den første virkelige vaardag. Det hadde længe været vaar efter almanakken, gaterne var tørre, jorderne laa graa og snebare, og træerne stod ynkelig med brune knopper som solen drev frem akkurat saa meget at de kunde fryse om natten. Det var altsammen bare vinteren som gik — langsomt, seigpinende. Himmelen var haard og frostblek, og nordenvinden jog med støvet gjennem gaterne, — isnende pust med en graa liten støvhvirvel foran. Utover jorderne, hvor villaerne endnu hadde levnet en liten plads for en enkelt lerkefamilie, som var trassig og ikke vilde opgi troen paa at den bodde paa landet, laa mulden svart og frossen, og det var akkurat saa vidt lerfivelen vaaget sig frem. I middagstiden steg lerken hidsig og fuld av haab op i den solbleke luft, rystet nattekulden og jordfrosten av sig, og den dirrende tone hang et øieblik som smil i kulden, saa faldt den vesle fuglen ned igjen, det var saa haabløst ikke vaar. Ikke et søndenpust, ikke en vestensky, ikke et gufs fra salt sjø. Bare altid den samme sure kolde nordenblæsten fra skogen hvor sneen laa meterhøi og frossen, og hvor vandene ikke hadde tænkt at slippe isen.

Indtil endelig idag. Eller rettere, det var vel begyndt inat, for de som hadde vaaknet en gang, hadde hørt det dryppe, dryppe fra takene og suse, suse i luften. Og idag morges var verden forandret. Alt det haarde og kolde var slettet ut i bløte blaa farver. Himmelen var saa dyp, vaat, varmt blaa og takene røde. Isen i alle takrender var smeltet, det var den som hadde dryppet, og fra fjorden stod lange milde pust, det var det som hadde suset. Luften var fuld av sol og smil, trærne strakte sig vaatblanke, og buskene strittet, og jorden var mild og bløt at gaa paa. Paa den ene nat var alle grøftene blit fulde av fivel, og lerken sang og sang, det var som en liten sølvtrompet høit oppe mot solen. Men paa en gammel laave sat en stær, som var kommet gud vet hvorfra, og fløitet overlegent, smaa spottende toner, den hadde naturligvis visst at vaaren kom akkurat inat. Og over det hele hvælvet den nye himmel sig med sit store fugtigblaa solsmil.

Og kvelden kom, og luften holdt sig like mild og bløt, gaterne blev gyldne i den synkende sol, og røken fra de mange piper steg blekgraa like til veirs. Det var forunderlig stilt og lydt i luften, det var som det sank milde strømme over den skitne by som hadde frosset saa længe, og varmen som endelig var kommet, blev liggende kjælent og lunt over gater og hus, over parker og trær.

Nikolai Rømer stod med hænderne i bukselommene og hang i porten. Slap var han, og ingen ting gad han, og han hadde det saa inderlig vel. Det var saa livsalig bare at staa og stirre ind i

vaarhimmelen, som nu blev gjennemskinnet av et kjølig gulig lys som kom dypt indenfra. Lavt nede, bak kirken, stripet himmelen sig i lyst grønt, som høiere oppe bleknet i tyndt blaat. Trærne i den vanstelte parken strittet med svarte grener, det grønne i de bristende knopper kunde saavidt anes mot himmelen, og i den bratte bakke mot kirken laa et svævende grønskjær over mulden. Men indunder haugen stod lave busker hidsig grønne og ropte vaar. Saa langt hadde bare den ene dagen hjulpet.

Det var stilt i luften, og al lyd gled langt bort, — larmen av vognene, ja selv den hvinende skuren fra trikken i gaten længere nede blev bare til et dæmpet mangeartet sus bak stilheten. Det eneste som stund imellem skar høilydt igjennem, var de skingrende guttestemmerne, — barnene fra arbeiderboligen sparket fotbal med en hermetikboks fra portrum til portrum — tvers over trikkelinjen.

Men der Nikolai stod var ganske stille, i den gaten gik ingen trik, og det var ingen unger som lekte der. Det var en ny gate uten ordentlig fortaug og de fæle husene stod spredt — med gløtt imellem ut til parken og løkken. Her var alt ufærdig, i bakgaarden, like ved søplekassen stod resterne av et lysthus og mellem to av husene sygnet et svært, gammelt moreltræ med flekket stamme og knækkete grener. Det var byen som aat sig utover landet.

Nikolai saa over mot haugen — der hadde han lekt alle guttedagene sine, — før her kom nogen

gater, — dengang hadde de bodd længere nede, tvers overfor arbeiderboligen. Han husket med ett saa tydelig en dag han hadde skulket skole, — pludselig, saa rent uventet for sig selv hadde han en morgen paa veien til skolen stukket av og løpt op paa haugen og lekt der hele formiddagen. Det hadde været en vidunderlig dag. Han hadde hat en velsignet følelse av ny og uventet frihet, og det forunderligste av alt var, at han slet ikke blev opdaget. Selv Bernhard som dengang gik i gymnasiet og var saa ivrig efter at opdrage ham, hadde ikke merket noget. Senere hadde han ofte skulket, men det hadde ikke været som den første gangen, og han var altid siden blit opdaget. Den gangen — den første — hadde det ogsaa været en slik god vaardag.

Men længe siden var det. Han var endelig blit student — nu forrige sommer — akkurat saa vidt. Likesom det gjorde noget at det bare var saa vidt. Endnu sat det i ham at det var saa vondt at bestille noget om vaaren, — det var likefrem synd at være flittig da. Bernhard kunde altid være flittig, vinter og vaar — at han gad! Aa, hvormange ganger han hadde forbandet skolen og Bernhards evige passen paa. Men nu var han student, og nu vilde han vise at han var sin egen herre, — jo da, han skulde nok være flittig. Om ikke for andet, saa for det at nu vilde han ikke gaa og altid være Bernhard taknemmelig, fordi han blev hjulpet frem. Om det saa var de lumpne lommepengene som var saa faa at de ikke kunde

tælles, saa fik han dem av Bernhard. Men man hadde sine smaa utveie. — —

Og saa d e t til, at det skulde hete sig at Bernhard maatte slite, Bernhard maatte negte sig alt for at kunne underholde moren og Marta og ham. Men h a n hadde det godt, han fik studere, — det skulde han ogsaa gaa og være taknemmelig for. Og se op til Bernhard som det store dydsmønster og altid høre at det at gjøre sin pligt var det største i livet. Fy til rakkeren!

Nikolai halte frem en snadde og grov frem litt tobaksrusk fra lommen, — det var alt hvad han hadde for tiden, og han turde ikke ta mere paa kredit hos tobakshandleren; han stoppet og tændte og røkte og lot som det smakte nydelig — um, um, sa han. Han lænet sin lange krop makelig ind mot porten og hadde det koselig med sig selv i den stille vaarkveld. Det gule lys var blit hvitlig blaat, og det grønne streif var helt borte. Like over haugen tændtes en stjerne — Nikolai saa paa den og fik slik ferielængsel. Jo — han skulde nok være flittig, men fra St. Hans tok han ferie, — gik det ikke paa anden maate, skulde han si til moren at han igjen tok til at føle det stinget i siden, — det pleiet altid at ha god virkning.

Se saa — der kom broren opover gaten. Det var kanske bedst at stikke av og sitte over bøkerne naar Bernhard kom op. Nikolai stod allikevel og skulte nedover gaten hvor broren kom tungt labbende. En bred, litt lutende krop med vældige skuldre der arbeidet som bar de en tung bør.

Hodet var bøiet, han stirret ned i gaten, saa reiste han det pludselig, uventet, og saa sig fort omkring. Der tok han hatten av og strøk sig gjennem den svarte manken.

Bernhard var naadd op til broren, han sa ikke noget, men stanset og saa langt over mot den lyse vaarhimmel, han og. Det blev helt mildt i uttrykket, det brede, bleke, myndige og selvgode ansigtet med de mørke øinene, de buskete bryn og den hvite panden. Næsen var for tyk, men munden fin og uttryksfuld, haken bred, tung. Nikolai skottet bort paa broren, igrunden var Bernhard ganske vakker — ikke saa pen som han selv, det visste han, det hørte han fra alle kanter, — men slet ikke værst. Bare han ikke hadde set saa vigtig ut.

Saa rystet Bernhard sine tunge skuldre og med ett «op og læs, gut,» gik han foran ind porten. Slik kunde en snakke til en middelskolegut, tænkte Nikolai forarget, der han kom luskende efter. Alt hos broren var til at forarge sig over — bare de tunge knakende trin i trappen — her kommer jeg! Men Nikolai skulde vise ham. Før nogen kunde tro det, skulde han være færdig læge og tjene sig en formue paa blindtarmeoperationer.

Da han kom op paa det værelse han og broren hadde sammen, var ikke Bernhard der. Med et uttryk av mørk energi satte han sig til bordet og stablet de tykkeste lærebøkerne op foran sig. Jo, nu skulde der arbeides! Naa mørknet det ogsaa derute, — men stjernerne stod vaarnye i det rolige blaa. Han var i grunden mere oplagt til at

skrive vers. Men han blev bare sittende og se ut, paa den mørke himmel og de blanke stjernene, indtil han blev ropt ind til kvelds. Saa ramlet han med bøkerne og strakte sig og myset læsetræt med øinene, da han kom ind i spisestuen. Men han syntes Bernhard skjøv underlæpen saa haanlig frem, — skulde det bety at han agerte at ha gjennemskuet ham!

De spiste til kvelds og hadde det muntert, de tre, moren, Marta og Nikolai. De moret sig sammen, de kniste til alt de sa, snudde ordene bakvendt og var morsomme. De snakket om piker, deres egen pike og alle de andre pikerne i gaarden, det var et uuttømmelig emne og gav god anledning til mange pudsige bemerkninger. Men ret som det var skjændtes moren og Marta om hvor det var piken hadde kjøpt slikt daarlig brød, og om hvem det var som hadde bedt piken kjøpe det brødet, — og moren vilde reise sig og gaa fra bordet, det var ikke alt hun taalte av sine barn heller. Men Nikolai jevnet det ut ved at si brødet var blit saa daarlig ved at Berta — piken — hadde sat sig paa det, da ølmanden vilde kysse hende. Saa kniste de igjen og var i godt humør. De kniste hele dagen.

Bernhard sat med ansigtet bøiet over tallerkenen — av og til strøk han sig over ansigtet. Hvor han hadet denne evige knisen, denne fjollete munterhet, denne traak i snak om piker og bakgaardspladser. Evindelig det samme, tænkte han; men han bet utaalmodigheten i sig, for det var jo moren. Han tvang sig til at ha ærbødighet for

sin mor, skjønt guderne skulde vite det mange ganger var haardt nok. Hvordan kunde hun, moren, engang ha hat ord for at være vittig og smuk og morsom, tænkte han med et sting i hjertet, for det var ikke slik en skulde tænke om sin mor. Naa kniste de igjen, det var Marta som hadde sagt et eller andet umulig fjollet, — at vi holder ut i denne kjedsomheten, tænkte han, at vi ikke en dag blir rasende, reiser os og sier onde ord til hverandre. Han saa sig mørk omkring, — men de sat der, de tre, og var blide i ansigtene og hadde det morsomt. Saa mørknet han, ensom — og brystet sig misfornøiet i sin ensomhet, han holdt ut, han tiet, han var opofrende — for i et hjem skulde der være fred og god stemning.

Saa kjeglet de litt igjen, mor og datter, og var røde i hoderne, — fordi det gik saa fort med smørret, Marta blev beskyldt for at spise bart smør i kjøkkenet. «Det er bare bra det mor,» sa Nikolai, «saa holder hun sig smørbli,» og saa kniste de igjen og saa beundrende paa Nikolai. Det er dette hjem av kjedsomhet jeg holder sammen ved min kraft, tænkte Bernhard og strøk sig igjen over ansigtet, ved min energi og min vilje, jeg, den eneste her som arbeider. Og saa skal jeg forgaa i kjedsommelig snak. Holdt ikke jeg det sammen, fordi jeg forstaar min pligt, — saa skulde dere faa noget at knise over.

Og saa saa han paa moren — igjen med et sting i hjertet, for han holdt av hende og var svak for hende. Hun var endnu smuk, fru Rømer, figuren ungpikeagtig, haaret blank-brunt, — det graa var

puttet ind med utrolig stræv, men strittet allikevel ut. Munden var det ikke bra med, tænderne var daarlige og saa sat der et ungpikesmil om den, som kunde faa Bernhard til at gyse. Han vilde saa gjerne at hans mor skulde være en smuk gammel dame. Hun talte med langsom stemme som var hun bange for at slippe lyden for fort ut mellem de faa og daarlige tænder, — ak de tænder, Bernhard ga hende hver maaned penger til at faa dem repareret med, men fru Rømer hadde sine smaa svakheter, og pengene forsvandt, og tænderne blev aldrig bedre. Stemmen var en indsmigrende, avslepet bergensstemme, som blev saa træt og barnlig i klangen hver gang livet gik hende imot. Selv de som kjendte hende ut og ind, selv Bernhard som visste hun løi fantastisk, hadde vanskelig for at staa imot, naar hun fik den forlatte søte stemmen. Stakkar — hun hadde hat slik haard skjæbne. Hun var enke efter foged Rømer som hadde gjort underslag og stelt sig saa klodset at det maatte bli opdaget. Underslaget blev dækket, og han slap med avsked i unaade. Fru Rømer, den smukke Lise Falk, gift med en kassebedrager og i smaa kaar, — alle hendes venner skrek op av medlidenhet, skjønt de alle visste at det var h u n som hadde ødelagt manden økonomisk, og at bevisstheten om underslaget ikke vilde ha generet hende det mindste, hvis det ikke var blit opdaget. Han døde av det. Han hadde været en smuk og saakaldt begavet kvindes mand, svak og forelsket, og da han var ødelagt og foragtet, og ikke hver dag

paany kunde kjøpe hendes kjærlighet, opga han tilværelsen. Hans kone var reist til København for at komme sig og kom sig aldeles udmerket sammen med en ung maler, og imens laa manden og døde litt hver dag og forbød at der blev sendt bud efter hende. Det var det eneste gode ulykken hadde bragt ham, at han var færdig med hende, nu kjendte han hende til bunds; det var virkelig et gode, og det var kanske allikevel det som knækket ham. «La mig da i alle fald faa dø i fred,» svarte han, naar de spurte om de ikke skulde skrive efter hende. Han hadde Bernhard, sin ældste, tolvaarsgamle gut sittende ved sengen og snakket med ham som med en jevnaldrende. Tilslut glemte han ganske at det var en gutunge som sat der paa en pindestol ved sengen, — han laa og glædet sig til døden og ga gutten sin bitter livsvisdom at leve paa. «Vær hæderlig,» sa han med sin trætte stemme, «gaa aldrig fra dit ord. Kvinder vil friste dig til løgn, til at svige dine løfter, — hvad du saa end gjør, gaa aldrig fra et løfte. Gjør din pligt, i ethvert tilfælde, enten det smaker søtt eller surt, saa har du da dig selv at være stolt av. Vær hæderlig — det er det som skiller mand fra kvinde.»

Saa døde han en dag, han og gutten var alene — døde med et lettelsens suk. Fru Rømer sat igjen med de tre barnene og en bitte liten livrente og en hoben venner som beklaget hende og spurte hvordan skal det gaa hende. Fru Rømer var selv den som bekymret sig mindst, hun

slog sig en kort tid paa religionen og hadde megen glæde av skriftstedet om liljerne paa marken. Hun trodde hun endnu var vakker. Livet gik sin gang, og naar gjælden blev for stor, maatte den jo dækkes, og det blev altid Rømers slegtninger — nogen flittige, spidsborgerlige og hæderlige mennesker som avskydde hende — som maatte træ støttende til. For navnets skyld, sa de, og for barnenes — som de aldrig var noget venlige mot. Og aarene gik, og barnene fik sin skolegang, og fru Rømer la aldrig av sine smaa vaner, — hun hadde saa svært godt av et glas portvin paa formiddagen, syntes hun, og hun trodde fremdeles hun kunde gjøre indtryk paa mænd — bare hun fik stelt litt med tænderne sine.

Og imens vokset Bernhard op, blev student og tok til at tjene sit brød.

Fra de nætter ved farens dødsseng hadde han en ond og skræmmende viden om moren. Men allikevel — for hende var han svak, han syntes hun var saa smuk — bare hun ikke altid hadde været saa munter. Han som hadet løgn og som uten skaansel vilde ha fordømt enhver anden kvinde som hadde syntes at portvin om formiddagen var godt for sundheten, — han visste saa mange undskyldninger for moren. Naar hun sat tilbords med svømmende øine og røde flækker paa kinderne, saa han forlegen ned og tænkte: stakkars mor. Hun var den eneste han sa stakkars om.

Sin far husket han mest fra sykeleiet — den store avmagrede mand i sengen, et graat ansigt

overgrodd av skjæg og med indsunkne trætte øine. Han turde næsten ikke tænke paa ham, for han kunde ikke la være altid at se forbryderen, manden som hadde tat andres penger. Men av den mand hadde han faat det bestemmende bud: han skulde være bedre end de andre. Det var hans pligt aldrig at begaa et feiltrin. Aldrig vise svakhet. Det ga ham en særplads i livet. Og en mand kunde gjøre sin pligt, kunde gaa gjennem livet uten feiltrin, uten svakheter, det var bare en viljesak, en anspændelse til det ytterste av al sin styrke. Andre kunde feile, bare ikke han. Mellem smaa vaklende mennesker gik han sin rake urokkelige gang. Svake stunder hadde han hat, sine haarde kampe, sine nederlag, sine stunder av mismod, men han hadde ikke bøiet unda, ikke veget. Var han ikke gaat ut i livet som en fattig mand, uten særlig utdannelse, uten forbindelser, og var han ikke allerede i en slik stilling at han kunde underholde en hel familie og selv lægge tilside. Hadde han ikke allerede navn som en av de mest lovende unge forretningsmænd, en av dem man ventet meget av. Og ved Gud, han var bare ved starten! Var han ikke allerede — trods sin ungdom — betroet en række tillidshverv; endnu igaar var det blit sagt ham at han saasnart tiden var inde, var selvskrevet til at komme ind i bystyret. En av hans bekjendte hadde spøkende kaldt ham den vordende handelsminister. Var han ikke sin chef, den kjendte forretningsmand og politiker G. W. Monsens særlige tillidsmand? Han

tænkte nok at han — og alene, uten hjælp — hadde skapt sig en stilling som det stod respekt av. Og han var bare ved begyndelsen.

Han visste godt hvad han hadde at kjæmpe mot. Han trodde han turde si han kjendte sig selv. Et mørkt trossig sind, en voldsom hidsighet som i guttedagene hadde skaffet ham vanskeligheter nok. Hvor hadde han ikke ligget i krig med ungerne i arbeiderboligen tvers over gaten, den gang de bodde dernede. De hadde flokket sig om ham naar han om eftermiddagen stod i porten, — ti, tyve mot ham alene. Han var en fremmed, han var vestlænding, han snakket ikke som de, han var sky og gik sine egne veier, de pirket i ham, de ærtet ham, de fik smaaungerne til at spytte paa ham, kaste sten efter ham langt borte fra, indtil han som en rasende kastet sig ind i flokken, — og det hændte han med sin vilde hidsighet jog dem alle. Men i skumre kvelder snappet de ham op i porten, et mylder av gutter, ældre og jevnaldrende, faldt over ham i mørket, som ulver, mange og feige, og han slos indtil de var saa tæt over ham at han ikke kunde røre hverken armer eller ben. Da kunde det røde raseri fare op i ham, — han hadde selv som gut kaldt det «det røde raseri», han visste ikke hvad han gjorde, han bet, han klorte, han knurret, og han trodde det var den knurringen som skræmte mest, for da slap de ham altid saa meget han kunde komme unda. Men naar han skulde ut om eftermiddagerne, saa var det en spænding, han saa sine fiender som

feige graa skygger kredse foran porten eller staa paa lur i kroken; var de bare en tre, fire, veg de naar han kom, da turde de ikke, men trak sig tilbake til sin egen port og nøiet sig med at kalde efter ham, haane efter ham og kaste sten. Men stundom kunde de være saa mange, at han maatte lure sig ut bakveien, klyve over plankegjærdet og løpe rundt kvartalet. — Nikolai slap altid saa meget lettere fra det, han gik igjennem flokken med sit blide fjæs, de nøiet sig med at ryste ham litt, ta lekerne fra ham og spytte paa ham, og Nikolai tørret sig pent og gik fredelig videre.

Eftersom de blev ældre, baade han og gutterne i arbeiderboligen, blev det mindre krig, færre slagsmaal, men det samme had. Den dag i dag gik Bernhard ikke forbi arbeiderboligen uten han skjalv i sindet. Og naar nogen talte bredt om arbeiderne og arbeiderbarnene, mumlet Bernhard for sig selv, «du kjender den ikke, ulveflokken — vent bare til den en dag blir sluppet løs over os.»

Men den hadde hærdet, den mangeaarige krig. Den hadde lært ham at raade over sin hidsighet, holde den nede, nu var den godt gjemt, og det skulde meget til at den brøt ut i sin vælde. Det kunde være en sjelden gang naar Nikolai hadde irriteret ham formeget, og familien hadde været for munter og den evige fnisen sat ham som en kløe i huden.

Muntert — det var ikke livet. Altid munter, det kunde man være naar man var som Nikolai, — og Bernhard kunde ikke skjule sin uvilje mot

broren, eller rettere sit ubehag, alt var ham imot, brorens gode humør, hans dovenskap, hans mange smaa-talenter, hans smukke ansigt, den lykke han gjorde hos smaapikerne, hans kjærestehistorier, hans lyst til flotte vaner. Vaner som Bernhard skulde betale for. Kunde det ikke være nok at han hele sit liv vilde ha Marta at sørge for.

Marta stakkar, — der hun sat ved bordet, langrygget og kroket, saa hun meget uheldig ut. Hun var morens grænseløse skuffelse. «Du ligner hele din fars familie,» sa hun, «og naar du nu hadde mig at slægte paa.» Nikolai sa ugeneret at Marta saa slik ut, at en kunde bruke hende til at standse blod med. Hun var svær som en politikonstabel og hadde en stemme som kunde reise døde. I det store bollete ansigtet var alle træk smaa, bitte smaa griseøine, en liten flat næse, en rund liten mund — sugemund kaldte Nikolai den. Naar hun lo, blev en ræd. Hun lo altid alene, al anden latter tidde for hendes. Hun var av dem alle straks kalder dum, dum som en avgrund, men hun var listig paa sin maate. Hun blev traakket paa av alle, men hevnet sig i smug. Hun var ondskapsfuld. Hun hadde forsøkt sig paa alt mulig i denne verden — sidst paa at bli sykepleierske, men var blit hjemsendt fordi de syke — som Nikolai sa — foretrak at dø en naturlig død. Nu stelte hun huset og fordrev pikerne og kjendte al sladder i hele kvartalet. Hendes glæde var altid at vite det værste om mennesker.

Gang paa gang mens de spiste, snudde Marta

sig mot Bernhard og aapnet sin mund for at si noget. Men hver gang var det som suget hun ordene i sig igjen. Kanske var det brorens truende mørke mine som skræmte hende, eller hun syntes hun kunde vente til en bedre stund. Saa reiste de sig fra bordet. Nikolai gik sin vei — for at læse, sa han. — «Den dovne blir flittig naar mørket kommer,» haante Bernhard efter ham. Selv satte han sig ved det lille bordet ved vinduet og læste aviser — med hænderne begravet i det store svarte haaret, og mens han læste var det som det lysnet over ansigtet, han glemte sig selv. Engang stanste Marta længe foran ham, og igjen aapnet hun munden som for at si noget. Men da han barskt saa op, drog hun et langt slurpende pust og gik ut i kjøkkenet uten at ha sagt et ord.

Det ringte. Bernhards blik slap avisen, men han rørte sig ikke. Moren holdt strikketøiet op for ansigtet og gjemte et smil. Marta kom løpende saa hele gulvet gynget, — ogsaa hun smilte da hun løp forbi Bernhard.

Da Marta kom tilbake, hadde hun en ung pike med sig. Hun var middelshøi, bred, litt korthalset, med et sterkt mørkt ansigt. Hodet bar hun rankt og frit, og under det svarte uregjerlige haar som laa ned i panden, lyste et par kloke faste blaagraa øine. Brynene var saa tætte, at de næsten møttes, næsen var kort, opadstræbende — vakker var hun ikke; men det var noget friskt og sterkt over hende, noget klart og allikevel eggende, det stod veir omkring hende. Det var

noget lidenskapelig over hele hendes krop, noget frit og vildt. Hun het Agnete Gjørn. Aggi kaldte de hende.

Familien Rømer visste ikke meget om hende — hun hadde et værelse i etagen nedenunder og var paa kontor. Hun var forældreløs, og de hørte aldrig tale om at hun hadde nogen anden slegt heller. Hun var alene og sørget for sig selv, — det hadde hun gjort siden hun var 17 aar, og nu var hun 27. Venner hadde hun, de kom og gik paa hendes hybel, av veninder var der færre. Marta visste det alt og fortalte det videre. Familien var blit kjendt med hende for et halvt aar siden, engang fru Rømer var blit syk, — virkelig syk, ikke slik syk hun blev naar det var et eller andet som skulde dækkes over. Marta hadde været alene hjemme og skrek saa hele gaarden hørte det. Saa stod Aggi pludselig der i stuen, rolig, hurtig, sikker. Hun hadde faat fru Rømer til sengs og bedt Marta ringe efter Bernhard og doktor, og da Bernhard kom hjem, stod den fremmede unge piken som han bare kjendte fra trappen og gaten, og gjorde istand et omslag til moren. Straks hun saa ham, sa hun: «Vær saa snil at holde denne voksduken, mens jeg gjør omslaget færdig.» Og der stod han med voksduken mellem hænderne og saa paa hende med den mørke minen han altid brukte naar han følte sig usikker. — «De har det travelt,» sa han for at si noget. — «Ja men jeg har da faat hatten av mig,» svarte hun, — han var kommet ind med hatten paa og hadde glemt at ta den av. Nu

hadde han hænderne fulde, men fik hatten av med et kast paa hodet. Da lo hun. Han smilte næsten.

Saa gik han over paa den anden siden — stadig med voksduken i hænderne. — «Skal De se paa mig fra den siden naa?» spurte hun. Og da hun saa han blev forbløffet, la hun til: «Jeg blir saa genert naar noen staar slik og ser paa mig — saa faar jeg det ikke til.» — «Det skal en sgu ikke mærke,» sa han mut — «Men det er sandt. Det er mit livs plage at jeg er saa genert for fremmede — og saa skal jeg altid dække det. Kom naa med voksduken. — Vi blir slik, vi hybelmennesker. Det er ikke farlig for Dem som har et hjem, som kan slipe kanterne av Dem.»

Nu blev han oprigtig rystet. Han hadde ingen kanter som skulde slipes av. Og et hjem —

Han stod og undret sig over det mens hun var inde hos moren med omslaget. Da hun kom tilbake og tok paa sig, takket han hende fordi hun var kommet: «Marta er ikke til at stole paa naar det gjælder noe.»

Hun likte visst ikke at han sa det om sin søster: «Det er ikke like let at være rolige naar det gjælder. — Jeg er altid rolig — d a. Men saa har jeg ogsaa hat leilighet til at hærde mig.»

Det sidste sa hun med et ryk. «Farvel,» hun gav ham haanden, — «er det et haandtryk —», Bernhards haand laa død i hendes, — «naar en har saa stor en næve som jeg, vil en ha et ordentlig haandtryk i den,» hun lo til hans forbauselse og gik.

Han stod igjen og holdt sin haand utstrakt, — det var sandt, hun hadde en stor varm haand.

Siden den dagen hadde de to hat følge til kontoret — omtrent hver dag. Og stundom hjem ved middagstider. Og om kvelden hændte det hun kom op til Rømers og sat et par timers tid.

Bernhard opdaget at hun var helt anderledes end han hadde trodd. En hybelpike, en kontordame — som alle de andre, hadde han tænkt. Men hun var ikke som alle de andre. Hun var noget nyt for ham hver dag. Den ene dag heftig, motsigelseslysten — aldrig hadde nogen sagt ham saa meget imot som hun. Ikke et øieblik lot hun sig imponere av ham. Og hun hadde en viden om mennesker og en freidighet i sin opfatning av livet, som gjorde ham stum. Men næste gang var hun stille, ydmyg beundrende og lyttende. Hun var saa god en kamerat, fortrolig og letvindt; men hendes meninger og hendes vaner og fornøielser var uendelig fjernt fra hans. Hun kaldte ham en stuegris, en pedant og en spidsborger som intet visste om livet. Naar han snakket om mennesker og dømte dem som han mente de skulde dømmes, enten det nu var fordi en ung pike gik med et bluseliv han ikke syntes var passende, eller fordi en kvinde rømte fra hus og hjem, eller en ungdom hadde faat sig en rus blandt kamerater eller en mand bedrog sin bedste ven, og han utøste al sin foragt over menneskenes feiltrin og det han kaldte deres slaphet og letsindighet, kunde hun faa taarer i øinene og bli baade sint og bedrøvet og si at han forstod hverken menneskenes lykke eller

ulykke og ante ikke engang at det var noget i verden som het lidenskap. Ja, hun kunde bli rigtig sint og uvorren i munden og kaldte ham dømmesyk og uglad. Engang sa hun: «Du tror det bare er én gang at gaa her i verden, de like gaterne og den kjedsommelige hovedtrappen din; — men bortset fra at kjøkkentrappen kan være morsommere, er det stier og veier utover — som fører langt, langt bort.» Han taalte det utrolige av hende, men han ændret — selvfølgelig — ikke en tøddel av sine meninger. Hun elsket at gaa paa kaféer, helst paa de dyreste, og paa én kveld bruke det hun hadde spart sammen paa en maaned. Det var hans rædsel. Han likte ikke kaféer, — der hun følte sig hjemme og fri, var han trykket og genert. Og saa slik taapelig ødselhet. Mange mennesker elsket hun at færdes blandt, det gjorde ham forstemt. Hun var den første virkelige kamerat han hadde hat i livet; men hun var en vild fugl, hvis flugt forarget ham og gjorde ham urolig. —

— Bare det at hun nu da hun kom ind, nikket til fru Rømer og straks satte sig bort til ham. Var det nødvendig slik aapenlyst at vise at det var for hans skyld, hun kom. Der sat moren og Marta og vekslet smaa smil. — —

Aggi ryddet aviserne tilside, puffet en pute op i ryggen, la sig bakover og strakte ben — hun var haabløs fuld av hybelmanerer. «Goddag,» sa hun, «skal du ikke være litt blid for jeg er kommet?» — «Blid — blid,» mumlet han og smilte

litt, «det kan en da ikke være paa befaling. Der maa en da ha sin frie vilje.»

«Aa langt fra, du skal være blid straks jeg ber dig om det.» Og lavt la hun til. «Du har da vilje nok ellers over mig.»

«Ja, mon det?»

Hun saa fort paa ham. Saa la hun sin store gode haand over hans, og hendes øine blev smaa og mørke. Hun skjøv underlæben spidst frem: «Tror du ikke?»

Han pustet langt. I slike korte øieblikke følte han sin egen og hendes kjærlighet som en varm og nær lykke. Hvorfor grep han den ikke da? Hvorfor hadde han endnu ikke sagt at han holdt av hende? Det var bare det hun ventet. Hver stund ventet hun det. Hvorfor lot han hende vente?

Han la sin haand over hendes, men saa bort — saa utover stuen. Det var det. Han var ikke fri endnu, — pligter bandt ham. Han var ikke slik økonomisk stillet at han kunde gifte sig og allikevel holde det gamle hjem samlet. For det var ham som maatte sørge for de tre. Fattigdom hadde han hat nok av, tak. Han handlet ikke letsindig. Og en lang forlovelses komik skulde han ikke op i. Og det var ogsaa det, at de hadde det saa godt sammen nu, Aggi og han, — saa forunderlig i den bristende spænding, — i forventningen av det som skulde komme. — —

Hun drog sin haand til sig. «Hvad tænker du paa nu — du kloke, forsigtige mand,» sa hun. «Du gjør mig saa bedrøvet.»

«Gjør jeg.»

«Ja. For stundom synes du jeg ikke er god nok.» Det rykket i ham, — for han hadde netop sittet og tænkt paa, hvor hun paa mange maater var ham fremmed, av et andet slag end han. — «Men Aggi —» sa han flau og søkte at smile det overlegent bort.

«Spar dig. Du synes ikke jeg er stø og bra nok. Ikke lik nok alle de andre. Du synes jeg lever et liv som ikke er værdig en ung dannet dame av bedre familie. Du tænker ikke paa at jeg fra mit syttende aar har været ganske alene i verden, — saa maa jeg vel nu ha lov til at indrette mig som jeg vil. Det er saamænd ingen som har villet hjælpe mig — til det gode ialfald. Tænk paa det engang du, vi bodde i en smaaby, alle kjendte mig, og da far og mor døde og jeg var sytten aar, saa eiet jeg ikke saa meget at jeg kunde kjøpe en haarnaal til det ugreie haaret mit. Det er saa sandt som det er sagt, den dagen mor blev begravet, fandt jeg femten øre paa kjøkkenbænken, og de gik jeg ned og kjøpte en kake for. En fløtekake du — og saa tænk dig min skuffelse da fløten i den var sur. Ja saa maatte jeg vel faa noe at gjøre da. Jeg tok hvad der bød sig og det var ikke tiden til at være nøie paa det, — og samtidig skulde en allikevel værge litt for sig. Jeg har staat i alle slags butikker og en sommer vartet jeg op paa en friluftsrestaurant, — se ikke saa dydig ut da, — det var ganske morsomt, og leve maatte jeg. Men bevares, hr. bedsteborger, det er slet ikke noe for dig at

ha en veninde som har vartet op paa kaféer. Du som er bedre end os alle andre tilsammen.»

Men hun saa muntert paa ham med de smaa blide øinene. Han sat stille. Saa sa han langsomt — som en tilstaaelse der var haard at gi.

«Hvordan jeg end er, — du er den første som har lært mig noe om livet, jeg ikke selv kunde ha fundet ut. Vel — det er ting som ligger utenfor min erfaring. Men om dig tror jeg bare det gode.»

Hun tok igjen hans haand og sa blidt: «Tænk ting som ligger utenfor din erfaring. Nei vel! La os snakke om det om tyve aar. Om vi da skulde møtes.»

«Om vi da skulde møtes! Slikt mener du ikke, — du vet godt —,» han stanste. —

«Tror du —» sa hun og gav ham et haandtryk og reiste sig hurtig.

Bernhard fulgte hende ut. De blev staaende paa trappen og snakke sammen. Smaa ord. De holdt hverandre i haanden og vilde ikke slippe. Tilslut bøiet han sig ned og kysset hendes haand — det kom saa uventet paa ham selv at han blev blek. Men da han ikke sa noget, smilte hun, rystet blidt paa hodet og løp ned trappen.

Han lyttet til døren blev lukket dernede. Saa gik han ind. Han stanste paa gulvet i stuen — han syntes endnu han hørte hendes skridt — som en svak dirren i sit hjerte. Og med ett steg der en varm bølge gjennem ham — et hett smil, jo nu vilde han leve sit liv for sig selv, leve

lykken, saa fik det gaa med de andre som det kunde — hadde han nær sagt.

Han gjorde et kast over gulvet og smilte til sig selv. Da saa han Marta staa der, spændt for at faa sagt det hun hadde gjemt paa. Nu var det nok den rette stunden. Hun aapnet sin runde mund og sa med en stemme som blev tynd av opspilet spænding:

«Vet du — Bernhard — at Laura kommer hjem imorgen?»

Han stirret paa hende. Saa blev han langsomt rød, snudde sig om og gik ind til sig selv.

Nikolai gik saavist ikke for at læse. Han stanste et øieblik i entreen og lyttet efter om nogen hørte ham; saa listet han sig ned trapperne og randt, sky og rap som en orm, over gaarden og op en av kjøkkentrapperne. Øverst oppe stanste han anpusten og banket paa, og da han hørte en mumlende lyd derinde, lukket han op og gik ind.

Det var et stort og — trods en fantastisk uorden — hyggelig værelse med utsigt over byen og fjorden. Ved vinduet stod et vældig skrivebord overfyldt med hefter, bøker, aviser, papir, tobak, glas, en stor sjelden vase, en kvindebuste i gips og en staalampe. Langs væggen stod en seng som ogsaa var fyldt med bøker og papir, hefter og aviser og tobak. Det samme igjen paa vaskevandsstolen. Paa den anden væg stod en vældig bokhylde fuld av bøker, papir, snipper, gamle slips og et par halvskitne skjorter. Øverst paa bokhylden laa en hat — graa av gammelt uldent støv. Paa væggerne hang tæt i tæt billeder, alle originaler, smaa tegninger, uindrammede lerreter, store utkast, smaa indfald rablet ned paa et visitkort — alt udmerkede ting.

Indehaveren av dette brogete og merkelige værelse som var saa uryddig og saa lunt og hyggelig, sat foran skrivebordet og stirret ut av vinduet. Han hilste ikke paa Nikolai, han sat som før. Den ulænkelige og sammensunkne krop gjorde et endnu mere knækket og brukket indtryk, fordi han sat saa ubekvemt som mulig. Han var glidd halvt ned av stolen, men holdt sig oppe med hænderne som fattet om skrivebordets kanter. Det var lange gulhvite hænder, bløte hænder med litt svulne aarer, — det var noget uhyggelig likagtig ved fingerspidsene og de blaalige negler. Hodet fik en ogsaa straks til at tænke paa et kranium, den langt tilbaketrukne spidse nakken med det graatafsede haar som ved tindingerne grodde langt ned, mens den buklede pande var bar. Ansigtet var poset, de blaaligsprængte kinder hang, næsen var lang og hængende og med en stadig økende tilbøielighet til at tape sin oprindelige form i en sprængt opsvulmen; det graa ujevne skjæg dækket daarlig en læbestor mund. Øinene var smaa, urolige og sykelig rødrandede. Han var neppe saa meget over de firti, men enhver vilde ha forsværget at han nogensinde hadde hat en ungdom — i alle fald kunde ingen fantasi forestille sig disse træk barnlige. Det var digteren Edvard Kolvin.

Smuk var han ikke, men hans hæslighet vakte mere forundring end den skræmte. Og det var sælsomt fængslende at efterforske hvad i dette ansigt var oprindelig natur og hvad var frembragt med flid, — dette spil av farver fra gult

til hidsig rødt, og alle disse rynker av eftertænksomhet, græmmelse, ondskap, kummer, dypt arbeide, fortalte tydelig at digteren ikke hadde hengit sig til et stille, uberørt liv.

Han blev sittende og se ut av vinduet med et uttryk av smerte og med en urørlighet som var det utænkelig at han nogensinde vilde forandre sin ubekvemme stilling. Nikolai fandt sig en stol og tændte sig en cigaret og avventet andagtsfuld begivenheternes utvikling. Han sat stille, aa saa stille, og rynket selv panden som i dype tanker, mens han følte efter om han ikke fornemmet strømme av følelser fra digterens sjæl over til sin egen. Saa gik der en slap bevægelse gjennem Kolvins krop, langsomt krøp han op i sin stol, saa blekt over mot Nikolai og sa med en langsom blid stemme: «Du behøver ikke at se saa høitidelig ut. Jeg digter ikke, jeg tænker ikke engang. Jeg har kardialgi.»

Saa reiste han sig og gjespet og slog Nikolai let paa skulderen. Og Nikolai følte sig som altid smigret ved denne fortrolige bevægelse fra en virkelig digter, — en digter som hadde utgit flere bøker som ganske visst ikke var blit meget solgt, men desto sterkere rost, og hvis litterære dom var frygtet i alle forfatterkredse, og som selv ganske ugenert og med et beskedent smil sa at han var Norges fineste og dypeste prosaist.

De var blit kjendte en nat i studentersamfundet, Kolvin og Nikolai, — egentlig en meget urolig nat hvor Kolvin var røket i slagsmaal med en bringebred og skuldersterk bryter av en maler, fordi

digteren hadde uttalt nogen ikke helt høflige ord om moderne malerkunst. «Sensations-angst og rikmandsportrætter,» hadde han sagt. Det vilde sikkert ha gaat Kolvin meget ilde trods hans ubegrænsede tapperhet, — han hadde saa ofte faat pryl, det anfegtet ham ikke. Men saa grep Nikolai ind, det stred mot hans kunstbegreper at litteraturen fik pryl, — malerkunsten interesserte han sig ikke for. De hadde fulgtes hjem senere paa kvelden, Kolvin var temmelig langt fra at være ædru og sterkt ophidset, og efter at ha flakket omkring i gaterne fik han Nikolai med sig op paa værelset for at drikke en beroligende pjolter — at sove den nat var det allikevel ikke tale om. Paa hjemveien hadde digteren berettet alle de skandaler han visste om malere, vel hjemme ga han sig til at snakke om forfattere, og han kunde en uendelig række ondsindede historier om sine kjære kolleger; alle var de misundelige, mistænksomme og talentløse. Det beroliget ham og kvikket ham op, og han ga Nikolai et kursus i æstetik: «Den æstetik er godt gjennemtænkt, det var i en tid da intet likegyldig krydset mit sind. Den er blit til nogen maaneder jeg sultet i Leipzig. Det er ikke ondt at sulte. Det klarner hjernen. Likesom drik øker mottageligheten.» Denne sin æstetik gjenga han, trods han var fuld, med urokket klarhet. Han hadde en fabelagtig hukommelse og utrolige kundskaper, og naar det glap, citerte han lange sætninger som vedkommende forfattere ganske visst aldrig hadde skrevet, men som det intet var til hinder for at de kunde ha skrevet.

Ikveld var Edvard Kolvin — trods kardialgien — i god stemning. Han var blid og forsonlig, tilværelsen lys og lovende — alt viste at han netop var begyndt paa et arbeide. Han snakket ikke ondt om sine kolleger. Han var ikke den eneste digter i dette land, — det var ogsaa smaa muligheter for andre. Forlæggere var ikke bare bedragere, og avisfolk ikke bare betalte skurker. Den øvrige verden bestod ikke bare av dumrianer.

«Det er saa hyggelig du kommer,» sa han med sin blide, langsomme, litt skjælvende stemme, mens han fandt frem noget at drikke, «du er slikt et pent ungt menneske som ingen ting er endnu. Du er stolt av at kjende en digter og liker at fortælle «saa sa jeg, du, Kolvin, sa jeg —», ja, bli nu ikke flau for det. Jeg liker dig. Din bror synes jeg ikke om, jeg kjender ham ikke, men jeg synes ikke om ham. Han burde ha levet paa Cromwells tid — da hadde han gjort sin lykke. Men han kan gjøre sin lykke nu ogsaa, — han ser allerede ut som en statue reist av taknemmelige borgere. Han er svartklædt til opunder øinene. Gud vet hvad lille Aggi finder ved ham. Han har visst det de kalder karakter, det flyver ofte pikebarnene efter, mens de skyr mennesker. Men jeg hadde trodd Aggi bedre. Jeg skylder hende 42 kroner og to tiøres frimerker, — ja, jeg vil betale hende det tilbake, jeg har allerede lagt det ene tiøres frimerke tilside. Jeg sendte et ufrankert brev til min forlægger — litt maa han ogsaa bidra til mit underhold. Hvad vil Aggi med din bror? Kan han være forelsket?»

«Ja — de er da saa godt som forlovet —»

«Det er noe andet det min ven. Det er en officiel vaksination —»

«Da var da Bernhard forelsket nok — for noen aar siden — i Laura Monsen —»

«Jasaa du. Ja — Cromwell hadde vel ogsaa andre lidenskaper end sin dyd. Menneskene er sammensatte — Det er ellers en slem ting at være forlovet. Det at være gift — det er en ærlig sak. Det er ubehagelig i længden, men egteskapet er da en institution. Men forlovelse, det er en motsigelse, det strider mot naturen. Jeg har ogsaa været gift engang, det er det mest komiske jeg har været med paa. Min kone var litterært interessert paa samme maate som en bibliotekar er det, — hun vilde ikke eie andet end indbundne bøker i sin hylde. Jeg tror hun forlangte jeg bare skulde skrive indbundne bøker. Jeg kan ikke like indbundne bøker. Jeg synes de ser ut som et egteskap — poesien er gaat i bindene. Aa nei — min ven, — broder Cromwell kan baade ha været forelsket og forlovet uten at ha kjendt kjærlighet.»

Han ga sig til at brygge et nyt glas og tænde sin pipe. Han nynnet, han var i godt humør.

«Jeg kunde nok fortælle dig en hemmelighet om kjærligheten, — som du vilde ha godt av at huske resten av dit liv. For jeg har en gang hat en oplevelse — avgjørende for hele livet. Saa drik naa — saa skal jeg fortælle dig en historie. Jeg er oplagt til at sludre inat. Og husk det, — det er ikke poesi, det er ikke noe

jeg sætter sammen, — det er livet selv, min historie.»

Naar Kolvin var i godt humør, var han altid oplagt «til at sludre inat», fortalte altid historier som alle var sande, de var alle hans historier. Somme av dem kunde en læse i meget gamle bøker. Andre var sandfærdige.

Han la sig paa sengen og laa der og dampet og saa op i taket. Det var som hans ansigt aapnet sig for et minde, øinene lukket sig, de blev bare smale strimler av lys. Han smilte, et godt erindrende smil:

«En kveld for mange aar siden var jeg paa reise gjennem Nord-Frankrige. Det var noe ugreie med min billet, og jeg maatte av paa en station for at bytte tog. Jeg skulde reise med det og det tog, sa betjenten, men jeg fik pludselig ikke lyst paa det toget. Det tiltalte mig ikke — kanske fordi det var det eneste hvormed jeg kunde naa mit bestemmelsessted. — Gaar der ikke andre tog herfra i kveld, spurte jeg og studerte togplanerne paa væggen — disse store plakater som man ikke kan skjønne noe av, hverken hjemme eller ute. Jo, om en halv time vilde der gaa et tog — i en hel anden retning end den jeg skulde, det var et lokaltog, et somletog, — det vilde slet ikke passe monsieur. Men jeg fik lyst netop til det toget, med det tog og ikke med noe andet tog i verden maatte jeg reise. Vil du tro mig, der jeg stod paa stationen blev jeg anfaldt av en skjælven, en heftig sindsbevægelse, saa sterkt følte jeg at jeg maatte reise med dette toget,

det maatte bety noe avgjørende, noe uventet. Saa løste jeg billet, et eller andet sted maatte jeg jo reise hen, og saa tok jeg til en by nær den belgiske grænse, og da toget kom, gik jeg med en underlig følelse av spænding og flauhet ind i en tredieklasses kupé. For det var et ganske almindelig skiddent provinstog, og allikevel følte jeg det betød saa meget for mig. Saa kjørte vi. Det tok uendelig tid. Vi stanset ved alverdens stationer. Stundom sat jeg alene, stundom kom der folk ind, nordfranske bønder som snakket en dialekt jeg ikke forstod. Tilslut blev jeg saa træt — saa træt som jeg aldrig har været, hverken før eller senere i mit liv. Men ikke træt til at sove. Tvertimot. Jeg følte mig forunderlig opspilet, i min dødstrætte verkende krop var min sjæl vaaken og klar som krystal, jeg sat med opspilte øine og stirret ut av vinduet og v e n t e t. Ventet hele tiden. Jeg visste noe vilde hænde og mit hjerte skjalv av forventning.

Noen mil fra den sidste grænsebyen, hvor jeg maatte av, kom vi til en liten flekke, en stor landsby tænker jeg, hvor vi skulde vente for krydsning. Det fortalte konduktøren mig, en snakkelysten liten fyr. Og i det samme forstod jeg at her var det. Vi kjørte langs en allé av sølvpopler, og alle de hvite blade ringte med en fin sølvklang — hørlig bare for mig. Saa hørte jeg at mit hjerte ringte med den samme sølvklang. Og jeg sa til mig selv, skjælvende av angst og fryd, nu kommer det, — det du har ventet hele dit liv.

Vi stanste ved stationen. En liten almindelig station. Jeg stirret ut. Der stod noen almindelige mennesker og glodde dovent paa os. Jeg var like ved at fortvile. Saa kom hun.

Hun kom fra alléen med sølvpoplerne. Jeg saa straks hun gik frem som den der søker, — at hun kom i den samme forventning som den jeg sat i. Det var en ung pike av den type som man ser saa mange av i Nord-Frankrige; men hun var allikevel ulik alle andre. Rank og svai, svai av blæst, rank av lys. Men det var ansigtet jeg saa. Eller øinene. Naar jeg nu tænker paa det, saa saa jeg bare øinene. For de hadde det speidende, undrende forutbestemte. Og de søkte straks mine.

Hun stanste da hun saa mig og blev altid ved at se paa mig — fuld av forventning, fuld av dyp forventende ro. Jeg visste hun var min skjæbne. Jeg visste Gud hadde sendt hende til mig, bare til mig. Jeg visste jeg skulde staa av her, bli her, bli hos hende. Det var mit livs fuldbyrdelse.

Læg merke til det. En uhyre, den lykkeligste forvissning fyldte mig helt. Den fik mig til at bæve. Jeg kjendte lys strømme ut av min øine, av hele min krop. Og det samme lys straalte fra hende. Jeg visste jeg skulde stige av og gaa til hende.

Og allikevel sat jeg. Jeg visste her møtte mig det avgjørende, guds befaling, livets lykke, kjærligheten, hvad du vil, og at jeg bare hadde at lyde. Og allikevel forblev jeg urørlig. I det øieblik hadde jeg livet selv i min haand, og

jeg rørte mig ikke. Jeg bare stirret betat paa øieblikket. Selve spændingen hadde lammet mig.

I denne stund, i denne avgjørende stund av mit liv kunde jeg ikke handle. I denne stund visste jeg alt om mig selv og mit liv, men aldrig har jeg været mindre fri mand. Jeg visste jeg forspildte mit liv, men jeg reddet det ikke.

Hun kom nærmere. Hun kom helt nær. Hun saa paa mig — aa saa bedrøvet. Hendes øine blev fulde av taarer. Og jeg graat med hende — stille, haapløst. Saa gik det en rysten gjennem toget, en frygtelig skurrende hæs rysten, og det gik. Hun rørte ved min haand som laa i det aapne vindu og hendes øine sa farvel, som en sier det til en der skal dø. Toget gik. Jeg saa hende staa tilbake. Saa snudde hun og gik igjen ind i alléen med sølvpoplerne. Bladene ringte sine sølvtoner. Men mit hjerte klang ikke med.

I den stund tapte jeg mig selv, min evne til at ville. Jeg var ikke øieblikket mægtig. Saa blev jeg digter. Og alle mine bøker handler om det ene. Om øieblikket. Da alt kan vindes og da alt tapes. For kjærligheten er i øieblikket — —.»

Han blev liggende urørlig. Over det store ansigt gik smaa skjælvinger. Nikolai stirret betat paa ham. Men — allikevel — han syntes — eller tok han feil — han syntes han engang før hadde hørt Kolvin fortælle den historien, — men da om en ganske anden mand. Slet ikke om sig selv. Men han maatte da visst huske feil. — — —

Da Bernhard var kommet ind paa sit værelse, gik han bort til vinduet og saa ut. Bak haugen, mot den natteklare himmel, tegnet sig svarte fintstræbende silhuetter — det var træerne i den lille villagaten. Han la hænderne under nakken og bøiet sig bakover saa det knaket.

Saa — hun kom tilbake nu — lille Laura.

Engang vilde han ha sagt: endelig! — Men nu —.

Nu hadde det været bedre om hun aldrig var kommet tilbake.

Eller — det kunde vel være ham det samme. Ham saa rent likegyldig. Alt det som engang hadde været saa dyrebart, saa ondt, — det var glidd saa langt bort nu.

— Den vaar for saa længe siden — den vaaren Laura blev voksen. Eller — mon det ikke var ham som den vaaren saa at Laura var voksen. I alle aarene hadde han set hende som en slængete jentunge fare omkring i den vesle gatestumpen paa den anden side haugen — altid med en flok gutter efter sig . . . Og saa var hun pludselig en ung dame som han ikke visste om han skulde si du eller De til, indtil han helt glemte at

si noget og bare saa. Han kunde ikke faa puste ut, hans bryst var for fuldt, og alt andet i livet var likegyldig mot det at se hende, møte hende. Bare det at tænke paa hende, altid at tænke paa hende, aldrig at tænke paa noget andet var ondt, angstfuldt, frydefuldt. Og da at se hende, være hende nær, at hun smilte til ham og at hun tok hans haand! Var hun god? Var hun bedre end andre? Han visste det ikke, han trodde det ikke, kjærligheten gjorde likesaa litt ham som nogen anden blind. Aa, han visste godt hvordan hun var og led saa pinefuldt ved det, det hadde bare intet at si for hans kjærlighet. Hun var saa deilig skapt, liten, slank og rank, med det lille hodet høit paa den fine, hvite runde hals. Han elsket at se hende staa stille, hvor beundret han da ikke hodets ædle form, den lave brede pande, de rene øienbryn, de graa klare øine, den krumme lille næse og munden, som var litt tynd og blek, og som kunde være saa sørgmodig, og haken som han syntes det maatte være saa deilig at kjende hvile i sin haand. Haaret var av det askebrune og sluttet tæt til hodet, glat, bare med en krusning mot nakken. Hun var litt bred over skuldrene, litt lang i livet, let som en fjær og saa rolig i hvile. Øinene, de graa, hadde noget utrygt i blikket naar hun snakket, derfor likte han saa godt at hun var stille. Talte hun, kom der noget eggende, noget troløst i hendes uttryk, — saa ofte han end hadde svoret han ikke saa det, at det ikke var sandt, saa visste han saa vel at det var slik. Og uttrykket løi ikke. Men hvor hadde han ikke dengang elsket hende, svær-

met i lange sommernætter i den gaten hvor hun bodde, sværmet der sammen med hende og alene, forbitret alene, og hadde set hende komme hjem sammen med andre, omsværmet av andre. Hver fristund — og dengang, den eneste i sit liv, hadde han stjaalet sig til utrolige fristunder — hver liten stund han vaaget sig til at stjæle, hadde han ofret hende. Det var det eneste som hadde værd — at se hende, være sammen med hende, ja bare det at stirre op til vinduet der hun bodde. Og hun? Dengang hadde han trøstet sig selv med at hun var ikke moden for en saa dyp og alvorlig kjærlighet som hans. Hun hadde ikke villet slippe ham, mange ganger sa hun at han var den eneste hun brydde sig om at være sammen med. Stundom kunde han fortvilet bryte over tvert, han vilde ikke se hende, ikke møte hende mere. Saa kom h u n, forundret, og spurte hvor han blev av. Men naar han kom, naar hun hadde ham, naar hun visste hun kunde møte ham hver stund hun vilde, saa var hun fremmed, likegyldig, fraværende, forstod ikke og lo bare til hans bønner, hans trusler og til hvert et alvorsord.

Det var dager han hatet hende. Dager han fortalte sig selv alle de onde ting han visste om hende. Hun var troløs, tom, letsindig, fornøielsessyk, uten sand lidenskap. Alt det hun sa, ogsaa det alvorlige, var bare lært utenad, jargon. En flane kunde han kalde hende i sin ensomhet og fortvile over det. Han kunde ikke binde hende, hun vilde og hun vilde ikke, hun kunde egge ham til at glemme sig selv, til galskap, og saa pludse-

lig bli dydig forbauset, en snerpe som ikke taalte et blik, et ord. Hun vilde ha ham gaaende der til det kanske meldte sig en bedre. Hadde hun nogensinde elsket ham? Det hadde været stunder han hadde følt sig saa sikker paa det. Og det var stunder han sa sig selv at det hele var bedrag, og at han var en nar i en daarlig kvindes hænder. Daarlig kvinde! Selv nu, da Bernhard i tankerne gjenkaldte sig de ordene, skjalv han, hun en daarlig kvinde! Hun som han hadde elsket. Hun var saa altfor skjøn, saa altfor attraaværdig. Han kunde tilbede hende, han maatte tilbede hende, hvad gjorde det saa om han var en nar.

Ja — det var dengang.

Lille Laura.

Og nu — nu hadde hun været saa længe borte, hun hadde ganske glemt ham, og han, han holdt av en anden.

En anden. Han holdt av Aggi. Og Laura? Hadde han glemt Laura? Han saa sig urolig omkring. Kunde da virkelig en mand elske to kvinder samtidig? Hadde nogen anden nævnt det, hadde han forsvoret det, haanet det. Var det da mulig? Nei.

Det var bare alt det gamle som vaaknet saa sterkt i ham, — nu i kveld han visste hun kom tilbake. Glemme — det er ikke saa let. Men forbi var det. Alt det gamle var dødt og borte. Han vilde det saa skulde være. Og saa var det slik. —

— Kvelden før Laura skulde reise, hadde de

været sammen. Hvor hadde hun ikke været god den kvelden. Saa blid, saa stille, saa øm. Men noget svar som bandt hende, hadde hun ikke villet gi. Da hadde hun smilet sit rare smil, — dit kolde smil, hadde han sagt, og da hadde hun bare smilt igjen. Men da de skulde skilles, de stod tæt sammen i lysthuset, i den mørke augustkveld, tæt sammen stod de og saa paa hverandre, — da var hun blit saa blek, saa alvorlig, — hvor hun dog hadde været blek! «Jeg elsker dig allikevel,» hadde hun sagt, «du tror mig ikke, men jeg elsker dig.» Og saa hadde hun tat hans haand og lagt den ind paa sit nakne varme bryst og mumlet: «Tror du det nu.» Og mens det suste i hans blod, og jord og himmel gik i bølger om ham, og han knuget hende til sig og kysset hende, hvisket hun at hun elsket ham og bad ham vente, tok det løfte av ham, at han skulde vente til hun kom tilbake. Vente — vente, hun fri, han bunden.

Ja, han hadde lovet, svoret alt det hun vilde. Ør av lykke var han blit i lysthuset hele natten, hadde set lyset bli tændt paa hendes værelse og bli slukket igjen — aa saa sikker paa at nu hadde han vundet hende. Ellers kunde hun ikke — det var umulig — uten at hun elsket ham og vilde bli hans for alle tider. Vente — intet var nu lettere end det.

Nar som han hadde været.

For hun var reist, og det var kommet et par breve for de daglige han skrev, indtil der slet ingen kom. Lille Laura moret sig i Kjøbenhavn.

Og ikke længe efter hørte han at hun var forlovet, — det var ikke et halvt aar efter hin kveld i lysthuset. Saa var ogsaa han fri. Og han slog sig fri. Han slet sig løs. Det skulde være glemt og det skulde være forbi. Nu var det saa længe siden, og saa meget andet var kommet imellem. Saa meget andet, og saa meget bedre.

Og i det samme var Aggi ham saa nær — saa fri og altid sig selv. Hvor var hun ikke grei og sand og aapen. Hende kjendte han tilbunds. Han knuget hænderne sammen. Saa god en kamerat. Ja hende kunde han stole paa og tro saa trygt paa! Han elsket hende — hende og hende alene.

Han gik hurtig op og ned gulvet med det store buskede hodet høit. Hans mund smilte til det han tænkte, men øinene var alvorlige. Saa stanste han og smilet laa endnu om munden.

Og nu var hun kommet hjem — Laura. Han skulde møte hende igjen. I lang tid hadde han nu gaat forbi villaen og lysthuset uten at ha følt noget ved det; det stikket i hjertet var slet ikke kommet. Nu skulde han en dag se hende derinde, — høre hendes lille latter. Det gav et ryk i ham — hendes lille latter. Kunde han virkelig høre den igjen uten at, — uten at —

Han strøk haanden over ansigtet og saa strengt frem for sig. Han var da en retskaffen mand? Han hadde da magten over sig selv. Saa skulde det være skrinlagt, det som var dødt.

Hvorfor hadde han aldrig nævnt noget til Aggi om Laura? Det vilde ha været det ærligste, —

han indrømmet det. For ham som satte ærligheten over alt. Vel — han fik fortælle alt til Aggi. Det gik igjennem ham av uvilje, — men han tok sig i det. Han hatet svakhet.

Ja — men hvorfor hadde han ikke for længe siden talt med Aggi, — det hadde været meget lettere om alt de to imellem nu hadde været avgjort, — og allikevel, var det ikke som han følte en liten glæde over at det ikke var slik. Var alt det han hadde undskyldt sig med før, ikke rigtig sandt? Stod der en anden imellem?

Han satte sig træt og angst ved vinduet og støttet ansigtet i haanden. Himmelen lysnet blekt, stjernerne var borte. Det var stilt i huset. Det maatte være langt paa nat — nærmere morgen. Og Nikolai var ikke kommet hjem — fuld av uvilje saa han bort paa brorens seng.

— Det var igrunden rart — han hadde allikevel hat en underlig magt over hende — Laura. Hun, rikmandsdatter, forkjælet, omsværmet av alle, hadde foretrukket ham, som dengang ikke var andet end en fattig nybegynder, fattig i klær, fattig i vaner, en spartaner. Hun hadde allikevel — paa sin maate — elsket ham. Paa sin maate.

Men Aggi og han — aa de passet sammen. Trods alt det som var fremmed ved hende. Men hvad var det han gjorde — sat han her og veiet to kvinder mot hverandre, — som elsket han begge. Var han ikke at stole paa! Aa — det var noget vrøvl det hele.

Han sprang op. Nei — nu visste han det, — det stod med en gang klart for ham. Det var det

at han hadde git Laura et løfte, og hun hadde ikke løst ham fra det. Det løftet bandt ham paa en maate endnu, — et løfte gik en ikke fra. Tusener mennesker sveg sine løfter, løp troløst fra dem. Han ikke. Derfor var det han ikke hadde villet binde Aggi. Ja se, det hang netop sammen med det bedste i ham. Nu hadde han igjen den gode tillid til sig selv. Laura maatte løse ham fra løftet, — det gjorde hun nok gladelig, — om hun husket det.

Ja, om hun husket det. Gad vite om hun nogensinde tænkte paa ham. Det løftet gav hun nok gladelig tilbake. —

Langsomt klædte han sig av. Det gryet av morgen. En kold, pludselig blæst fik en løs vinduskrok til at slaa. Trærne bak haugen blev levende.

Der — i den gaten derover — under de trærne hadde han set mangen en morgen komme. —

Der vilde Laura snart gaa sine vante veier. Smuk, fin, rik — elegant og rik — nei, hvordan var han kommet til at tænke paa det — rik, nei.

Naar han saa hadde truffet hende igjen og hadde snakket ut med hende, — saa var alt det færdig. Han tænkte paa Aggi, — hendes alvor, — hvor hadde hun faat et slikt alvorlig litet ansigt fra?

Han la sig. Nikolai var endnu ikke kommet. Den gutten skulde ha pryl, tænkte Bernhard og snudde sig om paa siden, men fik ikke sove.

Bernhard saa Aggi staa i porten og vente paa ham. Han følte en ny uro ved at se hende, en beklemmende spænding ved hendes rolige smil. Hun rørte ved hans arm, et flygtig litet kjærtegn som bevæget ham, og saa gik de sammen nedover til byen.

— Det var i den morgentime da byens kontorer suget sit bytte til sig. I alle de lange gaterne ind i byens centrum var det et sig av mennesker. Solen hadde endnu ikke brudt gjennem den lette morgenrøk som laa som graa aande over husene og gjorde gaten fugtig. Et ustanselig tog av mennesker gled nedover, i jevn, ensartet fart, alle endnu med litt av natten i sine øine, men med den begyndende dag i sine skridt, endnu med nattens taushet over ansigterne, men med dagens nervøsitet alt rykkende i kroppen. En og anden hastet travelt forbi de andre, med et skræmt uttryk, en som burde ha været tidligere ute. Ellers gled strømmen jevnt gjennem gaterne, et graasvart baand som gled frem som var det en stor snelde et eller andet sted nede i byen som vindet det op. Trippende føtter, smaa

søte travle ben, skjæve føtter i uttraadte støvler, store klumpede mandfolkelabber, alle gik i det samme sig. Ansigterne hadde endnu intet uttryk, de var bare snudd i en bestemt retning, intet maal de higet efter, bare en retning at gaa i, av vane, av nødvendighet, — av den graa, trange nødvendighet. Efter mændene laa en let strøm av røk fra snadder og cigarer, det var som hadde de tændt op for dagen, fyrdt under kjedelen, uten at farten endnu for alvor var begyndt. I et og andet kvindeansigt kunde det være et uttryk som fik en til at se netop dette ene ansigt, — et søt eller angstfuldt minde sat igjen fra kvelden eller natten, og den tidlige morgen hadde ikke formaadd at slette det ut. Det laa om munden eller over øinene som skygger efter en andens mund eller øine.

Suget ind mot byens centrum blev det store tog, de trippende, de langt-skridtende ben, de tusener hjerner, de tusener fingre, de tusener øine. Byen tok til at vaagne i sin vælde, den løftet sig av sin hvile, og en dirrende uro forplantet sig gjennem dens uhyre krop. Nu brøt vaarsolen gjennem den lette taake, — bløtt som et spindelvæv, svakt glimrende av de blekeste regnbuefarver blev taaken ført bort av et eneste umerkelig vindpust. Duften av tidlig vaar sænket sig over byen fra en frisk og fjern himmel, og de travle mennesker hadde igjen av dette spil av lys og duft, av fine farver og svale vinde, en liten fornemmelse av at det blev «godt veir.» Den del av flokken som gik gjennem Slotsparken, kjendte

varm lugt fra bristende knopper og en svak kilen fornemmelse mot huden, — det var damp fra vaat muld som naadde dem uten at de visste det. Men de aller fleste merket slet intet, før de stod inde paa kontoret og saa det hvite sollys paa blindvæggen ret over, saa sa de mens de dækket av skrivemaskinerne og tok frem protokollerne «det er fint veir idag,» og de kjendte en flygtig tyngsel i hjertet, det var ikke mere end som et suk, — som en kan sukke over en smuk drøm en har hat om natten.

Og saa tok byen til at arbeide. Organismen tok til at leve. Hadde en det øre som opfanget enhver lyd, vilde en høre enhver liten funktion i virksomhet, hver liten blodsdraape suse, hver liten muskel spændes og slappes, nerverne rykke til, dirre og bli rolige. Hurtige fingre over klaprende skrivemaskiner. Skruende kopipresser. Jernskaper som blir aapnet og lukket. Telefoner som kimer, stemmer som snakker. Papir som rasler, penner som kradser. Stemmer som gir ordrer, som ber, som skriker op, som hvisker; og indimellem knis, kort latter efter en spøk, en utækkelighet, en raahet, en hjælpsomhet, og en stund imellem lyd av et kys, av en hviskende avtale tvers over et bord, et stakaandet utbrud, en drøi historie, en betroelse, — alle disse smaa ting der er som nødvendige ventiler for at holde alle organismens smaa dele i arbeide, — for at bryte av i den dræpende ensformighet, en strækning i kroppen for at føle at man er litt andet end en maskine. Man lever — i al tarvelighet

Et middagspust — en styrten av trætte folk over til kafeer, et hav av hjemløs ungdom skylles gjennem gaterne og ind dører overalt hvor det er vond og billig mat at faa. Allerede mens de gaar opover trapperne og kjender den kvalmende søtkrydrede matlugt, har de mistet appetitten, og der er igjen bare nødvendigheten av at spise. De ser et øieblik med træt og grættent blik paa det noget som ligger paa deres tallerken, og som smaker likedan igaar som idag og alle dager. Det skal ned, for det er nødvendig, og de kaster sig over det noget paa tallerkenen, alle med det samme dukket i nakken, og det er alt spist og nede, — og de gaar ut igjen med litt av den indestængte kvalmende lugten hængende ved sig.

Og saa er det igjen tilbake til skrivemaskiner og protokoller, til kassabøker og disker, til alt dette altid det samme hver dag.

Naar kvelden kommer er byen træt. I vaarkveldens sitrende lys med de tændte lygter svævende som fantastiske barneleker i den opløsende blaa luft, gaar menneskeflokken igjen hjemover. Graa ansigter med matte øine og svarte munder. De er likesom skitne paa øinene, skitne paa munden, skitne i huden. Det gaar langsomt, — det er hjemover. Det er slut for idag, det er hvile. De fornemmer det svake sollys som en graat i halsen, og de ler og snakker træt støiende, naar de orker at si noget. En og anden blek pike speider med store øine, snart skynder hun sig, snart gaar hun ganske, ganske langsomt, hun

venter en ven, hun skal paa kafé, — kanske er det et eventyr, kanske er det bare en kjedelig ven som intet andet har at snakke om end kontoret, — men det er da en ven. Inde i parken staar det sitrende lys mellem stammerne, bare et kort skjælvende øieblik før mørket stiger mildelig op fra plænerne. Det gyldne flygtige lys lokker blikket undrende ind i en hemmelig skog av fjerne drømme. En og anden sætter sig paa en bænk, sløv, træt, og ser anden ledig og lykkelig ungdom gaa hurtig og munter forbi. Saa reiser de sig og slæper sig hjemover, det er kveld. Og hybler og kaféer og pensionater og kinematografer og billige forlystelsessteder tar dem, indtil de endelig engang gir sig over til natten. Deres lykkeligste timer.

Men mellem morgenen da byen tok dem, og kvelden da den slap dem utpint og uttrættet, ligger d a g e n. Den dag de intet vet om, intet mere end et solskinslys paa en blindvæg eller en regnskyl paa en rute; den dag de aldrig kjender, aldrig lever, dagen med sol og lys og veir og væte. Lukket inde, presset til slit i graa rum, uten glæder, uten sol over sine hoder, uten lys paa sine kinder, uten luft i sine lunger, er dagen en tapt glæde for dem.

Mellem de tusen andre gik Aggi og Bernhard — godt i takt sammen, godt i takt med de tu-

sener. De hadde en glæde av at gaa nær hverandre, og i en trængsel hvor en overfyldt sporvogn kimte sig vei, rørte deres hænder ved hverandre i et flygtig møte, det var som en liten oplevelse og de smilte mot hverandre.

Men da de kom ind i parken hvor det var litt rummeligere at gaa, var det som hun strakte sig og pustet ut. Hun kastet med hodet og skjøt haken frem og saa sa hun: «aa hvor jeg er lei av evig og altid den samme veien.»

«Men den er da den peneste,» sa han forundret.

«Den eneste pene. Nei, naa vil jeg noe andet. Naa vil jeg si op.»

«Si op?» Han sa det overgit, hvad var nu det for et indfald. «Og hvad saa?»

«Noe andet. Bare noe andet. Noe nyt. For eksempel — Amerika.»

«Slik — ut i det uvisse?»

«Ja — herregud — det er da ikke det, det gjælder om.» Det moret hende at han blev usikker og misfornøiet. «Gud velsigne det uvisse — naa er jeg grundig færdig med det visse. Jeg vet ikke hvor mange ganger jeg i mit liv har kastet mig ut i det uvisse, — og altid er jeg kommet godt fra det. Saa nogenlunde da. Naa maa jeg prøve noe igjen. Se noe. Opleve noe. Føle spændingen ved at skulle begynde fra nyt av. Og hvorfor saa ikke Amerika?»

Han gik og hørte paa hende og tænkte, det er bare noget hun sier, hun vet godt hun skal bli min, og at livet ligger sikkert til rette for hende

ved min side. Men da han ikke likte fantasterier i nogen form, sa han:

«Det er bare utaalmodighet, du skulde kjæmpe mot det. Menneskene skal være utholdende i sin pligt, — det fører til maalet.»

«Aa maalet — du kloke mand. Hvad er saa maalet. Hvad andet maal har jeg her end at faa tiden til at gaa. Jeg kunde akkurat like gjerne gaa i kloster som at leve det liv jeg lever naa. Og jeg forsikrer dig, Bernhard, klosterliv ligger ikke for mig i noen form.»

Det var nedover slotsbakken —, og han var blit saa forarget at han langet ut, saa hun hadde ondt for at følge. «For noe sludder,» sa han, «du arbeider og gjør din pligt, det er saa godt og sundt et liv som noen, — ja, som mange kan forlange det.»

«Tak for reservationen,» hun tok i armen hans for at holde litt igjen paa farten. «Du tænker en kvinde skal gifte sig, og arbeidet og pligten som du snakker saa pent om, er bare den stakkars ugifte kvindes liv. Men jeg for min del tror ikke saa svært meget paa det med giftermaalet.» Hun saa fort og fast paa ham. «Kommer det saa er det godt. Men kommer det ikke, saa ved den søte om jeg nøier mig med dine smukke pligter. Aa nei du. Jeg nøier mig ikke med at bite i den haarde pligt om det er aldrig saa dydig. Pligt, dyd, utholdenhet, — for mig er det det haarde guld, det ser smukt ut, og en faar et og andet for det, men en kan ikke leve av det.»

«Hvad pokker er det da du vil. Skal du nu

finde paa en eller anden galskap igjen,» han søkte at spøke det bort.

«Aa ja — kanske det ogsaa,» hun var blit alvorlig. «Vi mener bare litt forskjellig med det. For dig er alle mennesker ens og har bare at gaa frem som tinsoldater paa pligtens vei. For mig har hvert menneske s i n vei. Og jeg har min egen, vær du sikker paa det.»

«Og hvor fører din vei hen?»

«Pokker vet. Dit jeg gaar.» Hun lo og saa sig om. Morgentaaken var borte, himmelen høi; der de gik, saa hun et glimt utover fjorden og bak den Askeraasenes skoger, sollyset laa blaat og mildt over dem. Hun lo kort og slog med haanden over mot aasene. «Kanske — kanske —.»

«Naa da? Kanske —?»

«Kanske til de grønne skoger,» sa hun og blev rød.

«Det var som fanden. Hvad vil det si?»

«Nei, Bernhard, det faar du se at finde ut selv. Farvel min egen ven. Jeg kan ikke følge dig længer, — klokken er mange.»

Han saa efter hende der hun gik fort, litt vuggende i gangen og med hodet høit reist. Og han tænkte, for første gang, at kanske var hun ikke saa grei og enkel og liketil som han hadde trodd. Ikke bare det — — — — —.

Bernhard gik gjennem de ytre kontorer og husket Aggis ord om hver dags gjentagelse,

da han saa de to mænd som sat der ved pultene. Begge var de like lute i ryggene, begge var de blit skallet akkurat paa samme maate, og saa vidt forskjellige de end var, virket de allikevel ens, saa slitt op paa samme maate. Han hadde ikke set det før idag. Nu saa gamle Jensen op og sa at chefen vilde snakke med ham.

— Chefen, den kjendte forretningsmand og politiker G. W. Monsen, sat tilbakelænnet i stolen og saa frem for sig med et blidt uttryk av endnu ikke at være vaaknet til arbeide. Han sat hver morgen nøiagtig paa samme klokkeslet i sin stol, men hadde natten været god — og det var den som oftest — vaaknet han først rigtig efter en halv times smaasnak og smaamumlen i stolen. Hadde natten været vond, var han fra første stund av arbeidsfør og morgenbister, fuld av for tidlig vækket energi. Han var en rank tætbygget mand, og ingen skulde gjætte at han alt hadde naadd de sytti aar. Hans hode var trillende rundt og skallet, kalotten laa paa bordet, den hadde han bare paa naar han var i daarlig humør. Den skinnende skaldepande var stor og hvælvet, den var halve ansigtet og ga ham et uttryk av noget paa engang barnslig og ærværdig tænksomt. Øinene under de buskete bryn var graa og skarpe, men kunde faa et bløndt og naivt uttryk av selvbeundring og forbauselse over at andre ikke var saa kloke som han selv. Den smukke lille næse krummet sig over en tæt graa militærbart som dækket over en liten trang mund. Haken sprang egensindig frem, under den var et litet sort slips

og et altid skinnende hvitt skjortebryst. Han sat tilbakelænnet i stolen med begge de smukke hænder paa stolarmene og med et uttryk som skulde han netop fotograferes som stor statsmand. Saa skjøv han med den ene haand guldbrillerne op i panden og puttet den ene brillestangen i munden, grep en blaablyant og gjorde et tykt kryds paa almanakken som stod opstillet paa bordet foran ham, og satte saa brillerne tilrette igjen med et smil, — tilfreds med sin ypperlige hukommelse; krydset betød en for flere dager siden avtalt telefonsamtale han skulde ha idag før ti.

Som han sat der, smuk, kraftig, rank, struttende av sundhet og selvbehag, saa han ut som et familiejournalbillede av en engelsk gentleman. Den hæderkronede kaldte hans venner ham i festlige stunder. Og hans hæderlighet som forretningsmand og politiker var de egenskaper som først nævntes i forbindelse med hans navn. Solid, hæderlig, karakterfast — hans navn kunde ikke nævnes uten at samtlige adjektiver kom marcherende op i rad. Han var heller ikke selv i tvil om at han eiet alle disse egenskaper, mere end nogen anden i samtiden, men det var ikke dem han beundret mest, og som i hans egne øine gjorde ham til en stor mand. Det var heller ikke hans forretningsdygtighet. Nei, den egenskap han beundret hos sig selv, var hans menneskekundskap. Han var ikke i tvil om at han hadde et alt og alle gjennemskuende blik. Hvor forstod han ikke med én gang om en mand delte hans

meninger eller ikke, — med andre ord om det var en klok mand eller en tosk, — eller en mand som av slette motiver handlet mot bedre vidende. Hans gjennemtrængende menneskekundskap hadde lært ham at her i verden fandtes der bare to slags mennesker, — de som var enige med G. W. Monsen og saa alle de andre. Alle de andre kunde man som oftes avfærdige med en mild hoderysten; og skulde de være saa hovmodige, saa frække, saa bundslette, at de satte sig op mot ham for alvor, var det tilstrækkelig for den bedre del av menneskeheten høitidelig og officielt at stemple dem som de der ikke var enige med G. W. Monsen. Naturligvis, blandt disse daarlige mennesker var der ikke faa som til sine tider med et visst held krydset hans veier, baade i politik og forretning, — verden er nu engang ikke helt god. Gud hadde som den fornuftige styrer han var, bestemt at verden skulde regjeres av G. W. Monsener, men det onde hadde ogsaa sine repræsentanter. Deres middel i kampen var usandhet, og G. W. Monsen bekjæmpet usandhet med lidenskap. Hans filosofi var enkel og kraftig og koncentrerte sig i den sætning at livet bestod i det godes utrættelige kamp mot det onde, og at G. W. Monsen var kaldet til at kjæmpe i spidsen for det gode. Fremskrittet seirer altid, sa han, og i spidsen for fremskrittet gik han selv. Det gode er den sterkeste magt i livet, og han var blandt de sterkeste. Han var en god og retfærdig mand, man skulde bare ikke sætte sig op mot hans vilje. Vaaget nogen sig til det, blev

G. W. Monsen først forundret — at nogen kunde være saa uforstandig! Men hans forundring avløstes snart av en dyp bedrøvelse — at nogen kunde være saa slet! Og gjorde ikke engang denne bedrøvelse det rette indtryk, kom hans vrede, en behersket, men uforsonlig vrede, det skaldede hode blev lyserødt, hans stemme lav, hans taushet avgjørende. Den ulykkelige var for altid, ubønhørlig for altid støtt ut i de fordømtes kreds.

I sin verden hersket han uomstridt, enhver antydning til en anden mening end hans blev straks slaat til jorden. Men det hændte meget, meget sjelden at nogen vaaget sig til. I forretningen aldrig. Her hadde han omgit sig med tause og lydige, ikke altfor dygtige arbeidsmaskiner, som aldrig tænkte eller handlet anderledes end efter hans vilje. De hadde det godt hos ham. Var han omgit av venner, kunde han endog være gemytlig og moret sig fortræffelig over en god spøk. Ja, han tillot, og hadde endog en særegen glæde av at hans venner spøkte med ham selv, — naar han bare merket at den store beundring skinnet igjennem. «Du er ikke demokrat,» sa de og dultet til hverandre og fortalte samtidig at de hadde set at han hadde stanset sin travle gang og snakket — paa aapen gate — med to mænd som holdt paa at stelle med kloakken. En hadde endog set ham by dem cigarer. «Du er ikke fremskrittsmand,» sa de og lo høit, og det var en som straks fortalte at G. W. Monsen hadde indlevert lovforslag om forbud av salg av bær fra det ene

herred til det andet eller til byerne; aa — han vaaket over sine, — skulde de fattige ikke faa ha sine bær i fred heller nu, skulde byerne straks plyndre dem ut — aa nei, G. W. Monsen holdt sin beskyttende haand over dem. — —

— Bare en, en eneste en, hadde trodset hans vilje, unddradd sig hans myndighet og gaat sine egne veier, uten at han kunde støte den gjenstridige ut blandt dem som ikke angik ham. Mens hans kone altid med stille og lydig værdighet hadde paaskjønnet den ære at være G. W. Monsens hustru, var hans datter Laura ham en ufattelig gaade. Hvorledes hadde han, G. W. Monsen, faat en datter, saa uberegnelig, saa aldeles ikke efter den like linje, ja saa rent uten bevissthet om at være med i kampen for fremskrittet, i det godes kamp mot det onde. I og for sig var det ufattelig at denne datter ikke var en søn — G. W. Monsen ingen søn — merkværdig! Der hadde Gud prøvet ham. Naar han saa sin datter saa smuk, saa selvsikker, kunde han føle sig forsonet, beundre hende, jo, hun var allikevel h a n s datter. Men hvad som fremforalt forbauset ham, oprørte og bedrøvet ham, var hendes fuldstændige mangel paa respekt, — hun beundret ikke sin far det mindste. Fra hendes spædeste alder hadde lydighet været hende et ukjendt begrep. Ikke tugt, ikke formaning, intet smukt eksempel hadde medført den mindste forandring i saa maate. Hun vedblev at være det uforklarlige i G. W. Monsens liv, disharmonien. Han elsket sin datter, men maatte indrømme at Gud her hadde git ham en

vanskelighet at strides med som stod litet i forhold til de fortjenester, G. W. Monsen hadde indlagt sig i kampen for det gode. —

— En av de bedste stunder G. W. Monsen hadde, var den første halve morgentime paa kontoret, naar natten hadde været god og uten drømme. Han fik drømme av fet mat, og derfor var det et av hans livsprinciper at fet mat skulde ut av folkenæringen. Et godt glas rødvin bekom ham derimot godt, og han arbeidet for at folk skulde ha lov til at drikke rødvin. Desuten holdt han paa en let cigar, men var — principiel — motstander av tobaksrøkning ellers. Og han var absolut en fiende av kortspil, som fik ham til at bli søvnig og grætten, og som han ansaa for en av de særlige fristelser som lokket ungdommen i fordærv.

Han hadde ikke spist fet mat dagen forut og hadde ikke drømt om natten, og sat nu værdig og tilfreds i sin store stol og merket dagens arbeide gro op omkring sig. Han var en uhyre, en utrættelig arbeider, et flidsmenneske uten like, saa længe dagen hadde et ugjort arbeide, kjendte han ikke træthet, men var like oplagt den sidste time som den første. Alt paa kontoret gik med stille ukrænkelig regelmæssighet, det begyndte og det sluttet paa klokkeslettet, arbeidet nogen paa overtid, var det altid chefen selv som var med, og der blev altid ydet rikelig i erstatning, baade med fritid og penger. Han elsket sit kontor, hvor hans vilje blev efterfulgt i hver liten og stor handling.

Bernhard Rømer hørte til hans trofaste, til dem som straks grep hans vilje og utførte den. G. W. Monsen hadde hurtig set den flittige unge mands dygtighet og hans evne til lydighet. Han visste ikke, det vilde aldrig faldt ham ind, at Bernhard adløđ ikke av beundring, men av pligtfølelse. Han hadde trukket ham frem og med sin sans for at gi den ungdom som hørte ham til en chance, udmerket ham og begunstiget ham fremfor de andre. Det var noget ved Bernhards ungdom som bevæget den gamle, slik kunde han ønsket at hans egen søn hadde set ut. En søn som kunde ha gaat ind i hans forretning, fulgt ham i hans politiske kamp, — G. W. Monsen blev stille og mindre i stolen naar han tænkte paa det. Han hadde møtt saa mange unge mænd, prøvet dem og git dem op. Men ingen hadde han trodd saa sterkt paa som Bernhard Rømer. Han slap ham ind i forretningens inderste liv, han benyttet ham i sit politiske arbeide, lot ham faa tillidshverv, ja utpekte ham i stilhet blandt sine venner som den mand som engang — langt ut i fremtiden — kunde bli hans efterfølger. Den unge Rømer var for ham en mand av samme støpning som han selv, en karakter, en mand av principer, en mand av urokkelig moralsk kvalitet. Det fandtes ikke motsigelse i ham. Han gik ut fra at den unge mand næret en ubegrænset beundring for sin gamle chef. Men Bernhard, hvis vilje var like stædig som den gamles, beundret ham slet ikke. Han syntes forretningen gik gammeldags og trægt, og at han selv fik for

liten virkeplads. Men saa længe han var hos G. W. Monsen, adlød han ubetinget. En chef var en chef. Men hvad der hemmelig bød ham imot, var en uklar likhet mellem ham selv og den gamle, det kunde stundom besætte ham som en rædsel, en avsky. «Du blir akkurat som G. W. Monsen naar du blir gammel,» sa Aggi. Og andre sa: «I den unge manden er det godt stof, han blir en anden G. W. Monsen.» Og han følte det selv. Men han vilde ikke bli en anden G. W. Monsen. Hvorfor ikke — det kunde han ikke forklare. Var ikke den gamle hæderligheten selv, arbeidsomheten selv, pligtfølelsen selv, hadde han ikke ypperlige egenskaper som borger, alle de egenskaper Bernhard beundret og utviklet hos sig selv. Og allikevel —. Det var noget gjemt tungt i hans sind som stred imot. «Hvorfor liker du ikke at jeg blir som G. W. Monsen?» spurte han engang Aggi. — «Jeg vilde heller du skulde bli en kjæltring,» svarte hun tørt. Han saa urolig paa hende.

Mange gange undret han sig over hvad hans chef hadde tænkt i den tid han hadde været forelsket i Laura, datteren. Var han velset som mulig svigersøn? Var det derfor den gamle drog ham saa sterkt frem? Hvad han ikke visste, var at G. W. Monsen intet kjendte til sin datters bugtede veier, og ikke hadde den mindste anelse om at hans unge førstemand engang hadde gjort sig haap om en mere fortrolig stilling.

Men Bernhard tænkte paa det ogsaa denne morgen, da han stod foran sin chef. Han bøiet sig litt frem, for naar G. W. Monsen snakket, var

det lavt og mumlende, saa det gjaldt at være opmerksom, den gamle sa aldrig en ting to ganger. G. W. Monsen forstod man med én gang.

Chefen tygget venlig paa brillestangen og mumlet med et lunt litet smil i mundviken. Han hadde set i morgenavisen at regjeringen hadde gjort akkurat den dumhet han for faa dage siden hadde spaadd den vilde gjøre. Finanspolitikken var ikke slik at løpe op i for hvem som helst, — naar man ikke hadde grundsynet, det store folkelige grundsyn, — G. W. Monsen saa alvorlig paa Bernhard. Saa smilte han igjen, situationen medførte en del vanskeligheter, sa han, og han og en del forretningsmænd vilde holde en konferance. «Der kommer nogen av mine venner fra Bergen, — jeg ser dem hos mig onsdag kveld, — og jeg vil gjerne ha Dem ogsaa. De vil ha godt av at træffe disse mennesker, det er bra mænd — av det rette grundsyn. Og det er det som det gjælder at tilegne sig i en ung alder, det bestemmende livssyn — og saa aldrig slippe det. Altid styrke det, aldrig vike fra det. Et urokkelig grundsyn, — det er guld værd.»

G. W. Monsen gik over til at snakke forretning; men mens Bernhard syntes at høre spændt paa, gjentok det sig uavladelig for ham, — dette med grundsynet som var guld værd. Hadde han ikke hørt et lignende ord før idag? Jo — nu hadde han det, det var det Aggi sa, — det om det haarde guld som ikke var til at leve av. Guld værd! Det i livet som var guld værd — —

Saa tok han sig med et ryk sammen og hørte

opmerksomt efter. Da han gik, hadde han klart for sig G. W. Monsens vilje for dagen, — den vilje som blindt skulde følges.

Men paa onsdag kunde han altsaa møte Laura, — saa vilde de faa en stund for sig selv og han kunde faa snakket ut med hende. Lille Laura — saa han skulde møte hende paa onsdag. — Tanken gjorde ham ikke det mindste urolig. Slet ikke. Tvertimot — det var en anledning som var guld værd. — —

Nikolai var vanvittig forelsket. Han kunde ikke leve en dag uten i alfald at faa se et glimt av den elskede. Heldigvis var der leilighet til mange glimt. Den tilbedte bodde tvers over gaten og var dukket op en dag i vaar, da en ny familie flyttet ind der over. Hun var høi, slank og meget lys. Han trodde sikkert hun var datter til den stille og værdige herre hun var flyttet ind sammen med; men i onde mørke stunder var han i tvil om hun ikke var piken. Han hadde endnu ikke vekslet et ord med hende — ord kunde heller ikke rumme hans hav av elskov, — men om morgenen naar han kom til vinduet, stod hun gjerne i sit vindu paa den anden side gaten, og det var alt kommet saa vidt mellem dem at de nikket og smilte til hverandre. Det var en morgensalighet!

Saa kunde hun pludselig forsvinde med et litt skræmt og uvillig uttryk i sit søte ansigt, og da var Nikolai aldrig rigtig sikker paa om det var den værdige far som kaldte sin datter tilbake, eller om det var husherren som vilde at piken skulde bestille noget.

En gang hadde han været like ved at snakke

til hende. Han hadde staat i porten da hun kom ut av melkebutikken. At hun bar en melkemugge var saa langt fra et bevis mot at hun var den værdige herres datter, — det gav hende et mildt og huslig præg som rørte Nikolai dypt. Han følte sig modig, han vilde be om at faa bære melkemuggen for hende; — da opdaget han — en bagatel, det var ganske likegyldig, ikke at nævne — hun gik i tøfler som kippet litt. Han stirret tankefuld efter de kippende tøfler — var der et hul paa strømpehælen eller var der ikke, — og den lykkelige leilighet var gaat tapt.

Men han elsket hende ikke mindre, og han følte at den store tause kjærlighet løftet hans sind. Aa, nu var tiden inde til at være flittig, han brændte av læselyst, men bestemte sig allikevel til at ofre sig en times tid for digtekunsten. Efter den time var han i slik løftet stemning, at han maatte til byen for at faa et glas øl med nogen kamerater.

De dage da hans økonomi ikke tillot ham at svale sin kjærlighet i koldt øl, gik han op paa haugen for at drømme om sin elskede. For han kunde ikke altid gaa til nogen venner og spille kort om formiddagen. Og saa sat han oppe paa haugen og saa ut over byen, hvor blek røk steg langsomt op mot den blaa vaarluft. I den stille dag lød byens larm langt borte fra, fjern og dæmpet. Det var søndagsstilt at sitte heroppe. Det smakte av ferie og ferie ga god samvittighet.

Nikolai tænkte ikke længer paa den elskede. Han sat sammenkrøket paa marken, som var

traakket fast og graa av mange smaa føtter. Han holdt begge hænder flate mot mulden og kjendte den fugtige jordkulde gjennem haandflaterne og op gjennem armene — kjendte det rent som var hænderne vokset sammen med jorden. En svak vind, et bløtt pust fra fjorden gik sagte over haugen, og den graabrune røk fra en svær fabrikpipe neiet sig, sank i en bue og tapte sig i gulagtig lys under den blaa himmel.

Nikolai tænkte ikke paa den elskede — han tænkte slet ikke. Han følte vaaren som en svimmel og lykkelig mathet. Han løftet sit ansigt mot himmelen og stirret fortapt ind i dens lyse øybde. Aa, dette var like saa skjønt som dengang, — da han hadde skulket skolen første gang. Han sprang op og slog muldet av sine hænder, bøiet sig myk bakover, dukket sig og løp, styrtet ned den bratte bakke til gaten paa den anden side, kjendte den haarde sten smelde under sine føtter, stanste op og gik langsomt videre.

Han kom forbi en have hvor buskene stod med store knopper og brøt av en knop og tygget paa den. Dens bitre saft hadde en eggende ung smak paa tungen, han grep efter en gren til, da ropte en stemme «Nikolai» og engang til, «Nikolai — vent da paa mig.»

Han snudde sig og saa en ung pike løpe ned haven. Hun var uten hat og var klædd i en lys blaaliggraa kjole og hadde et stort ræveskind om halsen. «Nikolai da,» ropte hun og vinket, «du vil ikke si du ikke kjender mig.» Det var Laura.

Hun tok Nikolais haand i begge sine magre.

«Jeg kunde gi dig et kys saa glad er jeg ved at se dig igjen. Hvor du er blit stor — du er jo en voksen mand — og saa vakker da, gut!» — hun lo og stak sin arm under hans og drog ham med sig opover. «Hvordan lever du — og dere alle sammen — og Bernhard — gud, hvor det er længe siden jeg har set dere — og hvor det er deilig at se dere igjen.»

Nikolai stirret paa hende — tænk, han hadde virkelig næsten ikke kjendt hende igjen. Hun var blit mager, det var det som gjorde hende fremmed, ansigtet var næsten spidst og øinene store — de rare øinene.

Oppe i haven stanste hun og saa paa ham, «Lille Nikolai,» sa hun bløtt, «som er blit student og voksen. Kom la os sætte os her,» og hun trak ham ind i lysthuset, hvor der endnu laa hauger av fjordgammelt løv. Hun stak sine smaa føtter ned i det og spredde det til siden. Saa flyttet hun sig nær Nikolai.

«Fortæl mig naa alt om dere alle sammen. Hvad har du selv oplevet? Litt av hvert tror jeg. Du er ikke mere den lille uskyldige Nikolai som da jeg reiste. Aa nei — jeg ser det nok. Har du en kjæreste? Ikke det. Aa — en liten veninde — hvad? Men ingen stor kjærlighet. Hadde jeg ikke været saa gammel, kunde du ha tat til takke med mig. Hvad du?» Hun strøk sig opover armene. «Hvor jeg har været længe borte. Naturligvis hadde jeg det morsomt dernede — men allikevel. Ser du paa min høire haand? Nei da, der er intet der, det er for-

længst forbi. Den er fri og ledig, du kan godt kysse den,» og hun holdt sin haand op til hans mund.

«Og Bernhard — uforandret — hvad? Far sætter ham vældig høit. Like alvorlig og høitidelig, du? Aa, han er god, han er en klippe, — jeg tror ikke d u er saa høitidelig.»

«Jo da,» Nikolai saa paa hende med øine som blev smaa og hete, «Bernhard har det bare bra og vaaker over familiens flid og dyd — særlig over min da. Bernhard arbeider og samler penger til at gifte sig.»

«Hvad — gifte sig?» Hun snudde sig mot ham og holdt ham fra sig. «Gifte sig? Bernhard? Det er for komisk. Tænk — Bernhard — er han virkelig forlovet. Saa fortæl da, gut.»

«Naa — forlovet — jeg vet ikke rigtig hvad jeg skal si til det. Han har ikke fortalt mig noe. Men det er vist saa nogenlunde klart —.»

«Saa nogenlunde — jasaa.» Hun saa eftertænksomt ned i det visne løv. «Hvad er det for en donna?»

«Det er Aggi — Agnete Gjørn.»

«Agnete Gjørn! Vet ikke! Hun er efter min tid. Ligner hun mig?» Hun saa mot ham, mørk i ansigtet. «Se bare paa mig. Ligner hun mig? Hvad er hun for noe?»

«Hun ligner ikke dig det spor. Forresten er hun paa et kontor.»

«Kontordame!» Laura blaaste. «En slik almindelig liten kontordame. Naa — jeg faar hende vel at se. Det er vel ikke sikkert det er saa

farlig.» Og lavt la hun til. «Det er lumpent. Det skal han ha igjen.» Hun skjalv, hun var like ved at graate, saa sint var hun.

Nikolai saa forundret paa hende: «Er det noe i veien, — er det noe du er bedrøvet over?»

««Aa du —,» hun tok fort hans haand og la den ind til sit kind, — «du er god, du. Og trofast. Gutten min.» Hun slap ham og bøiet en gren ned og bet av en knop. «Har du kjendt hvor det smaker av vaar. Bittert.»

«Ja da — bittert og søtt,» sa Nikolai.

«Bittert og søtt, ja. Akkurat slik er det at komme hjem. Bittert og søtt allikevel. Ak ja.»

«Farvel,» sa hun med et og reiste sig. «Hils — hils alle.» Og da Nikolai tok hendes haand som vilde han kysse den, lo hun og dasket ham let paa kindet. «Lille kavaler,» sa hun og gik.

Nikolai saa efter hende. Hun slog med den ene haand efter grenene, smaa kraftige slag. Men hun snudde sig ikke. Hun stanste ikke og saa tilbake til ham. Det var sørgelig. Han sat der forvirret og forunderlig opløst, beklemt, — det kjendtes som hadde han faat ondt for at svælge. Saa tok han grenen hun hadde bitt en knop av, bøiet den ned og kysset den.

Han gik langsomt hjemover og saa sig ofte tilbake. Han holdt hænderne op til sit ansigt for at suge ind duften av hendes hud, — men kjendte bare den sterke lille lugt av knopper.

Imorgen vilde han komme hit igjen — gaa langsomt forbi, — kanske fik han se hende.

— Han var naadd hjem og stanste i porten.

For en underlig dag! Han saa lykkelig op mot den blaahvite himmel.

Tobakshandler Jørgensen stod i butikdøren. Han var forkjølet og snuftet indtrængende.

«Det er en overgang,» sa han med hæs stemme. «Det kommer med vaaren. Det er klimatforandringen —.» Jørgensen hadde været sjømand og reist i de varme lande.

Nikolai interesserte sig ikke for klimatforandringer. Men Jørgensen var ikke av dem som slap et bytte.

«Se paa hende der,» sa han og var fortrolig. «Naa er det snart slut med plystringen. Saa blir det andet end at gaa og svingse og være elegant. Ja, jeg har sagt det hele tia, jeg, — hende gaar det gæli med, har jeg sagt. Hun har den subbete gangen — det er et ubedragelig tegn. I alle klimater.»

Nikolai saa nedover gaten, — der kom hans elskede — hans fordums elskede, — han blev rød og mat i knærne, da han tænkte paa hvor nær han endnu samme dag — —

«Det er pika hos gammern i fjerde,» harket Jørgensen; «jeg trodde først at det var Kolvin hos vors som hadde vært etter hende; men de sier det er gammern sjæl. Aa ja, hun er subbete,» sa han og saa tankefuld efter hende, da hun forsvandt ind porten.

Nikolai vendte Jørgensen ryggen og gik op. Han interesserte sig saa visst ikke for piken hos det gamle svinet i fjerde. Desuten hadde hun virkelig hul paa strømpehælen, — han saa det tydelig da hun nu gik ind porten.

Marta var av de mennesker som fik vite alt. Hun lyttet i melkebutikker, hos kolonialhandlere, i syforretningen paa hjørnet hvor der var tre søstre om at sælge en hvit snelde, hos tobakshandler Jørgensen og hos alle pikerne i hele kvartalet. Hun hadde en uendelig videbegjærlighet og dertil svarende taalmodighet. Hun kunde staa paa et gatehjørne som et Babels taarn, uanset veir og trafik og høre paa en viderværdig beretning om fru Sørensens gigt — litt kom der vel altid ut av det, litt ondt om svigerdøtrene om ikke andet. Hun var en krukke som aldrig blev fuld nok av sladder. Det var hendes form for liv, den eneste hun kjendte; det eneste som oplivet hende var at høre ondt om andre. Det gode moret hende ikke; men det var ikke saa farlig, det var saa sjelden nogen fortalte noget godt videre, og selv i det gode blandet de altid noget ondt. Bare en var taalmodig saa. Ved sin taalmodighet fik hun folk til at fortælle hende sine mest intime hemmeligheter, — hun saa saa taus og deltagende ut. Men hun var ikke det mindste deltagende og ikke taus længer end til hun kunde faa bragt ondt videre. Hun frodset i

kjærestesorger og utroskap og uegte barn var hendes særlige lyst, — hendes smaa øine fik som en hinde over sig av graat begjær naar hun gjøs over folks umoral. Og heldigvis, verden var stor og merkelig og fordærvet og rik paa hændelser, og det onde var en kilde som aldrig tørret ut. Hun kunde faa sin kjæmpetørst saa nogenlunde slukket.

Marta kunde i uker gjemme taus paa det hun hadde hørt. Hun sladret aldrig videre til unytte eller til hvem som helst, — aldrig i butikker eller paa gatehjørner. Hun ventet til hun kunde faa anbragt det onde akkurat til den ene som ikke maatte høre det. Først naar hun trodde det vilde gjøre rigtig ondt, blev hun meddelsom. Var hun dum i livets almindelige gjøremaal — her hadde hun et sjeldent og skjærpet instinkt. Bare naar hun var for fyldt av sladder, kunde det hænde at det skvulpet over, hun klarte ikke at holde inde med det, men lot sladderen strømme ut over moren, saa fik hun lettet sig og moren en glad stund.

— Marta var i spisestuen og la sammen vask. Hun sat paa en pindestol med utspilte knær og hænderne ind i det hvite tøi. Moren sat ved vinduet, — hun hadde glædet sig med en liten portvinsstund og dampet nu av, mens hun lot som hun strikket. Marta hadde ikke faat noget portvin, hun snøftet indiskret mot moren, den lille, runde mund var aapen og saa tok hun til at snakke.

«Ja — naa er da Laura kommet hjem og skulde

hun komme paa besøk, synes jeg ikke her burde lukte akkurat som nogen hadde spilt portvin. Jeg har bare saa vidt set hende — bevares, hun kjendte ikke mig, — men fin var hun, det er sikkert. Frøken Amalie,» — det var den ældste av de tre søstre med snelden, — «sa at den spadserdragten hun gik i, mindst kostet 600 kroner. Naa, hun har da raad til det, skjønt det er sandt som frøken Amalie sa at hun burde huske paa alle de fattige smaabarn som ikke har klær paa kroppen engang. Ellers saa sa Milla,» — det var den yngste av sneldesøstrene — «at hun hadde skjæmt sig saa ut og var blit saa mager. Akkurat som hun hadde hat en stor sorg. Fru Torgersen,» — det var papirforretningen længere nede i gaten — «sa at det var en løitnant som hadde latt hende sitte med skammen, — fru Torgersen vil altid ha det til det der, bare fordi hun selv har hat en datter som, — aa, visste du ikke det, jo da, den ældste, Kristine, — hun har en bortsat i Odalen. Men nei, — der tar nu fru Torgersen feil, Laura lar det ikke komme saa vidt, og frøken Monsen, — du husker gamle tante Fikke som Laura aldrig vilde kjendes ved fordi hun har en stor føflek over halve ansigtet, — hun sa det bare hadde været en almindelig forlovelse. Men h a n slog op, og det maa ha været noksaa krænkende for en som Laura. Men hun skal ha holdt det gaaende med to paa en gang, saa det var ikke saa rart om han blev lei av det, løitnanten. Og Laura skal ha været rent berygtet nede i Kjøbenhavn. Hendes kusine dernede som er et svært

kristent menneske, hilste ikke paa hende paa gaten, — det har hun selv skrevet til tante Fikke. Og vet du at de var kommet saa langt at de var tat til at merke med grevekroner, for løitnanten var altsaa greve, og fru Monsen hadde selv sagt til en av pikerne at det var saa vanskelig at navne grevekroner. Skulde en ha hørt slikt! Og vet du hvad de sier. De sier hun gik op paa værelset paa hotellet der greven bodde, for at gjøre det godt igjen. Men han viste hende døren, der er døren, sa han, og saa maatte de sprætte av alle grevekronerne. Og vet du, greven hadde laant mange penge av hende, og det første G. W. Monsen sa da Laura kom hjem var, hvor har du kvitteringen for pengene, sa han. Skulde en ha hørt slikt.»

Fru Rømer bet en uldtraad av skjønt det gjorde ondt i tænderne, — naa det var altsaa virkelig forbi med Lauras forlovelse. Hadde bare ikke den anden kommet imellem, hun der nedenunder, saa kunde det kanske endnu blit noget mellem Laura og Bernhard. Herregud, alle de gode pengene. At være mand og ha valget mellem Laura og Aggi og saa være i tvil. Ikke for det, vilde først Laura, saa gad hun se den Josef som kunde staa imot.

Fru Rømer vilde spørre Marta ut; men deres hyggelige og fredelige stunder blev avbrutt. Bernhard og Aggi som hadde været en tur sammen, kom tilbake, og Nikolai fulgte med ind. De hadde hat slik god tur, de to, og nu satte Aggi sig bort til vinduet, hun vilde være litt for sig

selv. Hun sat sammenkrøpet og støttet haken i hænderne, hendes ansigt lyste mens hun saa paa Bernhard. Hvor hun elsket ham, hvor forunderlig hun elsket ham, og hvor hun var lykkelig. Det skjalv gjennem hele hendes krop av lykke, han hadde været saa god mot hende idag, de hadde været saa nær hverandre. Ak, slik var det at elske. Hun hadde været forelsket mange ganger, men dette var at elske, saa lykkelig, saa altopslukende, saa knugende. Hun var saa deilig dum og umulig om dagerne, intet andet kunde hun tænke paa. Hun hørte de andre snakke, til hende ogsaa, men hun fulgte ikke med, hun bare smilte til dem og saa paa ham. Imellem sukket hun langt og pustet lykkelig ut.

Saa hørte hun fru Rømer si med et litet blik og hørte Martas knis efter:

«Du skulde se op og hilse paa Laura, Bernhard.»

Bernhard drev paa gulvet. Han stanste og svarte uvillig:

«Jeg skal der i selskap onsdag.»

«Da synes jeg du skulde gaa og hilse paa hende først. Hun er da din gamle veninde,» — fru Rømer gjorde en liten pause foran det sidste ordet.

«Jeg skal dit onsdag har jeg sagt,» Bernhard svarte kort og barskt. Saa var det ingen som turde kny.

«Jeg har truffet hende,» brøt Nikolai ut, «hun var saa — saa vakker,» la han til med et gisp.

«Ja — h u n er vakker,» sa fru Rømer. Og saa blev der en liten stilhet.

Nu hadde Aggi hørt. Og mest stilheten mel-

lem ordene. Hun saa bort paa Bernhard — han saa baade sint og brydd ut. Hvad var det i veien? Hvem var Laura — som Bernhard burde hilse paa. Hans gamle veninde? Naturligvis — hun indbildte sig ikke hun var Bernhards første kjærlighet; men det var da ingen mellem dem nu. Hvad var det da, hvorfor skottet fru Rømer saa forsigtig bort til hende, hvorfor fniste Marta ned i tøiet? Hun fik en uro i kroppen, det gik smaa støt gjennem hende, var det en ulykke som truet hende? Lykken var aldrig kommet til hende, ikke helt og fuldt, skulde den gaa forbi nu ogsaa. Hun blev blek, hvorfor turde ikke Bernhard se paa hende, hvad dulgte de for hende?

Med en gang blev det hende umulig at være i denne fremmede stuen mellem disse fremmede menneskene. Hun reiste sig, sa fort godnat, og før Bernhard hadde naad over gulvet, hørte han entredøren smelde igjen efter hende.

Nede paa sit værelse kastet hun sig over sengen og knuget sig ind i dynen. Hun lyttet op — kom han ikke efter, aa, om han kom netop nu. Men han kom ikke. Hvad var det for noget ondt som var hændt? Kanske var det slet intet hændt. Hvem var denne Laura — en gammel forelskelse og saa blev Bernhard genert. Her nede hos hende selv var pludselig det hele ingen ting. Bare hende selv som var saa umulig.

Eller — aa jo — det var noget. Hun bedrog sig ikke, slik tok hun aldrig feil. Hun hadde altid kunnet veire ulykken. Hun hadde ofte før trodd at nu var lykken der, — og sa var det ikke

blit til noget, det hadde drevet forbi. Og hun hadde bitt tænderne sammen og tat fat paa hverdagene paany, intet skulde kue hende — bitter og sur og smaalig, nei, det vilde hun ikke bli. Men denne gangen! Hun elsket ham saa umulig. Hvorfor — hvorfor netop ham saa grænseløst, — han var saa sterk, saa god, saa fin — og saa var han saa vakker, hun maatte smile naar hun tænkte paa det. Og allikevel — helt kunde hun ikke forklare det, ikke slik i ord; for sig selv nok, naar hun sat ganske stille, naar hun ikke engang tænkte paa det, saa forstod hun det — som en hemmelighet for hende selv. Og saa hadde hun været saa sikker paa ham. Ja — var hun ikke det endda? Hun visste altfor vel at følelser kunde komme og gaa, hun hadde før hat tider av vild forelskelse, og saa med engang forbi. Bare ikke denne gangen. Ikke nu. Dette var anderledes end alt andet, — dette var for livet. For Bernhard ogsaa — det hadde hun trodd saa sikkert, for han var saa hel, saa sterk og tryg i alt — —.

Hun reiste sig. Hun kom til at se sig selv i speilet likeoverfor. Vakker var hun ikke — det hadde hun aldrig indbildt sig. Men hun var ikke saa styg at ikke mangen mand hadde været forelsket i hende. Ja, hun hadde oplevd at mænd hadde forlatt langt vakrere kvinder for hendes skyld. Og hadde elsket hende. Hadde? Holdt han da ikke længer av hende? Hvad var det som var hændt? Intet.

Hun strøk haaret bort fra panden. Det var

bare hende som var saa nervøs i denne tid. Sov ordentlig gjorde hun heller ikke. Nervøs — av at vente — at vente paa lykken? Kanske vilde Bernhard intet mere end venskap? Ved gud — da var han ikke den sande og ærlige mand hun hadde trodd paa. Jo han var. Han var, den hun elsket og kunde elske av hele sit hjerte, var han.

Det var intet ondt kommet mellem dem. Hun vilde ikke tro det. Hun følte sig roligere, næsten lykkelig. Hun saa igjen paa sit eget billede i speilet og strøk sig med hænderne nedover sin krop, fort og sky, hun følte sig sterk og sund, hun vilde bli lykkelig. Livet hadde gjemt den store lykke til hende. Den var saa stor at den hadde gjort hende angst. Det var det. Intet andet.

Næste formiddag fik fru Rømer besøk av Laura. Hun bruste ind som den rike dame, men det lille ansigt var skarpt av spænding. Møtet var overordentlig hjertelig, de to omfavnet og kysset hverandre og satte sig nær sammen. Og fru Rømer saa beundrende paa Laura og sa: «Ja du er da en reise værd . . .»

De to kvinder hadde meget at snakke om. Fru Rømer var det eneste menneske Laura viste en smule fortrolighet. Hun skimtet i fru Rømers falmede skjønhet, i de tynde fine rynkede hænder, i den gamle munds søtlige smil oplevelser og historier som gjorde hende sikker paa forstaaelse. Om det saa var den svake lugt av portvin som altid fulgte den gamle dame, saa tiltalte den Laura. Hun visste trygt at fru Rømer hadde hun paa sit parti — hun var en attraaværdig svigerdatter. Hun trængte en at betro sig til, en som kunde hjælpe hende om det virkelig var kommet noget mellem hende og Bernhard. Laura hadde altid været forelsket i Bernhard, men hun hadde aldrig visst om hun hadde lyst til at gifte sig med ham. Nu hun var kommet hjem, vaaknet forelskelsen med ny styrke, eller like meget en

længsel efter den gamle forelskelse, — alt mindet om ham, gaten, lysthuset, vaaren selv. Og saa viste han sig ikke, kom ikke styrtende til hende, laa ikke paa knæ for hende. Mens hun var borte og hadde latt ham gaa, var han blit en ung mand av betydning. Og han tænkte ikke mere paa hende.

Saa fortalte Laura fru Rømer om sine oplevelser i København — ikke alt, men saa meget hun fandt klokt. Hun hadde ikke glemt Bernhard, hun hadde skjøvet ham til side, — mindst av alt vilde hun gaa i København som forlovet eller halvforlovet ung pike. Nei hun vilde more sig. Saa var hun blit forelsket, dumt og pludselig, i en av sine veninders brødre og hadde forlovet sig med ham efter et par selskaper. For første gang fik hun føle hvad det vilde si at være den ydmygede. Han var ikke det spor greve, ikke det mindste løitnant, en kjøbmandssøn som intet bestilte, en ivrig sportsmand og forhenværende fotbalspiller med lange ben og et litet, flattrykt hode. Han var saa utpumpet for sjæl og aand som mulig, men han hadde sin fornøielse av den unge norske pike og i sin lediggang moret det ham at forlove sig med hende. Han satte hende stevnemøter paa kafeer og bragte med til møtet en dame av mere end tvilsomt rygte. Han satte hende andre stevnemøter og kom slet ikke, men sendte en ven istedet. Han ventet bare paa hvor længe det vilde gaa før hun blev hans elskerinde for saa helt at kvitte sig av med hende. Laura orket ikke at bryte over tvert, hun vilde ikke

slutte før hun var den som hadde overtaket; men hun gav heller ikke efter for ham, hun var en forsigtig og klok dame, hendes sanser spillet hende aldrig noget puds; de var kjælne, men ikke sterke. Hun kunde gaa langt, men aldrig for langt. Tilslut blev han kjed av hende og sendte hende opslag — paa et brevkort.

Hun følte sig ydmyget og forladt. Men hun reiste ikke hjem, hun vilde ikke flygte, — desuten var det megen anden moro i Kjøbenhavn for en ung, smuk og rik pike. Andre mænd ogsaa. Men i den tid tænkte hun igjen paa Bernhard. Han gik der og ventet — den trofaste. Hun husket hans løfte.

Av alt dette fortalte hun fru Rømer saa meget hun fandt klokt. «Og saa skal jeg komme hjem og finde ham forlovet,» sluttet hun med taarer i øinene av ærgrelse.

«Aa — forlovet — hvad er det for noget sludder,» sa fru Rømer; «Bernhard har gaat her og længtet, og du har da heller ikke været saa overvældende trofast. Og saa har han fundet sig en liten pike at spasere med — det har ingen ting at si. Det er glemt i samme stund han ser dig. Men — lille Laura — jeg tror du skal gripe fort til, — du har jo ikke noe at vente paa, og — herregud — jeg vil saa gjerne se dere lykkelige begge to.»

Laura sat der og bet sig i læben. Hun vilde ikke miste Bernhard — endnu et nederlag det kunde hun ikke bære. Ikke flere tapte slag nu. Hun trængte en alvorlig opreisning i livet, og den

opreisning skulde Bernhard gi hende. Og desuten hun kjendte disse unge piker som var blit litt for gamle, litt for slitt paa, som hadde hat litt for mange historier. Hun vilde ikke bli en av dem. Livet var ikke slut fordi om en giftet sig.

Hun tænkte ogsaa paa Bernhard, paa deres forelskelse den gang, deres hemmelige møter, deres sværmen om i gaten og i haven i sommernætterne. Hun blev bløt om hjertet, en varme skjøt op i hende og gjorde hendes øine milde. Herregud, hvilke uskyldige barn de hadde været. Og Bernhard — han hadde været like trofast som de andre hadde været troløse. Hun husket bevæget hint sidste møte, hun saa igjen hans hvite ansigt og kjendte igjen den søte rislen gjennem kroppen — jo hun hadde virkelig elsket ham og gjorde det visst endnu. Hun lo en liten lykkelig latter, hun skulde igjen komme ovenpaa, og hun slog armene om fru Rømers hals. — «Du skal nok faa se os lykkelige,» sa hun.

De sat sammen og snakket like til middagstid. Saa reiste Laura sig og gik efter mange omfavnelser. Ute paa trappeavsatsen hørte hun nogen komme opover, hun tittet ned, det var Bernhard og en ung pike. De to stanste i etagen under og tok farvel med hverandre, de holdt visst hverandre længe i haanden, Laura bet sig i læben og var hvit av vrede. Kysset de hverandre kanske ogsaa, — hun bøiet sig frem, men de bare stod der. Saa ropte Laura, mens hun sprang nedover trappen, «Goddag Bernhard — jeg har været oppe

og hilst paa din mor, — velkommen hjem, kjæreste Laura, heter det,» — og som hun sprang forbi, tok hun sit gule ræveskind og dasket ham let i ansigtet med det, lo triumferende og spottende og løp videre.

G. W. Monsen kom ned til frokost godt utsovet og med en fortræffelig appetit. Det var noget av søndagshelg over ham en slik morgen, noget sundt, propert og overmaade renvasket; det var en mand som var vaaknet glad og veltilfreds til en ny dag.

Fru Monsen sat ved frokostbordet og holdt vakt ved kaffekjedelen. I fem og treti aar hadde hun hver morgen sittet i den stilling og ventet paa sin mand. Det var et av deres egteskaps principer at hustruen deltok ved frokosten i fuld prunk og pragt, og fru Monsen hadde ikke svigtet sin pligt, medmindre hun hadde hat barselseng som lovlig forfaldsgrund. Den pligt at ligge i barselseng hadde hun opfyldt tre ganger i sit liv, men av barnene var bare Laura vokset op. De to andre var døde bare nogen uker gamle og før pligtfølelsen hadde været utviklet nok til at holde liv i dem. Fru Monsen graat hver dag — naar hun var alene — en liten stund over de tidlig døde.

Hun var ellers en dame av et imponerende utseende. Som hun sat der ved frokostbordet,

lignet hun klippen Gibraltar — firkantet, vældig, urokkelig. Hun skulde efter sakkyndige folks beretning engang hat klassiske træk. Nu var det svært litet træk igjen; som havet glatter og sliter klippens side, hadde det stille lydige liv og god mat slettet ut trækkene i hendes ansigt. Men likheten med klippen Gibraltar gik ikke længer end til det ydre. Denne kjæmpekvinde hadde intet modig, end si krigersk hjerte, det var ængstelig og urolig og hendes sind bløtt og barnlig. Hun elsket sin mand over al maate. Hun rødmet naar han sa et venlig ord til hende. Han behandlet hende med den utsøkte opmerksomhet som skyldtes G. W. Monsens hustru. Men hun hadde ikke født ham nogen levedygtig søn. Han elsket hende ikke længer. Selv h a n maatte indrømme at tiden stundom hadde en evne til at ændre ens følelse og utslette fortidens yndigheter, og hans stille eksempel var fru Monsen og hans egen følelse for hende.

Men hun elsket ham — uforandret som i sin ungdoms vaar. G. W. Monsen var ikke alene den klokeste mand i landet, ikke alene den mest fremragende forretningsmand og en overordentlig politikker, men han var ogsaa deilig. Det plaget G. W. Monsen litt at han var saa deilig.

En gang i sit liv hadde han været haard og streng mot hende, — det var da han fremtvang at de skulde ha hvert sit soveværelse. Det hadde kostet fru Alvilde strømme av taarer, men G. W. Monsen hadde været urokkelig. For det første hadde fru Alvildes tiltagende likhet med

den berømte klippe nødvendiggjort konstruktionen av en uhyre seng, som tok uforholdsmæssig plads, hvis der skulde staa en anden ved siden. Det krænket G. W. Monsens selvfølelse at ligge i en seng som saa ut som en barneseng ved siden av fru Alvildes. Dertil kom at fru Alvilde snorket. Men alt det kunde han ha baaret. Avgjørende blev et helt andet forhold. Naar G. W. Monsen var kommet i seng og hadde foldet sine smukke hvite hænder, faldt han straks i søvn. Fru Monsen kunde ikke sove saa tidlig paa kvelden som G. W. Monsen, men tilsengs maatte hun. Og saa pleiet hun og kunde ikke vende sig av med det, at reise sig halvt op i sengen og sitte og se paa sin mand. Han var saa sengevakker. Saa kunde G. W. Monsen langt ut paa natten vaakne i et pludselig ryk og finde sin kone bøiet over sengen og stirrende ømt paa ham. Det var værre end et mareridt. Det var ikke til at holde ut. Og han forlangte at faa sit eget værelse, — skjønt det stred mot hans egne moralske principer. G. W. Monsen maatte indrømme at livet stundom kunde øve vold selv paa de sterkeste og helligste principper. —

— G. W. Monsen spiste med fortræffelig appetit, men med uret liggende paa bordet foran sig. Fru Alvilde maatte bekjende at Laura desværre endnu ikke var staat op. Hun sukket altid naar hun snakket om Laura og sa altid desværre. Hun ikke alene sørget over datteren, hun var ikke engang glad i hende. Først og fremst fordi hun

ikke var en gut, dernæst fordi G. W. Monsen sa at alle Lauras daarlige egenskaper stammet «ikke fra dig, Alvilde, men unegtelig fra din slegt.» Lauras gode egenskaper var direkte nedarvet fra faren, det var de begge enige om.

Men straks efter kom Laura. Hun kom mens G. W. Monsen blev hjulpet vaarfrakken paa og stod i spisestuen med floshatten i haanden og mere end nogensinde lignet en engelsk politikker trænet i parlamentarismens skole, slik disse gentlemen kan sees avbildet i engelske illustrerte blade — stigende til vogns, gaaende op en eller anden trappe eller hilsende paa den agtværdige fattige kone med sjalet. Hun nikket til sin mor og far og ga ingen av dem det morgenkys, de begge mente hørte med til et demokratisk-fornemt familieliv. Hun satte sig til frokostbordet, snuste til kaffen, slog hul paa et egg og lugtet til det, reiste sig og sa hun hadde ikke lyst paa mat.

«Hvorfor vil du ikke spise frokost?» spurte G. W. Monsen og stod med klokken i haanden.

«Fordi det kjeder mig,» sa Laura.

«Jeg synes frokosten er en av de hyggeligste stunder paa dagen — ikke mindst hvis vi spiste sammen alle tre,» sa faren.

«Saa deler jeg ikke din smak,» Laura saa langt ut av vinduet.

G. W. Monsen blev rød i sin flinteskalle. Han dunket sin stok let mot gulvet og sa med eftertryk, men med lav stemme:

«Du har ikke hat godt av dit Københavner-

ophold, Laura. Jeg er ikke fornøiet med din opførsel. Du har hat det for godt hjemme, din mor og jeg har været altfor svake for dig. Et samfund hvor ungdommen tar til at miste agtelsen for familielivet — et slikt samfund staar paa avgrundens rand. Det skal ikke ske i mit hjem. Du trænger noget alvorlig at tænke paa. Du trænger arbeide. Det er medicin for den slags nykker. Fra høsten av begynder du paa kontoret. Der skal jeg nok lære dig det som er livets styrke — disciplin.»

Han snudde sig braat og gik.

Laura stod igjen og smilte haanlig. Til høsten! Hun hadde andre planer. Til høsten kunde saa meget være forandret.

Fru Alvilde satte sig i sin stol ved vinduet — en plads hun nødig forlot — og lignet mere end nogensinde klippen Gibraltar. Hun saa efter datteren som gik urolig fra vindu til vindu. Tilslut sa hun:

«Laura sit litt stille.»

«Jeg holder mig slank, — jeg er bange for familietraditionen,» — Laura kunde virkelig ikke holde sig rolig. Det var ikveld hun skulde møte Bernhard — efter den lille scenen paa trappen.

Livet i hjemmet var hende en pine — nu mere end nogensinde. Denne hæderlige regelmæssighet, denne spidsborgerlige kjedsomhet var ikke til at holde ut. Hvor hun avskydde alt dette regelrette, disse stive stuer, disse flaue malerier paa væggene, disse retopognedstoler, hele denne tunge,

træge rigdom. Hun maatte ut i noget nyt, ellers forgik hun. Livet var langt, et egteskap var kanske ikke det dummeste at begynde med.

Hun fik en fortærende lyst til at der skulde hænde noget, med hende selv, nu, i denne formiddag. Denne uro var ikke til at holde ut, og det var langt til kvelden. Hvordan skulde hun faa tiden til at gaa, noget maatte hun finde paa som kunde bortlede tankerne, dæmpe spændingen, maatte der bare komme et eller andet menneske som vilde redde hende ut av denne kjedsomhet.

Da saa hun Nikolai komme opover gaten, — nei, hvor ung og vakker han er. Hun tænkte paa Bernhards tunge styrke og følte glæde ved den andens slanke lethet. Fort fik hun tøi paa sig, løp ut og ropte paa ham.

Han stanste og kom hende imøte, litt genert, smilende. «Han er forelsket i mig,» tænkte hun glad og tok fornøiet hans haand. «Kommer du denne vei,» spurte hun og la til med et blitt smil, «kommer du denne vei forbi min have,» og da han sa ja, lo hun lykkelig og la sin arm ind i hans.

Hun drog ham med sig opover mot landet, op paa Vestre Akers kirkegaard. Buskene deroppe var alt lyst grønne og de store trær stod med harpiksblanke knopper. De satte sig paa bænken, hvor de gjennem trærnes grener saa utover byen og fjorden. Hun flyttet sig nær ind til ham med sin arm i hans og sin haand paa hans haand. «Nu sitter jeg godt,» sa hun blidt.

Han kjendte hendes fine magre arm ind mot sin og hendes haand over sin, og stundom bøiet

hun sig frem og smilte til ham. Av og til strøk hun ham opover haandleddet, mens hun smaasnakket. Saa la hun sit hode ind til hans skulder og sa sagte:

«Dernede ligger de begravet — alle de som nødig vilde dø. Unge mennesker som du og jeg, Nikolai, har de puttet i jorden, er det ikke forfærdelig. Kanske elsket de da de døde og hadde al lykken i vente. Men vet du — jeg tror ingen vilde være lykkelig om de ikke visste de skulde dø. Trodde vi livet skulde vare evindelig, vilde vi kanske gyse for det, synes det var frygtelig at det aldrig skulde bli anderledes. Jeg er ræd evigheten, jeg vil ikke tro paa den. Nu skal jeg dø — imorgen — hvem vet, — derfor er det saa søtt at leve idag. Al sorg, al glæde, Nikolai — det tror jeg kommer av at vi vet vi skal dø. Derfor er det saa deilig at være ung. Derfor maa jeg ta alt det livet gir mig — idag og imorgen. Jeg tænker ofte paa døden, stundom synes jeg at jeg ikke tænker paa andet, — bare for at jeg skal føle hvor godt det er at leve.»

Hun laa med hodet mot hans skulder og talte sagte, uroen i hende var stilnet av, hun følte fred, glæde. Hun mærket han klappet hendes haand, et ømt litet kjærtegn som gjorde hende lykkelig. Og ganske stille sa hun:

«Har du aldrig elsket noen før?»

«Laura. —»

«Aa nei, sit stille. Jeg har det saa godt slik. Saa deilig. Har du aldrig elsket noen før mig?»

«Nei. Ja det vil si — jeg har nok trodd jeg har været forelsket.»

«Aa, du lille ærlige. Men aldrig elsket noen. Jeg er den første. Hvor det er deilig. Og hvor du er lykkelig. Ikke sandt — du er lykkelig?»

«Jo,» hvisket han, «forfærdelig lykkelig. Holder du — holder du litt av mig igjen?»

«Meget. Meget. Det er deilig at bli elsket. Jeg har ikke været saa lykkelig og rolig paa længe,» hun trykket sit kind ind mot hans skulder. «Det er fordi du er saa ung. Og fordi du aldrig har elsket noen anden før mig.»

Hun sat med lukkede øine. Hun hadde det saa godt. Hun tænkte ikke paa noget andet i verden, — hun hadde det bare godt.

Saa rykket det i hende. Det var noget hun kom til at huske. Og hun sa:

«Du — Nikolai — lov mig en ting.»

«Hvad du vil.»

«Dyrt og hellig.» Hun aapnet øinene og saa alvorlig paa ham. «Kan jeg stole paa dig?»

«Det kan du.»

«Vil du aldrig, aldrig, aldrig — hvad som end sker, — nævne et ord om hvad som er hændt mellem os to idag.»

«Laura!»

«Nei. Lov mig det.»

«Ja. Naar du ber mig om det.»

Hun lot sit hode falde tilbake mot hans skulder. «Kys mig,» hvisket hun.

Han tok om hende, skjælvende og forsigtig, og kysset hende. Hendes mund brandt hans, det

var som bet hendes kys mot hans. Hun drog hans hode haardt mot sit, og hans hat faldt av ham. Saa bøiet hun sig unda, lo og tok hans hat op og holdt den foran hans ansigt.

«Du faar ikke lov at se mig længer,» sa hun. Saa drog hun hatten langsomt nedover hans ansigt. «Er du der,» lo hun. Og hun la hodet tilbake mot bænken og hvisket: «Kys mig igjen.»

Han kysset hende, og hun la sin arm om hans hals og drog hans ansigt ind mot sit, hun knuget sig ind til ham; saa rev hun sig fort løs og reiste sig. Hun stod stille og saa alvorlig frem for sig — saa utover kirkegaarden som laa der stille med sprættende trær og busker over de mange graver.

De hørte skridt. «Vær bare rolig, det er ingen som kjender os,» hvisket hun og ordnet sit haar. «Stryk haaret dit op fra panden,» sa hun fort. «Vi maa gaa, — kom nu,» og hun trykket hans haand.

Haand i haand sprang de nedover den bratte bakken. Men litt bortenfor kirkegaarden møtte de et likfølge. Laura trykket sig ind til ham. «Aa, hvad sa jeg,» hvisket hun.

De gik stille videre. Da de kom til haveporten, stanset hun ham. «Naar skal vi møtes igjen,» spurte han. Da var det som hun vaaknet, hun rystet tankefuld paa hodet og klappet ham paa kindet. «Husk hvad du har lovet mig,» sa hun, «aldrig, aldrig at nævne til noen det som idag er hændt mellem os to.»

Og hun gik fra ham, snudde sig i døren og vinket og var borte.

Middagen var naadd til deserten og G. W. Monsen var meget tilfreds med sit selskap. Som en gammel blid vismand sat han ved bordenden, litt rød i hodet, smilende saa øinene var bare to blide streker. Han drak efterhaanden med alle sine gjester, følgende sin egen rangforordning, nu laa han tilbake i stolen og lo med smaa gemytlige kluk. Av gjesterne var de fleste saa nogenlunde i samme alder, og de hadde fortapt sig i fælles minder, ungdomsaarene og de første politiske kampaar var alt gjennemvandret, og de var kommet til de historier som moret G. W. Monsen mest av alle, — skolehistorierne. Bare det at tænke sig at G. W. Monsen engang hadde været en liten skolegut med busserul og ransel var en ren fornøielse, og det moret ham storartet at fortælle at han slet ikke hadde været noget dydsmønster — tvertimot, han hadde været en stor skøiergut. Ja, i al uskyldighet la han straks til. I sin vældige hukommelse hadde han et eget arsenal for skolehistorier, og nu var tidspunktet inde for atter engang at meddele vennerne arsenalets indhold.

Av helt unge var der bare to — Laura og Bernhard. De sat langt fra hverandre. Bernhard

hadde bare saa vidt hilst paa hende, og siden hadde de ikke saa meget som vekslet et blik. Det undret Bernhard og gjorde ham urolig at hun ikke engang saa nedover dit han sat — hadde hun da saa aldeles glemt. Han hørte ikke paa samtalen og kunde alle G. W. Monsens skolehistorier, ganske taus sat han der — beskedent taus, tænkte G. W. Monsen tilfreds. Men Bernhard saa over til Laura, hun er blit ældre, tænkte han, dulgt og lukket, — hende trodde han da han kjendte ut og ind, men i kveld følte han sig ikke sikker. Var det blit til noget mellem ham og hende, — hvordan mon da samlivet de to imellem vilde ha artet sig? Vilde han ha kunnet bøie hende dit han ønsket? Han var en sterk karakter, og han var stolt av det; det var sikkert det bedste for dem begge at livet hadde skilt dem ad. Men se over til ham, hilse paa ham kunde hun da gjerne, de var da venner.

Middagen var forbi. Det blev takket for mat og med sine cigarer drog herrerne sig indover værelserne ikke ulike en flok rolige okser som utpaa kvelden søker hjem til sæterløkken. De opga skolehistorierne, og mens de sank ned i sofaer og gode stoler, tapte samtalen sig i en tilfreds mumlen, og skibsreder Brøndevig fra Porsgrund faldt ugenert i søvn.

Bernhard stod i døren og lurte sig til at se paa klokken, — det var endda et par timer at holde ut. Da kom Laura og stanste op foran ham. Hun saa længe paa ham, men ikke et ord sa hun. De graa øine hadde et gulig skarpt skjær, hun

var blek og alvorlig. Saa rørte hun ved hans haand og sa sagte:

«Har du ganske glemt at jeg er til?»

Bernhard blev overrasket og bevæget, — han trodde ikke det var ham som hadde glemt. Det for i det samme igjennem ham hvad det var han vilde be hende om, og han blev forvirret og beklemt. Nei, han kunde ikke godt snakke med hende om det her, nu, under et selskap i hendes eget hjem, i det rike og fornemme hjem. «Av os to trodde jeg ikke jeg var den glemsomme,» sa han og søkte at smile.

«Det skal vise sig,» svarte hun, like alvorlig, og tok hans arm. «Kom med mig, Bernhard, la mig faa snakke med dig — venner kan vi da være. Vi vil ikke hverandre noe ondt, — jeg har været saa urolig — saa fuld av angst, — jeg kan ikke saa si det. Og saa kommer du og sitter en hel kveld og ikke saa meget som ser paa mig. Hvorfor er du slik?»

Hun tok ham med sig ind i et litet kabinet indenfor stuen, som nu var tom. En og anden gjest eller en av pikene gik gjennem, kastet et hurtig blik ind i kabinettet, saa der sat nogen og gik videre. Gjennem de aapne dører naadde et dæmpet surr av langsomme stemmer. Laura sat med hænderne i fanget og hodet bøiet tilbake, Bernhard ved siden av hende, de sat begge i en lav liten sofa, og han mærket hver bevægelse i hendes krop. Han saa paa hende med forundring, uro og spænding — og med en hemmelig glæde over at være nær hende igjen. Han vilde

i denne kveld, allikevel her, nu, si sig løs fra hende, for altid, han elsket hende ikke, nei, han elsket hende ikke længer. Men han vilde nødig volde hende sorg. Han burde være ærlig, helt ut sandfærdig, det var hans pligt, han skulde si at han holdt av en anden; men han vilde være skaansom, han vilde ikke saare hende.

Saa tok hun hans haand mellem sine. «Faar jeg lov at holde den?» spurte hun.

«Har du nogen glæde av det saa —,» svarte han klodset.

«Kanske,» hun smilte blidt. «Aa ja, jeg vet du er vond paa mig. Du undret dig vel svært over at jeg holdt op at skrive.»

Vi skal altsaa ha opgjør, tænkte Bernhard og svarte forsigtig: «Aa ja undret — jeg vet ikke det. Jeg forstod det slik du vilde det gamle skulde være glemt.» Og sterkere la han til: «du fik din vilje.»

«Du har aldrig forstaat mig, Bernhard,» sa hun med en forsagt liten stemme, «du vet ingen ting om mig. Hadde du forstaat mig litt bedre, var jeg ikke saa ulykkelig nu.»

«Er du ulykkelig.»

«Det tror du vel heller ikke.»

«Hvad har jeg da gjort som er galt? Hvordan har jeg ikke forstaat dig?»

«Hvorfor kom du ikke og hentet mig,» — ordene sprang ut av hendes uro, — i denne stund følte hun det slik, som burde han ha kommet og hentet hende hjem, som hadde hun ventet det og alt da vilde ha været godt.

«Hentet dig?» Han blev saa overrasket at han reiste sig. «Hentet dig! Du som ikke engang svarte paa mine breve. Du som bandt dig til en anden. Mildt sagt — du er litt urimelig.»

«Ja, naturligvis er jeg urimelig,» hun lo kort. «Det kunde jeg ikke ha ventet av dig. Saa høit elsket du mig ikke. Men jeg —.»

«Men du?»

«Jeg elsket dig meget mere end du visste om.»

«Det skulde du ha latt mig forstaa, — dengang det endnu betød noe for os begge,» sa han haardt.

«Forstaa — du vilde ikke forstaa noen ting.» Hendes øine gnistret. «Jeg viste jeg elsket dig uten hensyn — men du, du pene mand, d u tok hensyn, — aa du var saa forsigtig, saa bra. Saa ydmyget du mig med det samme.»

Nu var han saa overrasket at han maatte sætte sig igjen. Hun dirret av vrede, av ydmygelse, hun var paa graaten. Hun hadde vel engang lagt en slagplan, den hadde hun forlængst glemt, nu kjæmpet hun blindt, det hun nu sa, trodde hun eller vilde tro det var sandt. Han sat der og vilde ikke elske hende, han ydmyget hende, han som engang hadde ligget paa knæ for et ord av hende.

Han saa paa hende — prøvende. Var det virkelig sandt det hun sa? Hadde hun virkelig villet, — ønsket —? Var det sandt, saa følte han i denne stund medlidenhet med hende, men han elsket hende mindre.

«Ja, — kanske har jeg ikke altid forstaat dig,»

sa han langsomt, «og gjort dig ondt — mot min vilje. Jeg har aldrig villet gjøre dig ondt — eller ydmyge dig, som du sier.»

Hun smilte til hans ord. Det kom mere ro over hende, og hun sa:

«Nu skal du høre sandheten. Hele den første tiden dernede tænkte jeg bare paa dig, længtet efter dig, var hos dig. Brevene dine gjorde mig syk, de gjorde mig bare ulykkelig. Og saa tænkte jeg, nu kan han ikke undvære mig længer, nu kommer han og henter mig. Men du kom ikke. Du sat hjemme og skrev breve, lange, lange breve. Gud — hvor lange de var, Bernhard! Og saa — saa blev det uutholdelig.»

Hun halte og trak i lommetørklædet sit. Der for bitte smaa glimt av lystige smil over ansigtet, — saa blev hun alvorlig igjen. Og hun fortsatte:

«Vil du høre en styg liten historie som blev fortalt mig dernede? Du kan lægge litt i den, ikke meget, hører du. Det var engang en spanier som elsket sin kone til raseri, — slik spaniere gjør, vet du. De hadde været gift i otte dager, da han maatte paa en forretningsreise til en liten by — noksaa langt fra der de bodde. Der — ja der var han altsaa sin kone utro, skjønner du. Da hun fik høre det og klaget over det, svarte han: «Jeg kunde ikke la være, jeg længtet saa.»»

Hun skottet op til ham med et litet smil, han sat ubevægelig, og hun var ikke sikker paa om historien hadde gjort det rette indtryk.

«For mig,» sa hun og trak frysende paa skul-

drene, «er det at længes det frygteligste. Da mister jeg mig selv, du. Saa kom jeg op i den dumme historien, — forlovet mig med en pen liten mand som jeg ikke brydde mig det spor om. Men han var saa svært forelsket i mig, ser du. Aa, jeg led frygtelig, — alt var bare længsel efter dig. Og du kom aldrig.»

Han sat urørlig. Nei, historien hadde ikke gjort det rette indtryk paa ham. Den hadde gjort ham kold. Men samtidig steg der i ham en kvalmende angstfornemmelse av at noget uavvendelig nærmet sig, noget uundgaaelig skedde, — elsket hun da ham, elsket hun ham fremdeles?

«Og saa — hvad mere,» sa han med lav stemme. Aa, hun kjendte igjen denne lave stemme, naar bevægelsen knuget den, hun hadde hørt den saa mangen en mørk høstkveld, og hun kjendte en rislende fryd ved igjen at høre den. Jeg har vundet ham tilbake, tænkte hun og vaaget sig til at lægge sit hode mot hans skulder:

«Saa husket jeg du hadde lovet altid, altid at vente paa mig. Og saa følte jeg mig sikker. Han gaar aldrig fra sit ord, tænkte jeg, han forlater mig ikke, han er den eneste trofaste, det bedste, det mest trofaste menneske i verden. Og saa sa jeg til mig selv at jeg skulde reise tilbake til dig og be dig tilgi mig. Og saa reiste jeg — og nu er jeg her, Bernhard, nu er jeg her.»

Hun lot sig gli ned av sofaen og la sit hode ind til hans knæ. Uvilkaarlig la han sin haand paa hendes hode, men hun tok den og drog den ned til sig og kysset den.

Han saa over hende — dypt inde i et mørke. Dette var det altsaa som skulde komme. Hun elsket ham og hun stolte paa ham. Og med en gang forstod han, — like til nu hadde han ikke været sikker paa sig selv, om han ikke elsket hende, ja, var dette kommet paa en anden maate, hadde han kanske trodd han elsket hende. Men ikke nu. Nu var det intet igjen. Men hun stolte paa ham. Vel. Sit ord gik ikke en mand fra. Det vilde være forfærdelig, umulig grusomt at si hende at han ikke elsket hende længer. At han ikke vilde staa ved sit ord! Han — ikke staa ved sit ord! Jo, det gik han ikke fra. Kanske tusen andre gjorde det — ikke han.

Han saa ned paa det lille hode som laa ind til hans knæ. Og han blev grepet av medlidenhet, av trang til at beskytte. Lille Laura — hun hadde stolt paa ham, hun hadde feilet, men hun elsket ham og stolte paa ham. Og han hadde git hende sit løfte, og det var hans pligt at det løfte fik sin fulde værdi for hende.

«Reis dig op — sæt dig her ved siden av mig,» sa han med den samme lave stemmen.

Hun reiste sig hurtig og lydig.

«Svar mig — men helt sandfærdig paa det jeg naa spør dig om.»

«Ja,» sa hun spændt.

«Jeg kan ikke naa være fintfølende og diskret. Dertil gjælder det for meget. Svar mig sandt og ærlig — har du tilhørt ham, den anden?»

«Men Bernhard — hvad tror du om mig,» hun var like ved at le, saa lettet blev hun.

«Han var kanske ikke — ikke saa ydmygende som jeg. Svar mig naa.»

«Nei. Aldrig. Saa sandt hjælpe mig Gud.»

«Vel.»

«Er det alt du har at si mig?»

«Alt?» Han stirret et øieblik forvirret paa hende. «Nei,» sa han langsomt, «du har kjendt mig godt, jeg staar ved mit løfte.»

Da smilte hun tryg og lykkelig. Hun tænkte ikke paa kulden i hans ord, hun følte bare at spændingen var over. Og uten at tænke paa de andre derinde tok hun hans haand og la den ind til sit bare bryst og hvisket:

«Der har din haand, din, din, din, hvilet engang før.»

Bernhard gik langsomt nedover trappen. Han visste Aggi ventet ham, og han gruet for det første møtet. Det han hadde gjort igaar kveld, det var ret og nødvendig, hans pligt, han tvilte ikke paa det. Og nu maatte han — klart og tydelig — vise Aggi at forholdet de to imellem bare kunde være godt kameratskap. Og grei og liketil som Aggi var, vilde hun skjønne det. —

Nu stod hun dernede og ventet ham. Og med ett, som kastet over ham, forstod han for første gang at hun var tapt for ham. Tapt for altid. Inat, da han laa vaaken, hadde han ligget og grublet over sig selv og sit forhold til Laura. Nu tok han til at forstaa hvad det var som var hændt ham. Han var stanset op i trappen, med hænderne i lommen og bøiet hode stod han og stirret ned for sig. Hvad hadde han gjort? Hende han elsket — ja, hende han elsket hadde han tapt. Og han saa dem, de to kvinder, saa dem mot hverandre, og i forbitrelse og fortvilelse dynget han alt ondt over Laura, — løgnagtig, tom, troløs, forfængelig — alt var hun. Og den anden — dyp, ærlig, fri og stolt. Han hadde valgt, valgt for livet — den han ikke elsket. Hadde han da

gjort uret? Nei, han hadde gjort ret, han hadde staat ved sit ord. Og ingen skulde faa ane hvad det hadde kostet ham. Menneskene skulde ikke faa noget at si om ham og hans. Han skulde vise dem hvordan en mand gjorde sin pligt.

Han gik videre. Da han kom ned, saa han Aggi ute paa gaten. Han stanste, det knuget sig sammen om hans hjerte. Aldrig mere den gamle ømme fortrolighet. Aldrig mere denne søte hemmelige strøm mellem dem. Han turde ikke elske hende mere, han maatte det ikke, og han vilde det ikke. Intet forbød hende at elske ham, i det stille, i hemmelighet, usagt, kanske vilde det være en trøst for hende, en hjælp. Kjærligheten var sterk.

Han tok sig sammen og gik ut. Han hilste paa hende, venlig, nedladende paa samme maate som naar han skulde være hyggelig mot Nikolai, — det blev nogen ord om veiret og at de hadde liten tid. Men det var hele tiden som hadde han ondt for at puste.

Hun saa forundret paa ham — han var det han aldrig pleide at være — forceret, unaturlig.

«Var det saa kjedelig hos Monsens igaar,» lo hun.

Han blev urolig. «Det var meget hyggelig,» svarte han barskt.

«Det har i alle fald ikke git dig godt humør,» spøkte hun videre.

«Jeg holder ikke humør,» svarte han like barskt, — hvor kunde hun falde paa at erte ham — idag.

Aggi blev taus. De gik nedover uten at snakke sammen. En gang søkte hun at røre ved hans haand; men han trak sin fort til sig. Saa blev hun vred og bedrøvet. De var begge glade da de kunde skilles og sa kort farvel til hverandre.

Men ut paa formiddagen kom Bernhard til det at han vilde forklare hende alt, fra først til sidst, saa vilde hun forstaa. Han vilde be om at de maatte vedbli at være kamerater. For han kunde ikke miste hende. Nei de to skulde holde sammen. Han blev saa glad over den tanken, at han ikke kunde arbeide.

Da han kom fra kontoret, saa han hun stod og ventet. Saa lykkelig var det at se hende, at han blev bange — han maatte ikke vise hende sin glæde. Han hadde ikke ret til det nu længer. Og han hilste hende med den samme beskyttende overlegne mine.

Aggi hadde undret sig over Bernhard. Jeg vil ikke møte ham mere idag, hadde hun tænkt. Men siden slog hun det bort, — han hadde været i daarlig humør. Hvor har du din stolthet, sa hun til sig selv, saa la hun til: skidt med stoltheten, — jeg elsker ham.

Men da Bernhard nu kom overlegen, spøkefuld som var det en liten skolepike han hentet fra skole, — «nu, har vi saa hat det travelt idag,» sa han, — blev hun angst og vred. Dette var ikke bare daarlig humør, dette var noget mere.

Og hun spurte: «Hvad er det iveien, Bernhard?»

«Iveien — det er intet iveien,» han saa barskt frem for sig.

«Hvorfor er du saa forandret — saa fornærmelig forandret mot mig?»

«Forandret! For noe tøv. Jeg er altid den jeg er.»

«Har jeg gjort noe du er sint over?»

Han blev bevæget over blidheten i hendes stemme og svarte spakfærdig: «Nei, det har du ikke, Aggi.»

«Vel — saa synes du jeg er plagsom, — at jeg hænger over dig. Det er ikke min vane. Det er ingen grund for at vi skal gaa her og kjede hverandre. Farvel, Bernhard,» — og hun vilde skraa over gaten.

«Aggi,» sa han og glemte at tænke paa om folk la mærke til ham. «Gaa ikke. Du tar feil. Du tar saa helt feil.»

Hun stanste og saa prøvende paa ham. Og nu forstod hun at det maatte være noget langt mere forfærdelig end hun hadde tænkt. «Aa gud — er det hændt noe,» sa hun.

«Ja.»

«Noe os to imellem?»

«Aa — ja.» Saa tok han sig i det. «Det vil si — det behøver slet ikke være hændt noe for os to. Jeg er sikker paa du vil forstaa mig, Aggi. Forstaa det kan ikke være anderledes.»

«Ikke være anderledes,» hun gik usikkert og grep ham i armen; «aa herregud — ikke være anderledes,» gjentok hun lavt.

Han saa urolig paa hende. Om hun nu ikke

kunde ta det saa karaktersterkt som han hadde haapet — om hun ga efter for sorg, for lidenskap, kanske for vrede. —

«Jeg kan ikke forklare dig det nu — her,» — de blev et øieblik skilt i trængslen; saa tok hun ham igjen i armen. «Men siden. Saa skal jeg fortælle dig det alt sammen. Saa vil du forstaa at jeg ikke kunde handle anderledes. At jeg har gjort min pligt.»

«Aa, Bernhard, forskaan mig i alle fald for dine talemaater,» hun slap hans arm. «Hvad tror du jeg bryr mig om din pligt — nu.»

Han lo kort: «Nei det tror jeg saa gjerne.»

«Nei — ikke det mindste. Og ikke du heller,» sa hun heftig. «Bare du er tilfreds med dig selv —.» Men hun brøt av og sa bønlig. «Hør ikke paa hvad jeg sier. Jeg forstaar ikke, — jeg forstaar ingen ting. Det er altsaa forbi.»

«Forbi — slet ikke,» han søkte at være overlegen. «Hvorfor skulde det være — forbi. Jeg er altid din gode ven.»

Hun saa alvorlig paa ham. I hendes øine glimtet det av et haap som sluknet straks. «Spøk ikke med mig,» sa hun, «Gud forlate mig — det vil jeg ikke taale.» Hun tok til at gaa fort opover. «La os ikke staa her og lave opløp. Du som er ræd for hvad folk sier.»

Han fulgte — litt flau — efter. Og da han var ræd stilheten mellem dem, ga han sig til at snakke, bredt og overlegent, om kontoret og arbeidet, og hvad som ellers faldt ham ind. Hun svarte ikke. Hun hørte ikke engang efter.

Da de stod utenfor hendes entredør, stanste hun og saa paa ham. Ømt og mildt. Saa smilte hun:

«Her har vi staat og sagt farvel til hverandre — mange ganger i aar, du. Mange, mange ganger har vi hat en god stund her — her paa den skitne trappen.»

«Ja, et sted skal en jo si farvel.»

Da slog hun i trappegelænderet.

«Du fornærmer mig,» sa hun hvit av vrede. «Det finder jeg mig ikke i. Nu la os ikke skjændes paa trappen — som et gammelt egtepar,» la hun haanlig til.

«Aggi,» nu blev han ogsaa vred, «det er maate paa hvad du kan si. Jeg har ikke git noen grund til en slik tone.»

«Aa snak har jeg nok av,» brøt hun av og lukket op entredøren. Men saa stanste hun, og i den aapne dør snudde hun sig mot ham, og med et ansigt som var graatt og grimet av smerte, sa hun:

«Bernhard — min egen ven — du har sagt vi kan møtes en gang til, og at du vil forklare mig —»

«En gang til, —» han grep hendes fremrakte haand, «det er ingen grund for at vi ikke skal møtes hver dag.»

«Nei, — for dig kanske,» sa hun bittert, saa la hun til: «Jeg vilde visst møte dig hver dag. Men glem ikke d u den ene gangen,» — og hun lukket døren efter sig.

Han stirret paa den lukkede dør. Saa gik han

tungt og langsomt opover trappen. Han var træt, hvorfor skulde ogsaa alt dette falde over ham, — han hadde da altid gjort ret til alle sider. Han var en retskaffen mand, — og allikevel blev det til ondt det han gjorde.

Langsomt og slapt aapnet han døren. Derindefra hørte han stemmer, muntre stemmer, fnisen, — familien var nok i humør. Han slog knytnæven i væggen: «Fordømt!» Da hørte han Lauras stemme. Hans ansigt fortrak sig i et stygt grin. Fra den ene til den anden, tænkte han, — og det er mig.

Han vilde gaa ind paa sit værelse, men de hadde hørt ham. Moren kom ut, — «Bernhard — min egen gut — la mig ønske dig tillykke.» Og hun tok ham i sine armer. «Laura har fortalt mig det, — og jeg er saa glad,» hun tørret taarene.

Laura stod midt paa gulvet og saa spotsk paa ham. Hun var nydelig — med ræveskindet opover ørene og hænderne paa ryggen. «Bruden kunde ikke holde sig fra at vise sin glæde,» sa hun. — «Og saa blev brudgommen ikke spurt,» han hørte selv at han brukte den samme overlegne tone som han hadde brukt overfor Aggi. Laura kom bort til ham og la sine foldede hænder paa hans skulder: «Du hadde ikke noe imot det vel? — smil da, gut.»

Han maatte le. Smil da gut — det hadde været hendes stadige ord til ham i gamle dager, naar hun syntes han blev for høitidelig. Og forvirret av en følelse av gammel ømhet bøide han sig og

kysset hende paa panden og tænkte i det samme paa Aggi.

«Jeg er kommet for at bortføre dig,» og hun dunket ham muntert i ryggen; «jeg har fortalt det til mor, og i denne stund forbereder hun patriarken, og han lar en fet kalv slagte. Saa du faar opgi familielabskausen, — jeg har selv været ute og set paa den, og jeg synes Marta har altfor meget flesk i den. Vi vil aldrig ha labskaus — vil vi vel? Avsted og la dig fremstille i villaen.»

Og lystig drog hun avgaarde med ham. Idet de gik forbi entredøren, der Aggi bodde, pekte Laura med en finger mot døren og sa med en stemme, hvori der var en liten haanlig triumf: «Der bor visst en veninde av dig derinde?»

«Ja,» svarte Bernhard, «en meget god veninde.»

«Tak — vi skal ikke ha noe av det,» lo hun.

«Jeg vælger mine venner som jeg selv vil,» sa han.

«Ja, jeg mente ikke noe med det. Ta det ikke saa høitidelig, — jeg vet hvor bra du er,» og hun nynnet et letsindig revuerefrain. «Hvornaar skal vi gifte os, Bernhard? Jeg synes det haster forfærdelig.»

Bernhard maatte allikevel le. Det var hele hendes gamle muntre letsindige tone, — og han hadde gruet for hvordan de skulde ha det sammen paa tomandshaand. Og saa var det bare at gli ind i det gamle — han alvorlig, hun munter, indtil han maatte le med. Men det er ikke sandfærdig længer, tænkte han, det er løgn. Er jeg da en løg-

ner? Jeg? Han blev saa forundret at han stanste.

«Naa — gammel'n — hvad er der i veien —,» hun stanste hun og.

«Det var bare noe jeg kom til at tænke paa.»

«Ja, du er ikke blit mindre tankefuld mens jeg har været borte. Du trænger visst jeg muntrer ordentlig paa dig.»

Men Bernhard var blit taus for alvor. Det stanste likesom alle tanker — det at han gik her og løi — han —.

— G. W. Monsen stod opstillet ved sin stol — som en minister der faar et bønskrift overrakt. Men han var meget venlig. Stunden var alvorlig; men da de nødvendige høitidsfulde ord var sagt, blev den gamle gemytlig. Han var meget fornøiet med sin svigersøn. Han hadde hat en hemmelig angst for hvem Laura kunde komme trækkende med, en ubrukbar lediggjænger av en rikmandssøn, en løitnant eller endog en kunstner — eller en anden uten alvorlig beskjæftigelse. Nu var han rolig. Bernhard Rømer var den store ære værdig, — han vilde bli en lydig svigersøn, og sammen maatte da de to kunde bringe noget alvorlig og solid ut av hans lille Laura.

Middagen var saa munter som den kunde være i G. W. Monsens hus. Det var champagne og Laura drøftet forlovelseskort, bryllup, som det ingen grund var til at vente med, hvor de skulde bo, stil, farver og kjoler. Klippen svømmet i minder, og saa bevæget og med blanke øine paa sin hjertes kjærlighet, — hvor han var like ung og

smuk som den gang. Men ute i maaltidet tok de to mænd til at snakke fornuftig, forretningsspørsmaal blev drøftet, G. W. Monsen antydet et fremtidig kompaniskap, og Bernhard nævnte en plan han længe hadde hat om utvidelse av forretningen. G. W. Monsen lyttet velvillig, men uten begeistring.

Midt i denne alvorlige samtale tok Laura til at le. Med begge armene paa bordet og de tynde fingre om champagneglasset lo hun, — en skarp, skingrende latter. De blev alle stille og saa forbauset paa hende.

Da lo hun endnu mere, la sig tilbake i stolen og strakte armene i veiret og ropte:

«Gud — at storken har bragt mig til en slik høitidelig familie. Herrejemini — hvordan skal det gaa.»

Edvard Kolvin var i et umulig humør: hans arbeide stod ganske stille. Han kunde sætte sig til skrivebordet med klar hjerne for det han vilde gjøre, — og der sat han og saa paa det hvite papir indtil han var fyldt av væmmelse over sig selv og al skrivning i den ganske verden. Saa kunde han reise sig og gaa bort til vinduet og hænge der, stirre utover byen uten at se, uten at vite at han stod der, synke sammen i fortvilet slaphet som bragte alt ondt i ham til at gjære. Hvor menneskene var motbydelige.

Hans sind var som en ond verkende byld, — angsten og naget hidset den, dudde han ikke mere, var han alt færdig? Skulde han for fremtiden bare gjenta sig selv, skrive fordi det nu engang var blit hans metier. Utgi bøker for at holde gode miner til det elendige spil — for at vise publikum at han endnu var til. Og der skulde komme nye digtere — en ny generation som det kaldtes, — som skrev bedre og friskere end han, som skulde roses, strides om, skrives om, — mens han var færdig, utpumpet. —

Han gik ned i byen. Langt fra ædru, men ikke saa fuld at han kom i godt humør eller kunde glemme, gik han fra kafé til kafé, fra bord til

bord, slog sig ned overalt hvor han traf kjendinger, kastet sig ind i samtalen, — hvem vet, kanske kunde han her faa svingkraften igjen. Han tok med iver og veltalenhet del i disse samtaler som han til væmmelse kunde ut og ind, lyttet igjen til disse aandfuldheter han hadde hørt — og selv sagt — i aarevis. Hans tomhet øket og hans bitterhet med den.

Saa tok ondskapen til at tyte ut av ham for alvor. Han maatte nogen — helst mange — tillivs. Skjult, hemmelig, men slik han kunde ha glæde av det. Særlig la han sig efter ældre anerkjendte kolleger og samtidige som var naadd længer i publikums gunst end han selv. Han egget smaa journalistspirer til at skrive sjofle artikler om dem. Med vidt dreven sporsans snuste han op nedsættende artikler om deres verker i utenlandske aviser og fik dem sat ind i norske. Slikt gjorde ham godt.

Det lettet ham ogsaa at skrive en korrespondance til en svensk avis hvori han fraskrev alle samtidige forfattere hæder og ære. Det hjalp ham ogsaa litt at gaa omkring til sine bekjendte blandt bokhandlerne og tale ilde om bøker som han frygtet for blev godt solgt.

Som en ond aand gled han i disse dager omkring paa kafeerne. Kollegerne tok til at sky ham, det blev taust ved bordene straks han kom. Graagul i ansigtet, opposet, skitten og med skjegget grodd utover, med en snip han søkte at dække med et stort rutet slips, pengeløs og sulten, slik sat han ved bordet og ga ondt fra sig. Han

visste ondt om alle. Indtil han en dag mærket at han altid sat alene. Ensomheten frøs i ham, graaten kom, han fik dyp medlidenhet med sig selv. Han reiste sig og vaklet ut.

Hjemme la han sig paa sengen og stirret op i taket. Han var altsaa færdig. Han kunde ikke digte mere. Han tænkte paa døden. Skulde ikke den brystsyke han visste han bar paa, snart kunde gjøre det av med ham. Eller skulde han hænge sig — i sine sæler. Pokker skulde dø en poetisk død. Det maatte være Vorherre det samme paa hvilken maate en kom til ham.

Han fantaserte sig selv død, hængt, blaasort i ansigtet, tungen langt ut av munden, øinene sprængt ut av hodet — fy til rakkern for et stygt syn. Hadde noget menneske i verden været saa hæslig som han? Og saa ulykkelig. Da banket det paa døren. Om det nu var døden som banket paa? Eller fanden som kom for at hente hans sjæl? Det banket igjen. «Kom ind — for fanden,» ropte han. Det var Nikolai. «Aa er det bare dig, — jeg trodde det var fanden,» lo Kolvin og lot sig falde tilbake i sengen.

Nikolai satte sig stilt ved bordet. «Jeg fik slik lyst til at snakke med dig,» sa han med usikker stemme. «Det er saa længe siden,» — og pludselig kastet han sig frem over bordet og brast i graat som ikke vilde holde op.

Kolvin laa stille og lyttet. Denne voldsomme graat, dette ubeherskede utbrud var forunderlig forfriskende at lytte til. Hvor han graat! Hvor sterkt, hvor ungt! Ja, slik skulde en sørge —

hvad pokker det saa var han graat for. Det var av et friskt hjerte.

Langsomt krøp han ut av sengen og vasket ansigtet sit. Puh — det gjorde godt —! Han saa sig selv i speilet, — naa, han saa ut. En ny snip! Han knappet den gamle av og smed den under sengen. Saa strakte han sig: «Jo, — jo — livet er ingen spøk.» Han gik med svake vaklende skritt bort til Nikolai og strøk ham forsigtig-ømt over haaret. «Saa lille ven,» sa han blidt, «hvad er det saa som er saa forfærdelig sørgelig?»

Nikolai søkte at komme til ro. Han hikstet og strøk sig over ansigtet. «Det er dumt av mig — saa barnagtig, — men,» — det brøt i ham, saa han kunde ikke snakke videre.

«Nei da, — nei da, det er bare bra at graate,» beroliget Kolvin. «Saa længe en kan graate, gaar det nok. Det er noe av det værste ved os voksne, at vi ikke kan graate. Det gir sorgen vinger og flugt. Kan jeg saa faa vite, hvad det er som er hændt dig?»

«Ja,» sa Nikolai og stirret langt ut. «Jeg skal nok fortælle dig det. Du vil kanske synes det er rart at jeg sier det til dig, — men jeg maa snakke med noen. Og jeg har ingen anden.»

«Herregud — har du ingen anden end mig,» Kolvin var rørt. «Lille ven — det er søtt at høre. Vi vil allikevel alle være noe for en eller anden, og det er godt at jeg er noe for dig. Fortæl saa.»

Nikolai sat litt. Saa sa han: «Du har kanske hørt at Bernhard er blit forlovet.»

«Naa da — det er da ikke saa sørgelig uten for hende han har forlovet sig med. Er det Aggi?»

«Nei. Det er Laura — Laura Monsen.»

«Monsen er ikke godt. Men Laura har selv digtere fundet sig tilfreds med. Men hvorfor er det saa sørgelig?»

«Jeg trodde — saa sikkert — at det var vi to som var forlovet.»

«Det var som —. Du og hun?»

«Ja —,» Nikolai laa igjen over bordet, — «det er latterlig, — du ler bare av mig.»

Kolvin lo saa visst ikke. Med et mørkt smil saa han paa gutten og la sin haand blidt paa hans skulder. «Saa, du er i den kasus,» hvisket han. «Du tror han har tat din lille pike fra dig.»

Nikolai saa op: «Jeg tror ikke, — jeg er sikker paa — han ikke visste det.»

«Nei, jasaa du — ja, det gjør det ikke bedre. Og du var vel svært glad i hende du, kan jeg tænke.»

«Om jeg var! Og er! Hvis jeg bare kunde forstaa det. Det er saa ufattelig. Jeg var saa forfærdelig lykkelig. Og nu er det forbi.»

«Ja forbi,» sa Kolvin, «det er ogsaa et ord. Det er milepælen det, Nikolai. Det gjør mig ondt for dig, — og det er liten trøst i at si at det du nu prøver, det har vi prøvet alle sammen. Det maa en igjennem, ikke én gang, men de mange ganger. Alt i livet, hver eneste følelse, hver smerte, hver glæde, alt skal engang stemples forbi.»

«Men,» Nikolai saa op, «kan du forstaa at en kvinde kan være slik.»

Kolvin smilte venlig: «Det har hændt før.»

«Og vet du hvad det er det værste, — jeg elsker hende fremdeles.»

«Det har vi alle gjort. Vi har alle elsket dem fremdeles — enten de var tynde eller tykke, falske eller trofaste, — vi elsket dem fremdeles indtil det var overstaat.»

«Men nu er hun min brors.»

«Ja, naturligvis; men jeg har aldrig hørt det har betydd noget for en forelskelse. Det er det man kalder et komplicert tilfælde — i likhet med naar det støter noe uventet til ved en blindtarmbetændelse. Saa gaar giften i blodet. Fanden vet hvad der kan stikke et kvindfolk — hun kan elske dig og gifte sig med din bror. Hun kan være attraaværdig nok for det — vel værd at elske.»

Nikolai sat i tanker. Alt hvad han hadde lidt da han fik vite om Lauras og Bernhards forlovelse, brøt op i ham igjen. Og det første møte med hende, — da hun var akkurat som intet var hændt, — «lille svoger» hadde hun kaldt ham, — det var mere end ondt, det var en forhaanelse.

«Ja du har ret,» sa han mørkt. «Slik er livet. Ikke bedre. En maa ikke tro noe menneske. Og saa indrette sit eget liv derefter. Fanden ta hensyn.»

«Saa, saa — det der er bare barnslighet det, Nikolai. Du skal tro like meget og like litet som før. For pokker, du har hentet dig en erfaring, det gir styrke. Et saar er et livstegn. Elsk piken, du, hvis du har lyst, — indtil kjærligheten dør sin naturlige død i dit eget sind. Lav bare

ikke vrøvl av det for dig selv. Gi ikke den tragiske, det klær ingen.»

Nikolai sukket. Men saa grep han Kolvins haand:

«Paa kjærligheten tror jeg ikke mere. Men paa venskapet tror jeg. Jeg tror du er min gode ven.»

En blek rødme skjøt op i Kolvins graa kinder, og han smilte helt bevæget.

«Godt, godt, lille du,» sa han med den blideste ironi. «Det er rigtig, tro paa venskapet. Jeg er glad over at du sier mig slikt sentimentalt sludder. Meget glad. Og saa snakker vi om noe andet.»

Men da Nikolai sent paa natten gik, satte Kolvin sig til at arbeide. Han syntes endnu han hørte den unge graat — langt borte fra —, og han smilte ømt til den, mens han skrev, fort og sikkert. En mild frugtbarhet brøt gjennem hans sind. Og mens han arbeidet, nervøst, ophidset, skjælvende, mumlet det frydefuldt tyst i ham: jeg kan, jeg kan.

Det regnet — en fin varm, vaarlig regn. Løgterne gaten nedover hang blanke oppe i det vaate graa. Trærne stod svarte, men fra hver løgt sprang grenene fantastisk tydelig frem i lysringen. Over teatret faldt blekt gulrødt lys, mens kuppelen tapte sig i skyggen under den mørke himmel. Over paa Karl Johan, paa butiksfortauget, gik en stadig mørk bølge av folk, — i de skiftende lysninger fra butiksvinduerne strømmet ansigterne skumblekt et øieblik og sank saa ind igjen i mørket.

Bernhard gik utenfor kaféen og ventet paa Aggi. Hun hadde passet ham op efter kontortid i middags og sagt at hvis han vilde snakke med hende endnu engang, kunde han møte hende utenfor kaféen i aften klokken ni. Han hadde foreslaat de skulde gaa en tur, men hun hadde svart hun skulde ikke ha noget av en aftenpromenade som endte med at de begge blev sentimentale. Hun vilde ha mennesker om sig, hun vilde ikke være alene med ham og bli rørt.

Nu stod han her. Uheldet hadde været ute, — Laura hadde spurt om han ikke vilde komme op til hende, og saa hadde han svart at han var optat. Men Laura hadde været spøkefuld

og tat ham i øret og spurt, «det er vel ikke den veninden din,» og saa hadde han svart «sludder,» det hele var gaat i spøk og var ingen ting, men det var allikevel en løgn. Og fik nu Laura vite at han virkelig hadde været sammen med Aggi, saa skulde han være nødt til at forklare og forsvare sig. Jo, det stelte sig vakkert, han hadde stevnemøte hans forlovede ikke maatte vite noget om. Han! Det var bare fordi han ikke orket at høre Laura ærte ham med Aggi, — hun ante nok ikke det var alvor, — dødsens alvor for ham. Men løgn var det. Nu skulde det være slut. Nu vilde han ut av det — for hele livet.

Idag vilde han fortælle Aggi alt, — og hun vilde forstaa det kunde ikke være anderledes. Og saa vilde alt bli naturlig mellem dem — ja likeoverfor Laura ogsaa.

I det samme saa han Aggi — hun dukket op i en lysning og kom frem over pladsen ved teatret — aa, den lette snare, litt vuggende gang som altid fik hans hjerte til at slaa fortere — hvor var den ikke kjendt og kjær. Hun nikket kort til ham, hun var blek og taus og smilte ikke sit vante smil. Hun gik straks ind og foran ham nedover kaféen, mens hun speidet kjendt omkring. «Jeg vet hvor vi vil sitte,» sa hun og gik videre indtil hun fandt sit bord. «Her er vi for os selv og kan si hvad vi vil og er allikevel ikke alene. Nei — jeg vil ikke ha dig hos mig i sofaen, — sæt dig der ret overfor mig.»

En kort stund sat hun med hænderne foldet paa bordet og saa frem for sig. «Her er mange

mennesker,» sa hun med en stemme uten klang. Saa gjorde hun et litet kast med hodet. «Vi kan ikke sitte slik. Noe maa vi ogsaa foreta os til glæde for kaféen. Jeg vil bestemme idag. Jeg vil ha noe godt. Og vi skal — denne ene gangen i mit liv, — og det er visst første gang vi to gjør det — drikke champagne. Det er jo vort avskedsgilde.»

«Nei — Aggi, det er det slet ikke.»

«Ikke det,» hun saa mørkt, næsten truende paa ham. «Jeg trodde da ellers det. Jeg er ikke kommet her for at snakke ingenting, nei, men fordi du hadde noe du vilde si mig. Og saa er det slut. Den visen var ikke længer. — La mig nu se.»

Hun ga sig til at læse spisesedlen og snakke med opvarteren. Imens saa Bernhard sig urolig om. Hvorfor hadde han en slik følelse av at spille en ynkelig rolle? Av at være ydmyget? Sat han ikke her i den bedste, den ærligste hensigt. Det var noget forbandet ondt som var kommet ind i hans liv.

Han saa sig om, — han saa ingen han kjendte, — ingen andre end digteren Kolvin som sat saa langt borte at han intet kunde høre. Og Kolvin kjendte ikke Laura. Saa folk skulde ikke ha noget at fortælle videre.

— De spiste i taushet. Bernhard søkte av og til at faa en samtale igang, men Aggi svarte omtrent ikke. Saa tiet han ogsaa. Indtil hun sa: «Vi har det rasende morsomt, ikke sandt.» Men da han saa fort og saart op, la hun bløt til:

«Kjære ven, jeg mente ikke noe med det. Ti du bare stille.»

Da de hadde spist, og det var blit tat bort, tændte Aggi sig en cigaret, tok sit glas og rørte sagte med det bort i hans. «Skaal du,» sa hun, «og saa faar du fortælle. La mig faa høre al ting og vær saa snild at gjøre det likefremt. Jeg er litt sen i opfattelsen.»

Og saa fortalte Bernhard. Efterhvert blev han helt veltalende. Han syntes han la saa klart frem det uundgaaelige i det som var hændt. Hun maatte forstaa han bare hadde hat ét at gjøre — at holde ord. Og tilslut grep han hendes haand og sa: «Men venner — ikke sandt — venner er vi to for hele livet.»

Hun drog langsomt sin haand til sig. Hun tok en ny cigaret og bad ham om fyr og røkte taus.

«Du forstaar mig nu,» sa han ivrig, «du forstaar jeg kunde ikke handle anderledes.»

«Nei — d u kunde kanske ikke det. Det er i alle fald en ting som er klar og tydelig i den lange historien din, — og det er at du slet ikke holdt noe synderlig av mig.»

«Nei, Aggi — det er ikke sandt eller retfærdig.»

«Aa visst, min ven. Du holdt altsaa ikke nok av mig. Du holdt like meget av den anden. Og du holdt fremforalt mest av dig selv. Da du hadde valget mellem den anden og mig, saa valgte du den anden. Voila tout.»

«Nei,» sa han vredt, «du vil ingen ting forstaa. Du vil ikke forstaa at for mig gjaldt det om jeg var en mand som holdt mit ord eller ikke.»

«Aa snak,» svarte hun lavt og maset cigaretten ned i askebægeret; «det er bare noe du stylter dig op med. Du vilde ikke ha den lille personlige ydmygelse at gaa fra dit ord for min skyld. Du vilde bevare din egen høitidelighet for dig selv. Og saa fik det være det samme med mig. Det er tingen.»

«Nei, saa sandt om det er,» han var oprørt over hvor uretfærdig hun var. «Jeg hadde vel ansvar overfor hende — den anden — ogsaa. Og en tid hvor alle gaar fra sit ord saa let som det aldrig var git, da troløshet er høieste mote, sætter jeg min ære i at være en mand, hvis ord en ubetinget — ubetinget kan stole paa. Da spør jeg ikke hvad der behager mig selv.»

«Kjære Bernhard, — at du gidder,» sa hun med et haanlig gjep. «Du disker op med al verden og al verdens troløshet — hvad kommer det os to ved. Det er bare os to det gjælder — og saa hende, den tredje. Det er os tre og ingen, ingen anden i den hele verden. Hvad alle andre mennesker mener og gjør, det er ingen ting. Og saa skal vor fremtid avgjøres for at tilfredsstille din forfængelighet.»

«Min forfængelighet!»

«Ja. — Hadde du sagt, — jeg opdaget jeg elsket hende, den anden, mere end dig, — ja, saa vilde jeg ha sørget, men det vilde jeg ha forstaat, og det var det ikke noe at gjøre ved. Og om du hadde sagt jeg tør ikke bryte med den anden, for jeg har ikke mot til at gjøre hende ulykkelig, — ja, saa vilde jeg ha søkt at forstaa det

ogsaa. Jeg vilde ikke ha syntes det var ret gjort av dig, ikke mot mig, ikke mot os begge; men jeg vilde ha bøiet mig for det, fordi jeg ogsaa nødig vil gjøre et menneske ondt. Men dette her, slik du selv sier det er, bare for at tilfredsstille din forfængelighet, — bare fordi du skal kunne gaa omkring og bryste dig og si, se her, en mand som holder sit ord, se her den patenterte ordholdenhet. Nei, Bernhard, — jeg sier dig det bent ut, — det synes jeg er foragtelig, og da er du ikke glad i mig.»

«Jeg er mere glad i dig end i noget andet menneske i hele verden,» ordene slap fra ham uten at han visste det.

Hun lukket øinene.

«Det blir saa meget værre naar du sier slikt noe, Bernhard. Var det sandt, saa er det saa forfærdelig det du gjør. Men det er ikke sandt.»

Han bare saa paa hende. Han visste nu det var sandt. Men han turde ikke si det en gang til.

Hun lyttet et øieblik til musikken — en seigt spillet sentimental vals. Saa kastet hun med hodet og snudde sig igjen til ham: «Hvordan vet du forresten at det altid er det rette at holde sit ord? Eller at gjøre sin pligt? I det hele — altid at gjøre — ret? Kan det ikke likegodt være det eneste nødvendige at bryte sit ord, at svigte sin pligt?»

«Nei, nei, Aggi,» sa han venlig og i overbærende, belærende tone; «nei — noe maa et menneske ha at rette sig efter i livet. Et styremærke.

Og det maa være at en er at stole paa. At man er sand.»

«Er d u sand? Mot dig selv?»

Han vilde raskt svare ja, men tok sig i det. Hun gjorde det saa vanskelig. Hun hadde sagt dette om forfængeligheten. Ja, — det hadde været hans stolthet. Saa sa han langsomt: «Jeg prøver i alle fald at være det.»

Hun smilte til ham: «Jeg læste engang for længe siden en fortælling som jeg nu ikke husker det mindste av. Men den het «Et guldmenneske». Du er et guldmenneske. Du er retskaffenheten selv. Du er til at stille ut av bare brahet. Du gjør din pligt som et lys. Du er guld tvers igjennem. Du har ikke noe hjerte.»

Han saa paa hende. Han var blit taus. Han kjendte en smerte som grov sig dypere og dypere, — og visste ikke selv hvilken smerte det var. Hadde ikke han noget hjerte. — Han kjendte i alfald svien i det.

«Vi ser nok ikke ens paa dette,» sa han langsomt og famlende, «og jeg skjønner det var dumt av mig at tro vi skulde komme til at forstaa hverandre her. Men — venner kan vi da være,» han sa det saa bønlig.

«Nei,» svarte hun, «aldrig.»

«Holder du da ikke det mindste av mig længer?»

Hun bøiet sig frem og saa paa ham.

«Holder av —,» sa hun med noget av en latter; «jeg elsker dig saa jeg sitter her og blir gal over at jeg ikke skal være din. Jeg synes du handler ondt, daarlig, smaat og smaalig; men jeg elsker

dig. Jeg har aldrig, aldrig elsket noen som dig, sa, alt andet var ingen ting, jeg vil aldrig elske noen som dig. Og saa er du gaat fra mig — bare av forfængelighet. For mig er du tapt, nu kan intet gjøres om. Aa, nei du. Tro ikke jeg vilde være saa forbitret, saa krænket, saa ulykkelig, hvis jeg ikke elsket dig.»

«Og venner kan vi ikke være,» mumlet han og visste det var umulig.

«Nei, aldrig. Ikke en dag, ikke en time. For det første vet du godt det vilde ikke gaa, — du er vel ikke bare guld du heller,» hun lo, men blidt. «Og gik det — tror du jeg vilde nøie mig med stumperne. Med et venskap — aa nei.»

«Men vi kan da møtes?»

«Nei. Du ser mig aldrig mere.»

«Ser jeg dig aldrig mere?» sa han forskrækket.

Men hun hørte ham ikke, men snakket videre, og nu styrtet taarene.

«Og saa tænke paa at en anden skal ha dig, helt og holdent. At du skal ha hjem sammen med hende, barn — smaabarn, som ikke er dine og mine — aa, du visste ikke hvad du gjorde.»

«Jeg gjorde visst ikke det,» hvisket han blek. Og litt efter spurte han: «Og du selv?»

«Aa jeg — jeg reiser min vei. Du vet hvad planer jeg spøkte med, nu kan de bli alvor. Gudskelov, jorden er stor, og jeg har et humør som intet — ikke engang du kan kue.»

Han sat litt og tullet med en cigaret, saa sa han lavt og anstrængt:

Og det maa være at en er at stole paa. At man er sand.»

«Er d u sand? Mot dig selv?»

Han vilde raskt svare ja, men tok sig i det. Hun gjorde det saa vanskelig. Hun hadde sagt dette om forfængeligheten. Ja, — det hadde været hans stolthet. Saa sa han langsomt: «Jeg prøver i alle fald at være det.»

Hun smilte til ham: «Jeg læste engang for længe siden en fortælling som jeg nu ikke husker det mindste av. Men den het «Et guldmenneske». Du er et guldmenneske. Du er retskaffenheten selv. Du er til at stille ut av bare brahet. Du gjør din pligt som et lys. Du er guld tvers igjennem. Du har ikke noe hjerte.»

Han saa paa hende. Han var blit taus. Han kjendte en smerte som grov sig dypere og dypere, — og visste ikke selv hvilken smerte det var. Hadde ikke han noget hjerte. — Han kjendte i alfald svien i det.

«Vi ser nok ikke ens paa dette,» sa han langsomt og famlende, «og jeg skjønner det var dumt av mig at tro vi skulde komme til at forstaa hverandre her. Men — venner kan vi da være,» han sa det saa bønlig.

«Nei,» svarte hun, «aldrig.»

«Holder du da ikke det mindste av mig længer?»

Hun bøiet sig frem og saa paa ham.

«Holder av —,» sa hun med noget av en latter; «jeg elsker dig saa jeg sitter her og blir gal over at jeg ikke skal være din. Jeg synes du handler ondt, daarlig, smaat og smaalig; men jeg elsker

dig. Jeg har aldrig, aldrig elsket noen som dig, sa, alt andet var ingen ting, jeg vil aldrig elske noen som dig. Og saa er du gaat fra mig — bare av forfængelighet. For mig er du tapt, nu kan intet gjøres om. Aa, nei du. Tro ikke jeg vilde være saa forbitret, saa krænket, saa ulykkelig, hvis jeg ikke elsket dig.»

«Og venner kan vi ikke være,» mumlet han og visste det var umulig.

«Nei, aldrig. Ikke en dag, ikke en time. For det første vet du godt det vilde ikke gaa, — du er vel ikke bare guld du heller,» hun lo, men blidt. «Og gik det — tror du jeg vilde nøie mig med stumperne. Med et venskap — aa nei.»

«Men vi kan da møtes?»

«Nei. Du ser mig aldrig mere.»

«Ser jeg dig aldrig mere?» sa han forskrækket.

Men hun hørte ham ikke, men snakket videre, og nu styrtet taarene.

«Og saa tænke paa at en anden skal ha dig, helt og holdent. At du skal ha hjem sammen med hende, barn — smaabarn, som ikke er dine og mine — aa, du visste ikke hvad du gjorde.»

«Jeg gjorde visst ikke det,» hvisket han blek. Og litt efter spurte han: «Og du selv?»

«Aa jeg — jeg reiser min vei. Du vet hvad planer jeg spøkte med, nu kan de bli alvor. Gudskelov, jorden er stor, og jeg har et humør som intet — ikke engang du kan kue.»

Han sat litt og tullet med en cigaret, saa sa han lavt og anstrængt:

Og det maa være at en er at stole paa. At man er sand.»

«Er du sand? Mot dig selv?»

Han vilde raskt svare ja, men tok sig i det. Hun gjorde det saa vanskelig. Hun hadde sagt dette om forfængeligheten. Ja, — det hadde været hans stolthet. Saa sa han langsomt: «Jeg prøver i alle fald at være det.»

Hun smilte til ham: «Jeg læste engang for længe siden en fortælling som jeg nu ikke husker det mindste av. Men den het «Et guldmenneske». Du er et guldmenneske. Du er retskaffenheten selv. Du er til at stille ut av bare brahet. Du gjør din pligt som et lys. Du er guld tvers igjennem. Du har ikke noe hjerte.»

Han saa paa hende. Han var blit taus. Han kjendte en smerte som grov sig dypere og dypere, — og visste ikke selv hvilken smerte det var. Hadde ikke han noget hjerte. — Han kjendte i alfald svien i det.

«Vi ser nok ikke ens paa dette,» sa han langsomt og famlende, «og jeg skjønner det var dumt av mig at tro vi skulde komme til at forstaa hverandre her. Men — venner kan vi da være,» han sa det saa bønlig.

«Nei,» svarte hun, «aldrig.»

«Holder du da ikke det mindste av mig længer?»

Hun bøiet sig frem og saa paa ham.

«Holder av —,» sa hun med noget av en latter; «jeg elsker dig saa jeg sitter her og blir gal over at jeg ikke skal være din. Jeg synes du handler ondt, daarlig, smaat og smaalig; men jeg elsker

dig. Jeg har aldrig, aldrig elsket noen som dig, sa, alt andet var ingen ting, jeg vil aldrig elske noen som dig. Og saa er du gaat fra mig — bare av forfængelighet. For mig er du tapt, nu kan intet gjøres om. Aa, nei du. Tro ikke jeg vilde være saa forbitret, saa krænket, saa ulykkelig, hvis jeg ikke elsket dig.»

«Og venner kan vi ikke være,» mumlet han og visste det var umulig.

«Nei, aldrig. Ikke en dag, ikke en time. For det første vet du godt det vilde ikke gaa, — du er vel ikke bare guld du heller,» hun lo, men blidt. «Og gik det — tror du jeg vilde nøie mig med stumperne. Med et venskap — aa nei.»

«Men vi kan da møtes?»

«Nei. Du ser mig aldrig mere.»

«Ser jeg dig aldrig mere?» sa han forskrækket.

Men hun hørte ham ikke, men snakket videre, og nu styrtet taarene.

«Og saa tænke paa at en anden skal ha dig, helt og holdent. At du skal ha hjem sammen med hende, barn — smaabarn, som ikke er dine og mine — aa, du visste ikke hvad du gjorde.»

«Jeg gjorde visst ikke det,» hvisket han blek. Og litt efter spurte han: «Og du selv?»

«Aa jeg — jeg reiser min vei. Du vet hvad planer jeg spøkte med, nu kan de bli alvor. Gudskelov, jorden er stor, og jeg har et humør som intet — ikke engang du kan kue.»

Han sat litt og tullet med en cigaret, saa sa han lavt og anstrængt:

«Jeg er endnu ikke gift mand. En forlovelse er saa visst ingen ubrytelig ting.»

Da lo hun.

«Aa — stakkars gut. Tak fordi du sier det. Men nei — jeg skulde ha tigget mig til det. Efter at ha været vraket. Nei, ikke om du hævet en forlovelse hver dag, hjalp det nu. Og saa du — en mand av ord! Jeg skulde faa din kjærlighet som en almisse, og hele dit liv skulde du gaa omkring og mindes du ofret din ordholdenhet — din ære — for min skyld. Aa nei — jeg har ogsaa m i n stolthet. Selv om den ikke er saa stor.»

Hun gjorde sig færdig til at gaa.

«Gaar du?» spurte han angst.

«Ja, nu gaar jeg.»

«Naar ser jeg dig igjen?»

«Aldrig, min ven. Vi møtes ikke mere, det jeg kan tro. Da maatte saa meget bli anderledes. Du ogsaa. Fremforalt du. — Nu skal du ikke følge mig ut. Jeg vil ikke ha noen sentimental avsked. Si bare en gang til at du holder av mig.»

«Jeg elsker dig.»

«Saa.» Hun bet sig i læben. «Det er altid noe. Det er uendelig meget.» Og hun saa blidt paa ham. «Kjære min ven, jeg elsker dig, jeg elsker dig. Husk det. Glem det ikke. Tænk av og til litt paa mig og tænk godt om mig. Farvel.» Hun tok hans haand og trykket den. «Farvel.» Hun bøiet sig fort ned og kysset haanden. «Det var ingen som saa det,» smilte hun.

Saa reiste hun sig og gik nedover kaféen. Han saa hende, fri og rank, langsomt bane sig vei

mellem bordene. Da hun kom forbi der Kolvin sat, hilste hun — med det raske lille nikket; saa gik hun videre, naadde svingdørene og var borte.

Han sat igjen, sammensunket, og stirret paa svingdørene som endnu var i bevægelse efter hende. Nu forstod han smerten, den tunge, pinefulde smerte som altid sank dypere, og som aldrig mere vilde forlate ham. Nu forstod han hvad han hadde tapt. Og i denne stund, nu hun var borte, helt og uigjenkaldelig borte, forstod han hvor høit han elsket hende; at han nu elsket hende mere end nogensinde, og at han altid vilde elske hende. Og han kjendte det som sprængtes noget i hans indre, som noget gik under, og noget nyt sprang frem, noget blodig varmt av smerte; og han sat fortapt og stirret frem for sig og gjentok: hun er gaat, hun kommer aldrig tilbake.

Han mærket at nogen stirret opmerksomt paa ham. Han saa op og møtte Kolvins øine. Ogsaa andre saa paa ham og hvisket om ham. Forvirret fandt han sit tøi, betalte og skyndte sig ut.

ANDEN DEL.

Det faldt et blekt, tyndt solstreif ind gjennem vinduet, og i det bleke lys sat Bernhard Rømer og saa ut. Den korte dag var snart slut. Skygger av hus og trær strakte sig blaaviolette over sneen, og i den stille hvite vinterluft hørte han spurvene kives ute i haven. Han sat og lyttet til stilheten og til den lille hidsig kvidrende lyd. Saa blid av sind, saa mild i hjertet hadde han ikke følt sig paa længe. Det mindet om lykke.

Inde fra spisestuen kunde han høre sin mor snakke lavt med jordmoren som var kommet for at stelle Laura, — hun hadde faat en liten, en gut, for fire dager siden — efter tre aars ekteskap. En liten gut, hans gut, igjen noget som gjorde livet rimelig, gav mening til det at leve. Ikke bare mening for dagen, men dypere mening, videre fremad, han hadde igjen en fremtid. Og like til dette hændte, hadde han nær glemt at livet hadde mening videre end for dagen.

Han tænkte tilbake paa de tre aar som var gaat. Tre aar — tre ikke gode aar. Men idag kunde han tænke paa dem næsten med mildhet. Skjønt det aldrig skulde sies at de hadde betydd noget — de hadde ikke git det mindste, som det ikke var bedst at glemme.

Ja — det første halvaar, det gik i grunden godt — ialfald over forventning. De nye forhold, det at ha et eget hjem, eller for ikke at overdrive — et eget hus, rigdommen — ja det stod ikke til at negte at rigdommen hadde hjulpet svært, — alt hadde bidradd til at det var gaat næsten med glæde. Livet hadde hat saa mange overraskelser, og han hadde følt sig saa optat, Lauras altid lokkende nærhet, det hadde været glemsel i det, og han hadde syntes han blev baaret frem av en stor bølge og hadde glædet sig over det. Indtil bølgen brast under ham — naa, det var senere. I det første halvaar tænkte han ikke paa at det kunde ske. Lauras humør holdt sig, det moret hende at være gift, det nye hus og de nye ting optok hende, det var næsten som hadde hun noget at bestille. Hver uke forandret hun om i sin stue, naar Bernhard kom hjem fra kontoret, mottok hun ham med et fornøiet «se, jeg har flyttet». Og Bernhard som elsket at alt stod paa sin plads, aar efter aar, saa sig hjemløs om,men allikevel med et smil. Mon han ikke hadde været forelsket i sin kone, eller ialfald forelsket i det at ha en kone?

Hendes lette humør hadde smittet ham, alt det tunge og onde han bar dypt i sit sind, vilde han glemme; det var jo forbi, la det saa være forbi og utslettet,tænkte han, og vilde ikke vite at han bare gjemte til tyngre tider. Nu var det ikke stund til at tænke paa det, det var saa meget nyt, en slik vrimmel av smaating som lekte i hans sind. Laura hadde været saa familievenlig i den

første tid, og det var h a n s familie hun dyrket, det rørte ham, selv om det ogsaa var trættende. Fru Monsen sat der hun sat, urokkelig som en klippe, saa blev det fru Rømer som rykket ind i det nye hus. Fru Rømer og Marta, sladder og fnis, det var ikke morsomt, men det var smukt av Laura. Og hun tok sig meget av Nikolai. Bernhard gren uvillig der han sat, var det ikke egentlig med Nikolai vanskeligheterne var begyndt? Han likte ikke tonen mellem broren og Laura, bevares, det var visst saa uskyldig; men det var saa mange hemmelige blikke og saa mange smaa haandtryk, han var naturligvis ikke skinsyk, det vilde ha været latterlig; men det tiltalte ham ikke. Og det gik ikke godt med Nikolai. Han vilde ikke bli voksen ungdom, men han blev pludselig gammel. Besynderlig hvor det halvaar hadde ændret Nikolai. Bernhard kunde ikke vaake over ham, ikke gripe ind som før, og alle kvinderne, moren og Marta og Laura, dækket over, gjemte væk, løi bort. Nikolai trodde han kunde redde sig gjennem livet med mange smaa talenter, saa sang han, saa laget han vers, saa læste han op, men at arbeide glemte han helt. Han ranglet med Edvard Kolvin og andre, ranglet altid mere, og fik noget erfarent og gammelt i blikket; engang hadde Marta ikke kunnet holde tæt og hadde fortalt at Nikolai hadde et pikebarn med sig hjem om nættene, en liten luvslitt kabaretsangerinde, — mange nætter i træk, paa sit værelse i hjemmet, Bernhards gamle værelse. Bernhard hadde grepet ind, men Nikolai hadde

fliret det bort og spurt hvad det raket ham. Og Laura hadde ledd da han fortalte hende det. Ja, da var det han igjen hadde følt den gamle uvilje fra de onde forlovelsesdagene. Og med stigende uvilje saa han paa det gode venskap mellem de to, de spaserte sammen, gik i teatret og paa koncerter sammen, og Nikolai kom og besøkte hende om formiddagen. Naar arbeidet han? «Du var selv aldrig ung,» lo Laura det bort. Bernhard saa at forholdet mellem ham og Nikolai slet ikke var som det burde være mellem to brødre, værre end før blev det, og han trodde at Laura satte broren op. Men det var da gaat, det ogsaa — det første halvaaret.

Men snart tok lille Laura til at kjede sig. Det nye hus var ikke nyt længer. Familien trættet hende. Det evige fuglekvidder til svigermoren gjorde hende kvalm. Martas sladder var for tjenestepikerne. At gaa omkring og være gift frue var ikke morsomt. Og at være alene med Bernhard moret hende mindst av alt.

Lille Laura vilde more sig. Hun vilde ha mange mennesker om sig, hun vilde dyrkes, tilbedes. Var hun ikke husets vigtigste person, den eneste betydningsfulde. Maatte ikke Bernhard være glad til at han blev taalt. Var det ikke Laura som hadde tat ham og git ham hus og rigdom. Hadde han ikke skjønt det før? Nu belærte Laura ham om det. G. W. Monsen støttet hende. Fru Rømer og Marta understreket det. Og Nikolai kaldte ham den rike kones mand. Familien var paa Lauras side.

Laura fik stuene fyldt av en mængde saakaldte venner — mennesker Bernhard ikke kjendte og ikke ønsket at kjende. «Tænkte du jeg vilde slaa mig tilro med dig og familieidyllen,» sa hun leende til ham efter ukers selskabelighet.

De levet selskabelig, — det vil si Laura levet selskabelig. Bernhard opdaget til sin uhyre forbauselse at det gik an at overse ham. At det gik an at opfatte ham som en likegyldig og overflødig person. — «Min mand er en arbeidshest» — kunde Laura si i en tone som hadde hun sagt han var paa tvangsanstalten. Og hvilke mennesker bragte hun tilhuse! — «Det er hele den fine verden,» sa hun flot, «mænd som tilhører min sociale rangklasse.» Bernhard kunde sitte en kveld og se paa denne fine verden gjøre kur til hans kone indtil han fik en fortærende lyst til at smide en eller anden ut av vinduet. Den fine dovenskaps bærme, rigdommens idioter! Rike fædres ubrukbare sønner, ungdommer som var fordærvet i fjortenaars-alderen og nu var oldinger, eller tilfældige rikmænd fra igaar, et litet samfunds lediggjængere, spillere og jobbere som ikke engang hadde elegansens charme, apekattebarn med plumpe forsøk paa at lave overklasse; de skrøt av sine biler, sine hus, de middage de spiste, de dragter de bar, de koner de lot sig skille fra. — «Find da noe bedre end dette utvalg av idioter,» bad Bernhard. — «Du faar vænne dig til at omgaaes de rike,» svarte Laura. — «Vet ikke d u at rigdommen har sit aristokrati,» spurte han med lurende spot. — «Det er den omgang

som passer mig,» svarte hun trodsig. — Da lo Bernhard ondt og haanlig. — «Der traf du det, du har ret,» sa han og tok til at være hjemmefra. Han lot arbeidet sluke sig. Bølgen brast under ham, og han sank ned i den.

Noget maatte et menneske ha at leve for — eller indbilde sig at leve for. Noget som døvet tankerne og kvalte minderne. En kan ikke tilbringe tiden foran et speil og tælle de graa haar. Tomheten maa fyldes — i alle fald den ydre tomhet. Han hadde arbeidet. Men det var ikke den glæde i arbeidet som før, da det skulde løfte en fremtid. Hans egen fremtid — hvor var den nu? — «Du maatte kunne bringe det vidt du som er fars svigersøn,» sa Laura, «og du har ikke faat en orden endda, det synes jeg er rart.» — «Skulde du sætte pris paa en orden?» spurte G. W. Monsen, Laura hadde talt til ham om det. Bernhard svarte forbitret nei, og G. W. Monsen sa at han likte at hans svigersøn holdt sterkt paa de demokratiske principper. Saa fik Bernhard næsten lyst til at ta en orden.

Men i det daglige arbeide gjemte han sig. Hans arbeidsiver slog G. W. Monsens — den gamle følte sig støt over at den unge overfløi ham. Men Bernhard arbeidet videre. Overalt. I forretninger, i kommissioner, i politik, bare han kunde komme til. Hans politik fik et eget uvorrent radikalt-konservativt præg, som svigerfaren saa paa med misbilligelse, vilde den unge gjøre sig uavhængig? Og hvor meningsløst spredte han sig ikke. Det var snart sagt intet foretagende

han ikke var med paa. Han blev spurt tilraads av alle, og han sat i alverdens direktioner. Han var medeier i aviser og fagblader. Han blev hver dag skjeldt ut i den socialdemokratiske presse. Hans privatformue nærmet sig efter et par aar svigerfarens — Laura hadde sit særeie. Hans omfattende virksomhet vakte beundring, uro, var han en jobber, hvorlænge vilde det gaa? Men de som stod forretningen nær, svor paa hans soliditet. «Han er likesaa solid, som han er ugemytlig,» sa de.

Stundom kunde trangen til stilhet, ro, fred gripe Bernhard som en sugende længsel. Det var en længsel efter sit eget selv. Nu vil jeg ta mig en lang ferie, reise til fjelds, være alene, tænkte han. Men det blev aldrig noget av. Skogene, fjeldene, svarte, ensomme vand, de rindende elver, den natur han hadde elsket og været saa nær, — var den tapt for ham? Et aar faldt han paa den idé at følge sin kone og hendes bande paa en paasketur til et stort fjeldsanatorium. Hvor de moret sig, hvor de danset, hvor de drak og aat. En kveld gik han alene ut, himmelen var høi og fuldmaanen skinnet rolig over den lave svarte skog og den hvite sne. Han gik langt, sanatoriets larm blev borte, det var tilslut ingen andre spor i sneen end efter hans ski. Det var en uhyre stilhet over fjeldet, en fjern, kold stilhet. Han stirret op mot himmelen. Den vilde ham intet. Stilhetens sus gik om ham, men naadde ikke ind i hans hjerte. Skogen stod urørlig, snemarken flammet blek.

Og over ham den uhyre himmel, fjern. Han var en fremmed, en utstøtt, naturen vilde ham intet, kjendte ham ikke. Knuget og ræd listet han sig tilbake, pakket sin kuffert og reiste i al stilhet næste morgen.

Han fortsatte sit arbeidsliv, indætt, forbitret, hatefuld paa sig selv og hele verden. I det hjem eller hus hvor Laura moret sig, blev han en overflødig. Det anfegtet ham ikke længer. En og anden gang kunde den maate hvorpaa disse unge mænd som var gjester i hans hus, oversaa ham, gjøre ham hvitglødende av vrede. Men han tidde altid. Og det blev stadig sjeldnere og sjeldnere at han merket det.

Hvorfor? Hvorfor tidde han, hvorfor fandt han sig i det, hvorfor renset han ikke sit hus om han saa skulde ha renset det for sin kone med? Fordi han med forundring og uro merket noget nyt i sit sind, noget nyt som meldte sig i hver liten hvilestund, i hver liten pause i det rastløse arbeide og mest i de lange nætter naar han laa vaaken. Det vokste, det øket med sin magt over ham, han blev avgjørende og dypt optat av noget som foregik i hans sind. Han vilde søke at finde sammenhængen. Verden tok til at lukke sig om ham, han blev helt alene. Han vilde forstaa hemmeligheten i sit eget liv. Han hadde selv skapt de forhold han levet under. Han hadde engang tat op den pligt livet hadde lagt paa ham og hadde efter evne søkt at gjøre det bedst mulige ut av det. Og saa var det saa haabløst mislykkedes. Bare en økende tomhet. Han var like

urokkelig sikker paa at ha gjort ret, og at han altid gjorde ret. Trodde han da. Hvorfor blev da livet denne øde tomhet? Han hadde mislykkedes i sit ekteskap, javel, men han hadde da sit eget sind, sit eget selv, det trængte da ikke gaa under for det. Hvorfor blev hans sind tomt for indhold, hans sjæl saa øde? Hvem arbeidet som han? Var han ikke dygtig, fremragende? Var han ikke en anset mand? Var han ikke et mønster paa en god borger? Hvem kunde i vore dage maale sig med ham i pligtfølelse? Han gjorde godt hvor han kunde komme til, ingen som var i vanskeligheter henvendte sig forgjæves til ham. Unge mænd skyldte ham sin fremtid, fattige at de var hjulpet ut av nød. Og allikevel! Han kunde gripes av angst, av dødelig angst over den økende tomhet i sindet. I en festtale hadde en begeistret bergenser kaldt ham tidens unge saamand. Ordet hadde slaat ned i ham, men med rædsel. En saamand? Men i hans eget sind grodde der intet. Det var ødt og ufrugtbart. Han følte vinteren i sit eget sinds goldhet. Og han hadde aldrig hat nogen sommer, knapt nok en vaar.

Han maatte finde hemmeligheten. Han maatte. Han kunde ikke arbeide saa meget at han ikke hadde de vaakne nætter til at gruble i. Naar det var gaat saa daarlig mellem ham og Laura, saa var det kanske ikke bare hende som hadde skylden. Han hadde giftet sig med hende, fordi han trode hun elsket ham, og fordi han hadde git hende sit ord. Men sit hjerte

hadde han ikke git hende; han var gaat til sit ekteskap med en hemmelighet som var ham dyrebarere end alt andet. Det var altsaa ikke nok at gjøre sin pligt. Eller hadde Aggi hat ret, at det slet ikke var det, det kom an paa. Han hadde ikke kunnet utrydde sin hemmelighet, det var altsaa noget en selv ikke hadde magt over. Men han vilde det ikke heller, det var det eneste som var igjen i hans liv. Den eneste grønne plet i hans golde, øde liv. Og intet undret ham som det, at det eneste som endnu var friskt i ham, som eide liv, varme — det var hans uret, hans brøde kunde det kaldes, den sorg som maatte skjules. Han gjorde sin pligt til alle sider, han arbeidet, var virksom, og det glædet ham ikke, livet blev bare goldere av det. Men uretten, brøden i ham var frugtbar, den ga sindet den sidste varme og gjorde ham mild. Forunderlig!

Kunde han forstaa det? Nei. Men han kunde ikke høre op med at gruble over det. Det var den eneste lille sti, en endnu frisk og grøn sti, hemmelighetsfuld og lokkende, som førte ut, som førte videre, som var fristende at følge. —

— Men saa var den kommet den dag da Laura hadde fortalt ham at hun skulde ha en liten. Han var kommet hjem til middag og hadde fundet hende paa sofaen, hun følte sig uvel, hun hadde graatt. Da hadde han knælt ved sofaen, bevæget, og han hadde tat hendes hænder: «Laura — nu skal du se alt blir godt.» — «Godt — —hvad mener du med det?» «Mellem os to, mener jeg, ja, jeg mener godt

for os begge. For det har ikke været det —.» «Bli bare ikke sentimental, jeg er kvalm nok før,» sa hun og snudde sig mot væggen.

Hun avbrøt al selskabelighet. — «Jeg kan ikke vise mig blandt folk saa fæl jeg er.» «Jeg synes du er vakrere end noen sinde,» forsøkte han. «Ja, du da,» sa hun godmodig, «du har altid været snodigere end alle andre. Og jeg som har det saa vondt.» Hun graat.

Han var øm mot hende, hun like forbitret. Hun ga ham skylden for at hun skulde ha barn. «Vi var da to om det,» søkte han at spøke. «Jeg har aldrig villet ha noe barn,» sa hun vredt. Da saa han mørkt paa hende: «Er du en kvinde, og du ønsker dig ikke barn?» — «Aa, du er et vrøvl,» sa hun og graat.

Familien rykket igjen ind i huset, — bare Nikolai forsvandt helt. «Jeg er ikke kommet saa langt i studiene som til fødselshjælpen,» sa han, og vilde ikke indenfor døren. Men fru Rømer begyndte allerede nu at gaa paa taa. — «Du vet ikke hvor nervøs en kvinde er under slike omstændigheter,» sa hun bebreidende til Bernhard, «hun er slet ikke normal.» Marta stod paa kjøkkenet hos pikerne og fniste. — «Dette var uventet,» kniste hun. Og G. W. Monsen kom for at se til sin datter hver dag. «Av dette vil der komme meget godt,» sa han til sin svigersøn. Bernhard hadde ellers skuffet ham, han forstod slet ikke hvorledes Laura skulde tas, skjønte ikke hendes karakter. Han hadde glemt at han selv ikke hadde magtet hende. — Fru Monsen sat

hjemme og sydde barnetøi og undret sig paa om det blev en gut. Hun tænkte paa det med en blanding av skinsyke og angst. Skulde datteren skjænke G. W. Monsen den glæde hun ikke hadde magtet at gi ham? Men blev det ikke en søn, var hun viss paa G. W. Monsen vilde gi hende skylden. —

Og for fire dager siden var barnet kommet. En stor, sund og kjæk gut med en mine av værdighet som mindet om G. W. Monsen. Den lille laa i kurven og stak underlæben frém og saa ut som et litet parlamentsmedlem. Bernhard lo høit — for første gang paa lange tider. Det var hans gut.

Det hadde været en haard fødsel. Under angsten og smerten hadde Laura ropt paa Bernhard, og han sat hos hende og holdt hendes haand. Det var allikevel ham hun hadde holdt av, han maatte ikke gaa fra hende, det bevæget ham. De var bundet sammen. Og da barnet var kommet, og Laura laa der hvit og liten og med store smertetunge øine, og han hadde bøiet sig over hende og kysset hendes haand, hadde hun set saa alvorlig paa ham og hvisket: «For din skyld.» «Ja,» hvisket han tilbake, «for min skyld.» Saa hadde hun igjen set paa ham, som hadde han ikke forstaat hvad hun hadde sagt.

G. W. Monsen kom hver dag og saa til den lille. Han stod foran kurven med hænderne paa ryggen og smilte bevæget. Naar barnet nøs, gik han ind til fru Rømer og sa med angstblandet beundring: «Han nyser!» Og naar gutten skar an-

sigt for en smule maveknipe, gik han ind til Bernhard og sa: «Jeg tror gutten smiler alt.» Om gutten hadde reist sig i kurven og holdt en politisk tale, vilde det ikke ha forundret ham. Alt var mulig, naar det gjaldt G. W. Monsens barnebarn.

Den nat barnet var født, og det og Laura var blit stelt, og det var blit stille i huset, denne forunderlige, lykkelige stilhet efter den lange, forventningsfulde smertepinte nat, en stilhet som er den motsatte av dødens, var Bernhard gaat ind paa kontoret. Træt og fortumlet faldt han ned i sin stol med hænderne for ansigtet. Da var han pludselig kommet til at tænke paa Aggi. Han vilde tvinge det bort, i denne stund vilde han bare tænke paa barnet og dets mor. Men Aggi blev, hun var nær, hun var levende nær ham, hun stod bak hans stol og han hørte hende hviske: du skal faa hjem, barn . . .

Han hadde aldrig følt hende saa nær som i disse dager. Aggi — som han siden hin sidste kveld ikke hadde set og intet hadde hørt om. Han visste ikke hvor hun var. Det var tider han i fortvilelse hadde tigget og bedt hende om at komme tilbake — som kunde hun høre ham. Og nu var hun ham saa nær, — nu han visste det vilde bli til ulykke om hun kom tilbake. For over det som nu var hændt, maatte intet kaste skygge. Det var den forunderlige store forsoning med livet. Han kunde igjen arbeide frit, han hadde en fremtid at arbeide for. Han kunde igjen være stolt, over sig selv, over sit liv, han hadde en

som skulde motta den ukrænkede stolthet i arv. Hans gut skulde ha ret til at være stolt av sin far . . .

Ja, for denne søn vilde han leve. I retskaffenhetens, sandhetens og alvorets aand skulde denne søn opdrages. Han hadde hat ret i sin tro paa retskaffenhetens aand. Livet hadde git ham ret, — livet hadde én stor linje. D e n hadde han fulgt, og den vilde han lære sin søn at følge.

Bernhard tænkte i denne stund paa gud. Han fik trang til at takke — som mand takker mand. Han var ikke religiøs, — men nu følte han vilje til at tro paa en gud som var retskaffen som han selv, en gud som kunde stoles paa. En slik gud kunde han takke, for godt som ondt, for alt som nu var blit til det bedste.

Bernhard reiste sig og gik bort til vinduet og saa ut. Det var vinter, hvit sne over den lille have, og syrenbuskene var sunket tungt sammen. Løktene var tændt nedover gaten, — det blev kveld.

Han følte sit sind rikt og bevæget. Og stolt. Han var den han var — en mand av vilje. Nu følte han sig igjen sterk.

Bernhard syntes i denne stund han hadde vundet livet tilbake. Han smilte ut til den økende skumring. Vinterhimlen mørknet til. Stjernene tændtes. Og trærnes snefrosne, tynde grener som rakte sig spinkle op mot ham fik i den dobbelte belysning av skin fra løkt og vindu og fra stjernene en egen, sælsom, sitrende guldglans.

Lille Laura tok til at leke med dukke. Det moret hende overmaade. Hun klædte den lille av, og hun klædte den paa, og hun vaaket med den største omhu over rever og bleier. Hun kaldte Bernhard bare for barnefaren og var nydelig, en fryd for øiet naar hun sat med den vesle ungen i armene.

Det varte i flere maaneder, og det var fred og godt humør og lugt av barn og bleier over det hele hus. Saa en dag stod hun ved vinduet og saa ut, det dryppet fra taket, det gnistret av sol over vandpytter og bækker i gaten. Himlen var dyp blaa med store drivende hvite skyer. Gjennem ruten kjendte hun den varme sol paa sit kind, og som en sagte susen i blodet følte hun hvordan kræftene vendte tilbake i hendes krop. Hun var ung endnu.

Hun strakte sine smukke armer over hodet og sukket: «Gud, hvor jeg kjeder mig.»

Det ringte og hun snudde sig hurtig og spændt, et besøk! Hun saa sig i speilet, blev fornøiet, nei hun hadde ikke tapt sig, og smilende og blid gik hun for at se hvem det var som kom.

Saa var det Nikolai. Aldrig kunde han ha kommet mere tilpas. Da han stod i døren til

stuen, ropte hun til ham at han skulde stanse: «Jeg vil se litt paa dig, — jeg vil se om du liker mig like saa godt som før.»

Han stanste. Lang, foroverbøiet med lys lugg ned over de blasse, litt slappe øinene saa han paa hende med et skjævt smil. Det var over hans slanke skikkelse og indtagende smil noget indsmigrende, noget bedende om folks gunst og samtidig noget vikende og troløst.

Saa rakte hun begge armene mot ham og ropte: «Gud være lovet og takket og priset at du kom netop nu. Jeg kjedet mig usigelig.»

«Kjedet du dig,» han stod hende ganske nær og holdt hendes hænder og saa smilende ned paa hende, «lekte ikke familiearven med dig da?»

«Uf, du da — desuten — jeg kan da ikke evig og altid hænge over den kurven — vel gut?»

Han trak øienbrynene i veiret, og der kom et vaatt glimt i mundvikene da han sa: «Se — se, du tar til at vende tilbake til menneskeheten. Du har ogsaa været længe borte. En slik historie maa du ikke ha om igjen — det maa du love mig.»

Hun lo og med en flygtig bevægelse la hun hodet ind til hans bryst og gik fra ham: «Har du været trist du da. Nu skal du faa smake paa G. W. Monsens bedste portvin. Saa gjør vi det hyggelig, skaaler og sier velkommen igjen.» Hun satte sig og gav ham plads ved siden av sig i sofaen. «Du er virkelig saa søt.»

Nikolais øine glippet og han sa: ««Ja, du sier det stundom.»

«Liker du ikke det da, gut?»

«Brilliant! Men stundom kommer jeg til at huske første gang du sa det.»

«Naa da —. Er det saa meget at huske?»

Han la hodet paa skakke og saa bedrøvelig paa hende. «Det er blit saa litt — saa litt mere — siden den gangen.»

«Fy da. Skam dig, gut. Vær naa hyggelig.»

«Gi mig et kys, naa og da,» bad han og tok hendes hænder.

«Nu? Er du gal, gut,» hun slet i hændene for at komme løs.

«Aa hvad. Naar jeg ber pent. Det er saa længe siden. Og jeg — fattig Per Eriksen — det er det eneste jeg faar.» Og med et frækt og ydmygt blik la han til: «Du er jo saa dydig.»

«Hys da. Du vet ikke hvem som kan høre os. Jeg tror du er aldeles gal.» Hun lo lavt. «Du faar ikke lov til at røre mig.» Nu var hun kommet løs og la sine hænder paa hans skuldre og holdt ham fra sig, — hvor det var morsomt igjen at se en forelsket mand. «Du er og blir gal. Men søt.»

Han tok om hendes haandled og løftet hændene fra skuldrene og la dem om sin hals. Hun lot ham gjøre det. — «Gi mig saa det kysset,» hvisket han. Hun lukket øinene, bøiet sig frem og kysset ham. Men da han vilde gripe om hende, reiste hun sig fort.

«Nu skal du gaa,» sa hun. Hun følte sig svak og skjælvende. Han kom bort til hende.

«Gaa — ja ellers — ja jeg sier det til Bern-

hard. Du skal gaa — nei, men saa gaa da,» sa hun lavt og sint.

Han lo kort og snudde sig om. «Farvel,» sa han. «Men du kan da i alle fald si velkommen igjen.»

Hun smilte og vinket til ham: «Velkommen igjen, — men saa maa du gaa. Det er middag snart — og her kan komme — noen.»

Nikolai gik nedover trappen, uvilkaarlig listet han sig paa taa, han hadde en slap kvalm smak i munden. Ute paa gaten stanste han, solen skar i øinene, han holdt haanden for. Fy til rakkeren — han tok til at bli lei hende.

Han gik et par skridt — da saa han længere nede i gaten Bernhard komme. Fast og tungt gik han, — naa skynder han sig hjem til gutten, tænkte Nikolai og gik ham imøte. Han følte hele sin gamle trods, — hadde ikke broren altid trampet paa ham, hundset ham, holdt ham nede; var han ikke i sin ret, naar han gjorde ham ondt.

Bernhard hadde set broren, — Nikolai stod like i sollyset, det flimret av sol om ham. Bernhard som kom med sindet fyldt av gutten som han skulde hjem og se, følte sig som en rik mot broren — der gik Nikolai og blev aldrig til noget. Bernhard følte mildhet i sindet, medynk, kunde han gjøre Nikolai noget godt, saa vilde han det. «Har du maanedslov,» sa han, og han mente at spøke og visste ikke at den gamle skolemestertonen skar igjennem. — «Ja, idag har jeg fri,» svarte Nikolai. «Og i gaar ogsaa og imorgen og —.»

Saa blev Bernhard kold, haard, — det var likefrem fræk letsindighet i Nikolais stemme. Og bittert sa han: «Portvin lugter det ogsaa av dig.»

«Ja den har jeg faat av din kone,» haanlo Nikolai.

«Av Laura? Har du besøkt hende nu?»

Da lo Nikolai. «Aa, du er en stor nar — dydsmønster,» — og med lange skridt skrævet han ut i sølen.

Bernhard saa efter ham. Hvad var det for en latter, — hvad var det for en tone! Langsomt gik han over mot villaen. Han kom hjem og fandt Laura i stuen, hun sat ved vinduet og saa ut.

«Hvor er gutten?» spurte Bernhard.

«Han er vel hos barnepiken,» hun snudde sig ikke mot ham.

Bernhard stod litt: «Har her været noen?»

«Ikke et menneske.»

«Ikke et menneske?»

«Nei. Ikke en levende sjæl.» Hun saa stadig ut av vinduet.

Bernhard stod endnu litt. Saa gik han ind til sig selv. Ikke til gutten. Derinde blev han staaende, urørlig midt paa gulvet med hodet bøiet bakover. Noget i hans sind, en frygtelig, en forfærdende vrede tok til at arbeide sig frem. Han saa ikke. Det gik svart for hans øine. Det skulde ikke faa magt over ham. Det skulde ikke. Han tok et par skridt frem og grep for sig og

støttet sig mot bordet. Hadde han skreket? Han hadde hørt et skrik — var det bare stumt indi ham? Nu visste han det. Han hatet, han hatet den kvinde, den fremmede kvinde som sat derinde i hans stue og var mor til hans barn.

En og anden sjelden kveld gik Bernhard indom kaféen, hvor han hadde tat farvel med Aggi. Fandt han den pladsen ledig, hvor de hadde sittet, blev han der et par timers tid; var den optat, gik han straks igjen. Da han var en kjendt mand og en rik mand, og opvarterne opdaget at han bare blev naar han fik denne sin bestemte plads, blev den gjerne skaffet ham, selv om den var optat.

Han sat der en kveld, lutende og tung, uglad og haard i sind. Idag kunde han ikke holde fast tanken paa Aggi og glemme alt andet for mindet om hende. Hun var uendelig langt borte. Hvad kan det ogsaa nytte, tænkte han, hun er død og tapt for mig. Han tænkte paa gutten, lille Gabriel, som skulde vokse op i et hjem, hvor faren og moren var mere end fremmede for hverandre. Et hjem besmittet og smudset til av morens løgnagtighet. Og igjen kjendte han den brændende hete i kroppen, han hørte Nikolais latter og saa Lauras ansigt da hun løi for ham, og han kjendte igjen det uttrykket fra de mange gange før og visste at hun altid løi for ham.

Var han en bedragen egtemand? Han søkte at spekulere det ut, skarpsindig gjennemgik han

alle momenter: h a n hadde straks fortalt at han kom fra hende, h u n hadde negtet, — altsaa var det denne gang intet hændt som hadde nødvendiggjort en avtale. Men han hadde ledd haanende utfordrende, og hun hadde løiet.

Han la sig tungt bakover i sofaen. Var han skinsyk — paa sin bror og for en kvindes skyld som han hatet. Men denne kvinde bar hans navn og var hans barns mor, — hun delte hans ære, og han skulde ha sig frabedt at hans navn og ære blev krænket. Han var ingen moderne egtemand som tillot sin kone at holde sig tilfals.

Han var saa ophidset at han snakket høit og støtte til bordet saa det klirret. Han skottet omkring, — han vilde ikke vække opsigt. Da saa han to mænd komme ind, — det var Nikolai og Edvard Kolvin. De var begge fulde. Bernhard krøp sammen i sofaen, han vilde ikke bli set — allermindst av de to. Han tændte en cigar og søkte at bli rolig. Ak ro — skulde han nogensinde igjen føle den glade, frie ro i sindet? Han hadde saa sikkert trodd at gutten skulde git hans sind fred, — hvor længe varte den lykken. Han tænkte paa Aggi. Hvor i verden end hun færdedes, — hun var fri og stolt som altid. Av forfængelighet — bare av forfængelighet hadde hun sagt, — ja, hvad blev det saa av hans forfængelighet nu? En bedraget, en forhaanet mand! Kanske hadde det været mere sandhet i det, end han hadde forstaat dengang. Naar han naa tænkte tilbake paa det, hadde han saa ikke holdt fast paa Laura fordi det hadde krænket

ham, at hun som engang hadde været hans, skulde bli en andens? Og kanske — kanske hadde hendes rigdom ogsaa spillet en rolle.

Han følte sig het og skamfuld bare ved tanken — men han turde ikke vise den helt bort. Var d e t kanske den stolthet han hadde sat sin ære i? Var d e t hans pligt? Nei — han gjorde sig selv uret, han trodde han handlet ret — var det forfængelighet, smaatt, snevert, — ved gud, han hadde trodd han handlet ret.

Smaatt, snevert — var han kommet dit naa! Skulde Aggi seire over ham, skulde hun faa ret. Han lot den flate haand falde tungt i bordet og for sammen ved det dumpe slag. Han skottet over til bordet hvor de to sat. De hadde opdaget ham, de snakket om ham, bedst at komme sig bort. I det samme reiste de to sig og kom over til ham.

Bernhard saa truende paa dem. Men han vilde ikke flygte. De skulde ellers nødig tirre ham nu. Han var ikke oplagt til at være langmodig.

«Er du blit bohem, Bernhard?» Nikolai støttet sig til bordet; «jeg synes du er blit saa svær til at gaa paa kaféer. Slaar du dig løs og svigter den hjemlige arne, — du som altid har dyrket familiehyggen?»

Kolvin hadde sat sig: «La litteraturen faa nyde godt av Deres rigdom,» han snudde sig ugenert til kelneren og bestilte. «De har et pokker saa høitidelig ansigt, men det er det jo ikke noe at gjøre ved. Og det er noe ved det som jeg respekterer. Og saa har De slik pen kone.»

Bernhard svarte ikke, — han saa olmt paa dem og hadde lyst til at slaa, til at bruke kræfter, til at føle sin egen styrke.

«Hvorfor er du alene,» Nikolai skjænket i glassene. «Vi skulde faa Laura her ned, — jeg er sikker paa hun kom straks — hvis *jeg* telefonerte. Skal vi telefonere efter Laura, Bernhard?» — han gjorde et usikkert forsøk paa at reise sig.

«Aa, hold naa dine kvindfolk utenfor,» sa Kolvin godmodig. «Han er umulig naar det gjælder fruentimmer,» nikket han over til Bernhard, «han er ikke medicinsk student for ingen ting. Han er av de som gjør lykke hos smaapikene,» forklarte han videre, «og de er altid aandelig abnorme. Men han ser jo godt ut,» la han undskyldende til.

«Du vrøvler fordi du er fuld,» sa Nikolai — han snakket høit for at bli set i Kolvins selskap. «Min bror er da ikke aandelig abnorm — han har ingen sjælelige mangler, han er fuldkommen. Og han har da gjort sin lykke. Lauras skaal!»

Bernhard reiste sig. Han vinket overkelneren bort til sig. Han saa rolig og stilfærdig ut, men da han skulde snakke, kunde han ikke faa ordene med sig, men talte med lav, skjælvende stemme.

«La mig faa betale,» sa han, «det er — meget beklagelig at man paa en kafé som gir sig ut for at være førsteklasses ikke skal faa være i fred for drukne personer, som sætter sig bort til ens bord.»

Overkelneren saa forvirret paa dem. Bevares — hadde det været Kolvin, saa hadde det bare

været at kaste ham ut. Men den anden som ganske visst var meget fuld, — det var da herrens egen bror. —

Han foretrak at late som han trodde det bare gjaldt digteren: «Naa maa De gaa, Kolvin —, De maa gaa godvillig — vi kan ikke servere mere for Dere idag. De er en dannet mand, Kolvin, — av god familie, sier dem, De gaar nok uten skandale.»

Kolvin saa ut som han moret sig storartet. Han sat urokkelig. «Bry Dem ikke med dette, Andersen,» sa han, «det blir for indviklet for Deres aandsevner.» Og han saa op paa Bernhard: «Hvorfor gaar De? Naa sat vi da og hadde det hyggelig. Tør De ikke vedkjende Dem Deres egen bror fordi om han er litt fuld? La ham faa lov til at være litt fuld, De. Vær da litt gemytlig — herregud, De har da tat kjæresten hans fra ham.»

Bernhard stod og knappet frakken, — naa snudde han sig bratt: «Hvad er det De sier mand?» —

«Se saa,» lo Kolvin gemytlig, «naa skal De se vi faar en samtale igang. Bare gaa De, Andersen, De ser det ordner sig uten Dem.»

Bernhard bøiet sig blek over Kolvin: «Si det en gang til. Hvad var det De sa?»

«Herregud, — vi har da bodd i samme gaard — og alverden vet det — at De tok Deres brors kjæreste til kone.»

Bernhard saa paa Nikolai som vilde han ha bekræftelse paa at det hele var en drukken spøk.

Men Nikolai stirret ut i kaféen, fuld og sentimental — —.

Bernhard satte sig igjen. «Du kan gaa, Nikolai,» sa han barskt, og da han saa Nikolai vilde gjøre indvendinger, la han til: «Saa ber jeg dig gaa — gaa godvillig, gjør mig den tjenesten. Jeg vil gjerne snakke litt med herr Kolvin.»

Nikolai reiste sig. Saa lo han drukkent. Det var den samme latteren som den gang han fortalte han kom fra Laura, og Bernhard krøp sammen.

Da Nikolai var gaat, sa Bernhard: «Vil De være saa snild, herr Kolvin, at sig mig om det var noe i det De sa. Jeg spør ikke — av egtemandsinteresser,» han pustet tungt, «jeg spør for Nikolais skyld — og for min egen, — og jeg ber Dem svare mig oprigtig, saafremt De virkelig vet noe.»

Kolvin saa paa den brede alvorlige mand i sofaen. Bernhard Rømer hadde altid staat for ham som typen paa en spidsborger, — i dette øieblik var han ikke sikker paa det var rigtig. Det rørte sig visst noget menneskelig, dypt smertelig i denne mands bryst.

Han trak paa skuldrene. «En plumper ut med saa meget, naar en ikke er ædru,» sa han og kløddе sig i sit glisne skjeg, «men naar det er sagt saa, — og De ønsker fuld besked. Hvad jeg vet, er bare at Nikolai trodde han var forlovet med Deres kone — og for at tale i feulletonstil — gjorde sig berettiget haab o. s. v. Saavidt jeg kan forstaa, hadde han god grund for

sine haab. Men han var saa forskrækkelig ung da, ser De.»

Kolvin saa ondskapsfuldt medlidende paa den anden. Dette var visst av de smaa ting som gjorde mere ondt end de store. Og næsten blidt la han til: «Det er da ikke noe at bebreide Nikolai.»

«Jeg bebreider ham det heller ikke,» sa Bernhard langsomt, «jeg er — glad over at jeg fik vite det. Jeg ante ingenting — hverken dengang eller nu.»

«Jeg skjønner det,» sa Kolvin interessert. «Det var vel bare én til som visste det, — og hun saa det kanske ikke i samme lys. Menneskene har sine hemmeligheter, som de dyrker, og som gjør livet værd at leve. Det er vore smaa, ikke helt skyldfri hemmeligheter, som er sødmen i livet; ja mere end det, det er dem, som faar os til at forstaa, baade os selv og andre. Har De selv ingen hemmeligheter, hr. Rømer?»

Bernhard saa op som hadde han ikke hørt. Men han hadde hørt. Og det forundret ham ikke at dette halvfulde, fremmede menneske var saa fortrolig.

Kolvin bøiet sig frem mot ham, de smaa øine pliret, smilet var paa en gang haanlig og medlidende:

«En kveld for noen aar siden saa jeg Dem sitte her, akkurat ved dette bordet her, sammen med en ung dame som jeg kjendte. Da hun gik, og De sat alene tilbake, tænkte jeg, naa har den manden faat den hemmelighet at ruge over som bestemmer hans liv. Siden har jeg ofte set Dem

sitte her, akkurat her og suge sødmen av Deres hemmelighet. Ikke sandt?»

Bernhard nikket.

«Ja — ja,» sa Kolvin og holdt sine hænder likesom varmende om glasset. «Slik er vi alle — alle vi som har sjæl. Jeg tror De ogsaa har en sjæl, — kanske ikke noen stor, kanske bare en liten en som vil vokse. Vær glad over det, De — der er mange mennesker som ingen sjæl har. De aller fleste, forsikrer jeg Dem.»

Bernhard nikket igjen.

«Og sjælen ernærer sig av hemmeligheter, den. Det er dens livsophold. Hver gang jeg har set Dem sitte her, flygtet fra hele Deres vanlige tilværelse, hvor Deres sjæl ikke finder ro, sittende med Deres hemmelighet som i en verden ingen andet vet om, og hvor ingen kan finde Dem, tænker jeg paa en gammel historie, eller et sagn som jeg kan. Faar jeg lov til at fortælle Dem det? Ikke si nei da, det er det morsomste jeg vet at fortælle slikt noe. Faar jeg lov?»

Endnu engang nikket Bernhard.

Kolvin sat litt og tygget paa sin cigar. Saa fortalte han:

«Det var engang i en stor by en mand som var høit agtet, rik og meget lykkelig. Han hadde en smuk og god kone som han elsket og barn han tilbad. Den store forretning hadde han arvet efter sin far som igjen hadde arvet den efter sin far, og slik hadde den været i slegtens eie i umindelige tider. Og i slegtens eie hadde det ogsaa været det fornemme, gamle hus med den høie

trappe, den tunge dør med det smukke smijernbeslag og de fine smale vinduer. Det gamle hus laa like ved den store hurtigstrømmende elv, og over elven førte en lang bro til den bydel som kaldtes de fattiges, og hvor den agtede og lykkelige mand aldrig satte sin fot. Der over bodde ikke bare de fattige, der bodde ogsaa de glade, unge piker som bare kunde gi sig selv i medgift, og saa kunstnerne, gjøglerne, alle de som intet hadde at gjøre i de rikes by.

Den agtede og rike mands hus var smukt og fornemt, men gangene var trange og smale og med uventede og pludselige trapper og dører, og værelserne med gyldenlærstapeter, de høie skindstoler og de blyindfattede vinduer, smaa og mørke. Den rike mand var meget lykkelig. Og allikevel stod han hver kveld ved sit vindu og stirret ut over elven og over mot den bleke himmel bak den svarte silhouette av de fattiges by. Lavt over den brændte en rød stjerne. Elven mumlet med dyp og dirrende stemme. Han stirret paa den røde stjerne og lyttet til elvens dype stemme. Og saa hændte det at den agtede og lykkelige mand blev grepet av en dyp, sørgmodig og uforklarlig længsel.

I det gamle rike hus var alt arvet, sølvet, stolerne, de tunge borde, de store himmelsenge. Men i en av de mange halvmørke ganger hang der en kappe, en svart vid kappe, den var ogsaa arvet, men ingen talte om den, ingen rørte den, den bare hang der. Den mand av slegten som hadde eiet den, blev aldrig nævnt, fordi han var den

eneste som ikke hadde fulgt slegtens lykkelige og hæderlige veie. Kappen hang der som et svart og skræmmende vidnesbyrd. Og fordi den ogsaa var arvet.

Saa en kveld stod igjen den rike og lykkelige mand som hadde en hustru han elsket og barn han tilbad, og lyttet til elven og saa paa stjernen. Og elven talte med sin dype og dirrende stemme, og stjernen glødet. Da følte den lykkelige mand sig syk om hjertet. Saa syk følte han sig som var hans hjerte den glødende stjerne og hans blod den strømmende elv. Og stjernen og elven løftet ham i smerte, derute fra og indi ham ropte de paa ham, og det blev en længsel ingen sjæl kunde staa imot. Med varsomme skridt gik han ut av sit værelse, listet sig ned av den lange smale trap og gjennem den mørke trange gang. Og han kom dit hvor kappen hang, og han stanste op foran den og stirret paa den. Han la sine flate hænder paa den og kjendte den var klam av gammel kulde. Og elven suste i hans blod, og stjernen glødet i hans hjerte. Han tok kappen, slog den om sig og gik ut i natten.

Samme nat kom der til de fattiges by en fremmed mand i en svart kappe og satte sig stille i en av de lave mørke skjænkestuer. Ingen visste hvor han kom fra, og ingen visste hvem han var. Han kunde intet berette om sig selv. Han kaldte sig en fremmed. Han hørte de unge mænd i skjænkestuen synge sine viser og si sine vers. Og han bad om at faa laane en mandolin, og han sang gamle sange av en underlig fjern sørg-

modighet. Men han kunde ikke fortælle hvor han hadde hørt dem, men de var meget gamle. Det var en ung pike i skjænkestuen, en ung smuk pike med stjernegløđ i øinene og en dyp dirren i stemmen, hende satte han sig bort til og talte med. Og de to kunde ikke skilles mere, og han blev der om natten. Men da det tok til at gry mot morgen, stod han op og slog den mørke kappen om sig og gik ut av skjænkestuen og over broen og bort fra de fattiges by.

Da det blev morgen, fandt den rike og lykkelige mand sig selv sittende i sin stol, tung og træt, men med sindet fyldt av en forunderlig søt drøm, som han bare usikkert kunde huske, men som allikevel ikke var til at glemme. Den svarte kappe hang paa sin plads i den trange mørke gang.

Nat efter nat, naar elven tok til at tale og stjernen til at gløde, slog den lykkelige mand som hadde hustru han elsket og barn som han tilbad, den mørke kappe om sig og gik over broen til de fattiges by. Og han kom tilbake til sit gamle fornemme hus naar det tok til at lysne mot dag, og han visste ikke om dagen hvor han hadde været om natten, og han kjendte ikke om natten hvorfra han kom, eller hvem han var.

Men en morgen da den lykkelige mand kom fra de fattiges by, blev det en stor storm. Elven reiste vrede og hvite ord fra sit dyp, og blæsten hylte om brokarrene og hven over broen. Og et vindkast tok kappen og rev den av ham Som en stor svart fugl flagret den et øieblik over bøl-

gerne og sank saa ned i elven og førtes videre som et mørkt lik.

Den lykkelige mand frøs og stirret forvirret efter kappen som blev borte i de graa bølger. Saa arbeidet han sig langsomt og tungt over broen. Forvildet saa han sig om. Hvor var han? Han kjendte sig ikke igjen. Foran ham laa et stort gammelt og fornemt hus. Han kjendte det ikke. Det var et fremmed hus. Det var hans eget.

Saa gik han igjen tilbake over broen. Stormen øket, den kolde blæst fik ham til at skjælve, og den rev hans klær istykker og blaaste hans hat bort. Træt, blek, fillet og ynkværdig naadde han i morgengryet over til skjænkestuen i de fattiges bydel. Derover var der ingen som kjendte ham. Ingen som visste hvem han var. Ingen som hadde set ham før. Men de tok vel imot ham og gav ham varme og ly. For i de fattiges bydel er menneskene gode mot hverandre. Og det var ingen som nogensinde hørte noe mere om ham i de rikes bydel.»

Kolvin tidde Han søkte at faa ild i cigaren, men maatte tænde den paany. Da han hadde faat fyr, viftet han røken bort og sa:

«Ja, slik gaar det med os mennesker og vore hjerters hemmeligheter. Eller hvad vi skal kalde det. Det var en historie — hvad?»

Bernhard nikket. Saa vinket han paa opvarteren og betalte. Og med det samme fraværende, lukkede uttryk rakte han Kolvin haanden og sa: «Tak for i kveld!» og gik.

Han kom ut fra kaféen og gik hjemover saa fort han kunde. Han vilde ikke gi sig selv tid til at tænke. Da han var kommet op Slotsbakken, var han anpusten og het, knappet op frakken, stanste og saa utover. Ja, det var her, gjennem Slotsparken og ned bakken, han hadde gaat morgen efter morgen med Aggi. Det var paa disse morgenturer paa vei til kontoret det var begyndt. Nu stod han her alene, og saa nedover den mørke bakke til den lange lysbue dernede og visste at lykken fra de morgener kom aldrig mere igjen.

Han gik videre. Skal tro om Nikolai var kommet hjem. Eller om han bare hadde fortsat med at rangle. Ja, hvad skulde han egentlig gjøre andet, var det ikke like naturlig at Nikolai ranglet som at han selv lot det være. Og hvad kom det ham ved. Han hadde nok med sig selv.

Og kanske for første gang i sit liv tok den tanke ham: om jeg naa hadde en bror som holdt av mig og som jeg holdt av, og vi var fortrolige og gode venner, saa hadde jeg ikke været saa ensom. Men holdt han da ikke av Nikolai? Jo, det var det han gjorde, og det stod for ham saa klart at det var det han altid hadde gjort,

han hadde holdt av ham og misundet ham, og hadde følt naget av ikke at kunne vinde hans venskap og fortrolighet. Det var hans egen skyld, hans skyld alene. Ogsaa Nikolais kjærlighet hadde han forspildt, — var det ikke saa vel fortjent at han nu var fattig og ensom.

Han kom op i den gaten hvor han bodde og gik forbi sit eget hus. Han saa ikke op til det engang. Han gik midt i gaten, med hænderne paa ryggen, av og til rystet han paa hodet og mumlet høit, «besynderlig — besynderlig, hvordan vi mennesker er —.»

Det var frosset paa, og den frosne snesørpe brast sprødt under hans føtter. Et tyndt nordendrag fyldte luften, himlen var graa, det kunde godt komme sne. Lyset var slukket omkring i villaene, Bernhard gik og saa op, det var mørkt over alt. «Folk har lagt sig,» tænkte han, «ja, det at sove er ogsaa det bedste — at sove fra alle ting.» Og han gik videre. «Besynderlig hvordan vi mennesker er — og hvor alt er vanskelig.»

Han kom til en have med et lavt stakit og et lysthus nær porten. Nakne og blankfrosne stod buskene, og over den grønmalte bænken hadde der dannet sig en tynd isskorpe. Han gik derind. Her inde hadde han sittet mangen kveld. Ja, herinde hadde de sittet, de to, hun og han. Og hun vel med mange andre. Med Nikolai ogsaa — stakkars gut.

Med knokene banket han den tynde isskorpe løs og strøk den av bænken og satte sig. Han sat

foroverbøiet med hændene foldet mellem knærne og stirret ned i sneen som endnu laa høi i lysthuset.

Fra kveldene i dette lysthuset var det vokset alt det onde i hans liv. — — Nei, nei, ikke det længer nu, — han grep med begge hænder i den kolde bænk og rettet sig op. Nei, ikke længer nu — han maatte endelig engang være færdig med at søke skylden hos andre eller utenfra. Nu maatte han da engang være naad frem til sig selv. Være kommet saa langt at han saa sig selv.

Han var av de mennesker som voldte ondt. Ulykken fulgte ham. En ulykkesfugl het det visst. Skal tro om det var fordi han hadde villet være bedre end alle andre? Er det sikkert at det altid er rigtig at gjøre ret, hadde Aggi sagt paa sin maner.

At det skal være saa vanskelig at vite hvad som er ret. At vi ogsaa da skal lyve for os selv. Hadde Aggi været her — hun kunde ha hjulpet ham. Skjønt — allikevel — det var visst ingen som kunde hjælpe ham. Han fik som alle andre kjæmpe sin strid alene. Selv om det var en lang, lang vei frem — —. Ja, hadde han trodd, trodd til mere end at takke naar han fik det som han vilde ha det, — og det var en gud deroppe som lyttet efter bønner og lot sin vilje blidgjøre av en ulykkeligs rop — ja saa vilde han kanske ha bønhørt ham. For han var en ulykkelig som ikke visste fred med sig selv.

Var han da et slet menneske? Herregud, var han et slet menneske. Han saa op mot den

skumre, graa himmel, — saa litet visste et menneske om sig selv, at han maatte spørre, spørre op mot en himmel som intet svar gav, om han var et slet menneske. En hovmodig hadde han været — en hovmodig som hadde trampet om mellem menneskene og ikke set det onde han gjorde.

Nu sat han her. Nu hadde livet selv slaat tilbake sit slag mot ham. Her sat han, latterlig, forhaanet, ydmyget og kunde tælle sine tap. Alle sine tap. Bare sine tap. Fattigere end han kunde ingen være.

Og allikevel. Latterlig, forhaanet, ydmyget — han rystet paa hodet — alt det var ingenting. Det var bare verdens dom. Kanske han kunde komme dit naa at verdens dom intet betød for ham. Men hvordan skulde han klare at staa tilrette for sig selv. Se sig selv. Gjøre op med sig selv.

Han saa igjen op mot den graa himmel. Nordensnoen øket. Enkelte snefiller drev med.

Aggi — skal tro om hun ikke i denne stunden følte at han ropte paa hende.

Hemmeligheten! Med hjertet fuldt av kjærlighet til en anden hadde han giftet sig med Laura — av forfængelighet, ja av forfængelighet. Var han da bedre end hende? Nei — han var mere skyldig.

Skyldig? Hvad hadde han med Lauras skyld at gjøre. Alt det var bare noget han hadde lært. Det var ikke det, det gjaldt. Han hadde med sig

selv at gjøre. Han skulde ta fat fra nyt av. Han hadde ikke bruk for alt det, han hadde lært.

Han hadde ikke bruk for sit gamle menneske.

Hemmeligheten? Vilde han gi den op? Vilde han nogensinde søke at glemme Aggi? Aldrig. Det vilde bare være at ta fat paa en ny synd — om han prøvet det. Naa var han igjen inde paa det med synd og skyld. Men det var ikke det som det nu gjaldt for ham, — det visste han saa sikkert.

Menneskenes dom. Ja, han hadde været ræd menneskenes dom. Han hadde villet være som en av de mange, som den bedste blandt de mange. Der maatte han begynde. Slet ikke tænke paa de mange — ikke bry sig om at være den bedste. Kunde han bare lære at være sig selv.

Sig selv! Han blev angst ved at tænke paa det. Han visste ikke engang hvad det vilde si. Hvad han mente med det. Hvem var han? Saa mange ting gaar jeg og tænker paa og steller med, tænker paa andre, dømmer andre, vil være bedre end andre, og mig selv vet jeg intet om. Jeg arbeider, jeg blir rik, jeg bygger hus, stifter hjem, faar en søn, herregud en liten gut faar jeg, — men om mig selv, om hvordan det er i mit eget sind, vet jeg intet.

Helt forfra maa jeg begynde. Og bare med mig selv. Jeg maa bli fri alle de andre — fri alt det som binder mig. Ikke være en av de mange.

Hvis det bare ikke var saa svært. Og jeg vet ikke hvordan. Jeg vet bare jeg maa.

Aggi — ja, hun kunde det. Hun var sig selv.

For hun var fri. Livet for hende — ja det var alt det som skedde i hendes eget sind. Der har jeg det. Det som skedde i hendes eget sind. Ikke alt det utenfor. Derfor var hun rik, derfor var hun fri. —.

Om hun hadde været her! Men idet samme han tænkte det, skjøt som en kuldegysen en ny tanke gjennem ham. Hadde hun været her, altid, aldrig forlatt ham, hadde de to levet livet sammen, vilde han da ikke ha gaat gjennem livet uforandret, hovmodig og tilfreds. Og vilde han ikke da ha dræpt lykken for hende, glæden, selv om hendes kjærlighet hadde holdt ut, og han vilde aldrig ha opdaget sig selv. Maatte en lide saa svært for at se sig selv? Hadde Aggi lidt? Han saa hendes lille mørke ansigt for sig. Ja, h u n hadde lidt, men ikke engang det hadde han forstaat. Derfor var hun saa klok og god — og saa glad ogsaa. Saa var al denne lidelse kanske nødvendig for ham. Hændte det kanske ret, dengang han handlet uret?

Nordenblæsten øket stadig. Sneen faldt tættere. Han frøs bitterlig. Han reiste sig og stabbet urolig omkring i det lille lysthuset. Saa tok han sig sammen og gik. Ikke hjem — ikke til det hus hvor han bodde. Han gik videre opover gaten. Fortsatte over haugen og ned til sit gamle hjem — der hans mor og søskend bodde. Han vilde endnu engang bo under tak med dem.

Han stod utenfor huset. Porten var lukket. Han rusket forsigtig i den. Turde han vække

nogen? Han saa paa klokken. Den var halv to. Forskrækket snudde han om og gik derfra.

Desuten — det hjem hadde han forlatt. Der hørte han ikke til længer. De ventet ham ikke. De brydde sig visst heller ikke om at han skulde komme. Han hadde bare været tyngslen i hjemmet. Han hadde holdt dem oppe økonomisk, betalt deres klær og deres mat, og det gjorde han jo endnu. Og andet hadde han ikke git dem. Intet hadde han git dem.

Han hadde nordenvinden i ryggen og sneen føk om ham. Vinter igjen. Længe til vaaren.

Han laaste forsigtig op og hang tøiet fra sig. Det var mørkt og stilt i huset.

Han slog paa lyset inde i stuen og saa sig omkring. Hvilken stue — hvilken kvindestue. Her var intet som var hans, intet som gjorde det til en stue for ham. Her var han en fremmed.

Han slukket igjen og listet sig ind i soveværelset. Et litet natlys brændte. Den vesle laa vondt og sutret. Bernhard snudde paa ham og puslet om ham. Saa satte han sig ved kurven og saa paa ham.

Du og jeg — du vesle og jeg. Vi vil søke at faa noget ut av det allikevel. Du kan kanske hjælpe mig, du smaa, saa det hele ikke falder istykker. Hjælpe mig til at holde det sammen, for din skyld, for vor alles skyld.

Han foldet sine store hænder over den vesle barnehaanden. Han lyttet til det bitte lille pust og til uveiret over huset. Det lille rolige pust og den store susende blæst. Og han hvisket: Du og jeg...

Igjen hadde sommer og vinter skiftes ad, og igjen hadde aar lagt sig til aar. Og haab var ikke blit opfyldt, og forventninger var blit skuffet. Laura hadde gjort den bedrøvelige erfaring at livet var ikke blit den spændende begivenhet hun hadde ventet. Det var ikke saa morsomt som hun engang hadde trodd. Det var bent ut kjedsommelig. Den ene vinters selskabelighet var akkurat som den andens, herrene gjorde kur alle paa samme maate, det var utaalelig at være i selskap og det var uutholdelig at være alene. Og spændingen med Nikolai var altid slappere for hvert aar, — hun vilde ikke paa nogen maate være sin mand utro og slet ikke med sin svoger, — hun var da en hæderlig kvinde. Og desuten var de noksaa kjed av hverandre, begge to, — ja, tænkte hun efter, saa var hun ikke det mindste forelsket i ham længer; det helt unge og nydelig uerfarne var forlængst slitt av ham, og det tilgangs ogsaa, han saa til sine tider noksaa sjusket og forkommen ut og var og blev aldrig andet end en student som sang viser og fortalte humoristiske historier.

Laura blev melankolsk. Og rastløs. Hun taalte ikke at være i ro, hun taalte ikke at være

hjemme, hun skyndte sig gjennem gatene, i butikker, til koncerter, til dans. Naar hun kom ind i et teater eller i en koncertsalon, kunde det more hende at høre hvordan hvisken gik som sus over gulvet — om hvordan hun var klædt, om hvor vakker hun var, hvor apparte, og om hvem hun var sammen med. Men det var bare morsomt det ene øieblikket. Saa var alt like kjedelig igjen. Det fik være det samme med fornøielsen, bare hun slap at være i ro. Sat hun stille hjemme, tok det til at krible i hende av angst — skulde det virkelig være forbi, skulde livet ikke ha flere overraskelser, ingen ny spænding for hende? Hun var endnu ung og syntes selv hun aldrig hadde været vakrere end nu. Men hun tændte ikke længer. Og intet moret hende mere. Hun sa til sig selv at hun gjerne vilde dø. Begraves der oppe paa kirkegaarden, — paa den kirkegaarden hvor hun hadde kysset Nikolai første gang. Den samme dag som, — hun lukket øinene og søkte at gjenkalde sig den dagens søte spænding. Bernhard — kanske kunde hun vinde Bernhard tilbake. Aa nei — hun kunde like gjerne dø fra det hele. Døden hadde ingen angst for hende længer, derfor hadde livet ingen værdi heller. Alt dette sa hun til sig selv naar hun sat alene hjemme om formiddagen.

Laura var melankolsk, og hele familien blev bestyrtet. Laura var ikke lykkelig, noget maatte gjøres for Lauras skyld. Hele familien løp sammen — ja, ikke klippen, som for hver dag raset litt ut og stille og beskedent nærmet sig døden og

drømte sig en himmel hvor hun ung og slank og omgit av sine sønner skulde vente paa G. W. Monsen; men alle de andre, fru Rømer og Marta som kom hver dag og dægget for Laura og kjedet hende tildøde. Og G. W. Monsen kom selv og spurte: «Kjære Laura — er din mand ikke god mot dig?» — Saa hadde Laura saa meget humør igjen at hun brast i latter: «Jeg gjør akkurat hvad jeg vil, men han kjeder mig.» — G. W. Monsen gik til kontoret og sa til sin svigersøn at det gik ikke an at kjede G. W. Monsens datter. Bernhard saa vidt snudde paa hodet. «Du maa ikke blande dig op i mit egteskap, svigerfar,» sa han tørt. Og G. W. Monsen blev mægtig vred og bar kalot resten av dagen.

Hele familien var enig i at det var Bernhards skyld at hans og Lauras ekteskap gik daarlig: Bernhard var ikke oplivende at være gift med. Fru Rømer tok mot til sig og sa det like ut til ham. «Du er ikke oplivende,» sa hun og blev forskrækket da han gav hende ret. Ja, han indrømmet det, han var ikke opmuntrende. Han lot hende gaa alle sine egne veier og alle hendes veier var ham like gode, — men allikevel, han visste det, han virket knugende. Han sa hende ikke et bebreidende ord. Han gjorde hende ikke et spørsmaal om hvorhen eller hvorfor. Han hindret hende ikke i noget. Men det var netop det at han aldrig sa et ord, hverken ondt eller godt, han blev stum naar hun var tilstede. Ikke av hensigt, ikke for at kue hende, men han eide ikke et ord til hende. Før hadde det hændt at de ikke holdt

tausheten ut, nogen av dem, og at de sa hverandre onde ord, bare for ikke at tie stille. Men nu tidde han. Hun kunde begynde, finde frem ord hun visste maatte saare ham, maatte tirre ham. Han tidde. Han kunde se paa hende, med et mørkt og undrende blik, men han tidde.

Men hans taushet pinte og forbauset Laura. Hadde hun da ingen magt over ham længer? Hun visste ikke hun hadde gjort ham noget ondt. Og hun kunde ikke taale at vite at nogen ikke var glad i hende — ikke længer glad i hende. Hun vilde han ogsaa skulde være forelsket i hende, og det hændte hun prøvet sine gamle kunster paa ham, og blev krænket og forbitret naar han forlot hende taus og med et uttryk av uovervindelig uvilje.

Bernhard arbeidet. Han var naadd til toppen av en arbeidsperiode, han stod deroppe og hadde oversigt. Han indrømmet at arbeidet fik timene til at gaa, det slog dagene ihjel og intet mere. Det eneste moment av spænding i dette arbeide var hvor længe det vilde gaa med svigerfaren. Bernhard isolerte sig fra dag til dag, hans arbeide utenfor G. W. Monsens forretning optok nu hans meste tid. Hvor længe vilde den gamle finde sig i det? Skulde han selv fremkalde bruddet?

Men alt dette fyldte tiden, ikke hans sind. Hans ærgjerrighet blev tilfredsstillet, men ikke hans sjæls uro. For alle andre var han den gamle ærgjerrige, litt haardhændte sliter, for sig selv var han ny, en søker.

Og saa hadde han gutten. Han kunde sitte stum av forundring og beundring og se paa guttens lek. Hvor livet grodde i denne lek. Hvor klok, — og hvor alvorlig, — og hvor fortryllende var ikke da det uventede smil, det pludselige lille skrik av fryd.

Men midt i sin glæde fik Bernhard anfald av tunge bekymringer. Selvsagt fik han det, — det var naa engang hans natur. Var dette et hjem for et barn at vokse op i? Hvordan vilde det gaa naar han tok til at skjønne, til at spørre? Skulde saa alt det onde, al kulden lægge sin frost over sindet. Saa kunde Bernhard stirre anspændt paa det lille bløte barnefjæset for at læse dets karakter. Hvorledes skulde han kunne hjælpes? Hvordan skulde han vinde dette voksende sinds fortrolighet? Han kom til at tænke paa sit forhold til Nikolai og gjøs over sin svigtende evne. Kunde det bli et slikt forhold mellem far og søn som det hadde været mellem ham og Nikolai? Han kunde bli saa angst over sig selv, at han flygtet fra gutten og stængte sig inde paa sit arbeidsværelse.

Nei, han visste ingen frelse for sig selv. Han søkte igjen travelheten for at glemme. Slik var livet, for ham selv som for alle. En jagende hast, en ustanselig ilfærdighet, en forpustet uro. Alt i livet laa en dag forut eller en dag bakut, intet i nuet. Travelhet, hastverk. Tomheten suste gjennem alle, — slik fik den vel suse gjennem ham ogsaa.

Og saa nyttet det allikevel ikke noget. Nættene var der. De nætter da han maatte staa op

og forlate sin seng for han orket ikke at ligge stille, og spørsmaalene grov i ham: hvem er du, hvad vil du dig selv, hvad vil du med dig selv. Han hadde engang for alle faat en angst i sindet som ikke vilde slippe ham. Var det ikke ham som hadde trodd han selv var et mønstermenneske, jo, jo, et guldmenneske — nu saa han, — han var intet værd. Men han vilde ikke bøie sig for det, han vilde være noget værd, for sig selv, for sit eget sind. Alt arbeidet, det travle liv, dygtigheten, magten og æren, — det kunde i slike nætter bli ham en forbandelse, den store hindring for at finde sig selv, for at finde det han nu saa som sin lykke: fred med sig selv.

De lange vaakenætter blev altid flere, men han vilde ikke erkjende at ogsaa han kunde trænge søvn. De nætter gav ham et smule liv. Uvante og svære tanker arbeidet i hans sind. Han kunde sitte ved vinduet og stirre op mot stjernehimmelen, — han skaffet sig en stor kikkert til det bruk, — og naar han med undren og usikkerhet lette efter stjernebillederne, dukket nye tanker op i sindet, og magter utenfor og over ham, magter han ikke kjendte og ikke forstod, men som bandt hans sind til millionerne, de millioner døde og de kommende millioner. Han gav sig i slike nætter til at læse religiøse bøker og blev forskrækket over at finde livets lumpne strid ogsaa i dem, selvgodheten og forfængeligheten, eller taapelig og indviklet indbildskhet. Han læste om vantro og mindre rigtig tro og den eneste patenterte tro, og om systemer og filurerier og løgn.

Men han hadde længtet efter at møte et sind som var like ydmygt-søkende som hans eget. Kunde han fornemme en vilje fra oven, en stor og lysende vilje som kunde gjennemstrømme hans egen, saa skulde han ville bøie sig. Men han var ikke oplagt til kiv og vrøvl.

Han arbeidet om dagen og lekte i de faa fristunder med gutten og vaaket om nættene, og merket ikke at spændingen i hans sind øket til en fare. Stundom kunde han faa en uovervindelig trang til at snakke med et menneske om det han grublet over, og en kveld blev han fristet til at tale om det til Laura. Det var en stille rolig kveld, det var slik god stemning mellem dem, og han maatte snakke med nogen. Hun hørte paa ham med forundring og interesse og pludselig brøt hun av og sa med en blanding av spøk og oprigtig beundring: «Gud — Bernhard — alt det du har læst og tænkt, — tror du ikke du kunde ta doktorgraden paa det?» Saa reiste han sig og gik ind til sig selv.

— Jeg kommer aldrig til klarhet, tænkte han, jeg duer ikke til det og har ikke tid. Det faar ikke bli mig, men gutten som skal klare det. Han skal bli fri. Jeg blir altid en av de mange, — men gutten skal bli sig selv. —

— Disse aar ændret ikke bare Bernhards sind, men ogsaa hans ydre. Der kom noget fjernt og lyttende over hans uttryk. Han blev mager, lutende, øinene laa dypt i hodet og hadde en mørk glans. Haaret graanet og blev tyndt ved issen, men beholdt sin manke. Lauras læge stanste

ham en dag: «De stiller for store fordringer til Dem selv.» — «Jeg,» lo Bernhard. — «Ja, naa ler De,» sa lægen; «De er i den overnervøse svævende tilstand hvori De synes De kan magte alt. Men en dag knækker De sammen. Slaa av itide, De far.» — Men Bernhard lo igjen. Det var noget forunderlig løftet over ham, nu var det noget nyt igjen som optok ham. Han læste bøker om opdragelse og verker om barnepsykologi om nættene. Verden var bare til for den vesle gutten som endnu gjorde sig vaat i buksene og ikke kunde snakke rent.

Da somren kom, reiste Bernhard en forretningstur til England. Laura og gutten var paa et sanatorium i Gudbrandsdalen. Det var en ulidelig het sommer, blaasvarte tordenskyer stod hver dag over fjeldene, og aldrig brøt uveiret løs. Ophidsende rygter naadde de dovne og matte sanatoriegjester og holdt liv i dem. Saa kom bud om at krigen var brutt ut — en særlig vidende gjest kunde fortælle at København var bombardert, og at den tyske flaate laa ved Færder. Sanatoriet blev tømt paa et par dager. Paa toget nedover blev Laura smittet av den fælles angst og spænding, — kanske kom nu de løftende begivenheter, den store uro, hun saa sig allerede som sykepleierske ved en saaret helts leie. Langt ut paa natten kom hun hjem og fandt sin svigermor og Marta i sin spisestue ordnende vældige indkjøp. Det drev med melsækker, kolonialvarer, hermetik, taarne av hermetik. — «Vi har da sikret os for de første par uker,» sa fru Rømer med

en blek angstfuld stemme. Da brast Laura i latter, — G. W. Monsens datter skulde vel altid skaffe sig det hun trængte.

Det var nogen dages spænding med Bernhard, men da han var vel hjemme, var ogsaa den fornøielse over. Laura interesserte sig ikke for felttog. Hun agerte tyskvenlig i et par maaneder, fordi det var mote i den danseklik hun tilhørte. Saa opgav hun krigen som haabløs, — G. W. Monsens datter fik ganske rigtig alt hvad hun trængte. Den gamle kjedsomhet, den evige likegyldighet seg atter over hende. En ny dans kom paa mote, hun lærte den, danset den et par ganger, saa var hun færdig med det. En negersanger gjorde lykke, og hun bad ham endog hjem en kveld sammen med klikken. Men han lugtet for vondt. Bernhard forsvandt fra huset. Arbeidet slukte ham helt. Alle slags hverv regnet nedover ham — G. W. Monsen og Bernhard hadde igjen en tid hvor de arbeidet godt sammen. Men Bernhard slet under et tungt tryk, med vældig kraft, men uten glæde. En verden ramlet sammen, det grep ham ikke som en rædsel, det var en nødvendighet som blev fuldbyrdet. Det var næsten en lindring. Det blev ikke mørkere nat i ham end det hadde været før, det var bare som han saa dypere i et svart hav, han var jo egentlig færdig med det alt. Det var som det skulde være, at den gamle verden gik under med det slegtled han tilhørte. En ny verden skulde opstaa, en ny tid og i den skulde hans søn leve. Naar han kom hjem om kvelden fra sit arbeide,

og det var knitrende koldt under en stjerneisnende februarhimmel kunde han føle en hidsig trang til at skynde paa tiden, hans tid skulde være færdig, forbrukt, gaa under, og en ny tid skulde komme. I den skulde gutten leve det rike fri liv han selv hadde forspildt. —

Og saa hændte det ham en dag en liten ting, en forfærdelig ting, at Laura ved middagsbordet fortalte ham, at hun vilde reise en tur til København og ta gutten med. Hun kjedet sig for meget hjemme, livet med en mand som aldrig sa et ord var ikke til at holde ut. Og hun hadde lyst til at vise gutten frem for sin danske slegt.

Bernhard blev saa overrasket, at han ikke straks sa imot Hvor kunde hun ville ham saa ondt, selv hun, at ta gutten fra ham. Hun kunde reise selv. Hun hadde naturligvis ret i at det ikke var morsomt at være gift med en mand som aldrig sa et ord. Vel, hun kunde reise.

En stund efter middagen gik han ind til hende. «Hvorfor vil du ha gutten med dig — det blir dig bare til plage.» — «Jeg har lyst til at vise ham frem.» — «Han er ingen utstillingsgjenstand, han blir hjemme,» mumlet Bernhard. Da saa hun vredt paa ham: «Du klisser slik med den gutten at det aldrig blir ordentlig menneske av ham.» Bernhard blev forskrækket, han satte sig stilt ned. Klusset han med gutten, — blev han ikke noget menneske? Og Laura la til: «Det er rent ekkelt at se dig kline med gutten og kanske du vil huske paa at jeg er hans mor.»

Bernhard saa med et skjævt blik bort paa

hende, — til det at hun var guttens mor, kunde det vel være et og andet at si. Men han tidde. Klusset han virkelig med gutten? Og usikker om han igjen tok feil, om han igjen ikke forstod hvad som var ret eller uret, gav han sit samtykke. Hun fik ta gutten med.

Den dag de reiste, var han saa høitidelig, som gik det til en begravelse. Han saa dem staa i kupévinduet, moren med den vesle gutten godt indpakket, sund og frisk, og han sa med tyk stemme: «Vær forsigtig med gutten, Laura.» — «De spiser ikke smaabarn i København,» svarte hun tørt. «Du er et vrøvl, naar det gjælder den gutten.» — Han vilde si, det er det eneste jeg har i livet, men tok sig i det.

Han gik fra stationen til kontoret, arbeidet i rastløs travelhet til ut paa kvelden, spiste ute, gad ikke gaa hjem, han drak et par glas vin og gik ikke derfra før langt ut paa natten Han kom hjem og drev gjennem de tomme værelser, og hvert værelse hadde sin egen grinende tomhet. Han var gaat ind med yttertøiet paa sig og vedblev at gaa fra rum til rum med tøiet paa, — hatten bak i nakken, opknappet frakke og stok i haanden. Det var en forfærdende og eggende tomhet. Han hadde ikke paa længe været alene. Han skulde ikke derinde i næste værelse møte et menneske som var ham forhadt. Men overalt blev han mindet om hende Værelserne lugtet av hende, hvert møbel fortalte om hende. Det lille spinkle kostbare sybord hvorved det aldrig var sydd et sting — og med étt gav han det et spark saa det

røk mot væggen, nok et spark og det knak sammen og tømte sine skuffer med gammel silke og cigaretter, og da han først hadde faat det i gulvet, gav han sig til at gaa over det og hørte velbehagelig det knase under føttene. — — — Og denne lille lave chaiselongue, denne væmmelige næsten seng, — han stod litt og maalte den med øinene — og verandadøren —, og han grep chaiselonguen paa sine armer og bar den ut paa verandaen og kastet den ned i haven. Og han lo da han hørte hvor dumpt den faldt.

Han følte sig helt i godt humør. Med hænderne i lommen skrittet han ind i spisestuen, — om d e r skulde være noget som fristet ham. Han saa sig krigersk om og fandt to smaa krystalskaale han engang hadde git Laura — vel noget av det første han hadde git hende. Han veiet dem i hænderne, — dengang hadde de været fulde av roser, — han gik igjen ut paa verandaen og sigtet paa gasløkten — det singlet en fin springende lyd derute . . . Han gik ind i soveværelset, — kanske egtesengen kunde komme samme vei, — ut med den med al dens skam og skjendsel og ydmygelse . . . Da stanste han . . . Der stod en liten tom seng. Nu vilde gutten alt længe ha sovet der — rolig, fredelig. Han stirret paa sengen. «Han er der ikke,» tænkte han, «han kunde like gjerne være død.» Død — hvorfor var han kommet til at tænke paa det! Han saa gutten død i sengen, hvit, stiv, — de la ham i kisten, de bar ham bort. Han faldt ned ved sengen, — nei, nei, ikke det, bare ikke det.

Litt efter reiste han sig og gik langsomt gjennem spisestuen og stuen og ind i sit arbeidsværelse. Han gik bøiet og mørk og hadde endnu hat og frakke paa sig og stok i haanden. Da han var kommet ind i kontoret, laaste han efter sig. Han vilde ikke forstyrres. Han tænkte ikke paa at det var midt paa natten.

Han satte sig ned og tændte sin snadde. Han røk langsomt, han følte sig rolig, saa forunderlig let og klar i hjernen, den hele tid var det som noget steg i ham og løftet ham. Her var igrunden fredelig. Hvorfor skulde han ikke altid ha det slik. Han og gutten. Det var slet ikke nødvendig med det fremmede kvindemennesket.

Han lyttet, — det var en klokke som slog. Fire slag! Det var altsaa nat. Hvor skjønt det var at være uavhængig. At være fri — ingen som vaaget at angripe hans dag, — og heller ikke hans nat. Hvor han følte sig sterk og let, han hadde aldrig været mindre træt, — det var som det suste aapent gjennem ham.

Han røkte mere tobak og tok til at gaa rundt i værelset. Der stod bøkene — de teologiske og religiøse verker i lang rad. Ikke en eneste en av disse bøker hadde git ham den mindste hjælp. Han tok en ut av hylden og læste titelen. Ikke den. Og han lot den falde til gulvet. Han tok en til — ikke den heller. Han tok flere om gangen, ingen, ikke en eneste, bare papir, bare ord. Han tok en ny — det var bibelen, — han stirret forundret paa den, — bøkenes bok, — han lot den falde, ingen bok hadde skuffet og vildledet

ham mere end denne; og nu grep han om hele bokhylden, skjøv den paa held saa bøkerne seilet ut over gulvet.

Han frøs. Det var koldt. Det var uhyre koldt. Det isnet av skjælvinger gjennem ham. Saa koldt maatte det være at dø. Hvis hans lille gut døde, vilde den vesle kroppen føle denne kulden.

Han krøp op i sofaen. Han hadde tat frakken av sig og la den over hodet sit. Han vilde gjemme sig for kulden . . .

— — Sent næste dags eftermiddag kom Nikolai til villaen — en av pikerne hadde ringt efter ham, — hr. Rømer maatte visst være syk. Han fandt knust krystal ved havegrinden og en ødelagt sofa nedenfor verandaen. Piken tok imot ham hvit av skræk, — hun vilde ikke være her en time længer, saa uhyggelig alting var blit her.

Nikolai banket paa døren til kontoret. «Det er mig — Nikolai,» ropte han ind, «luk op, Bernhard — ellers henter jeg en smed.» Det var stilt en liten stund; saa svarte det med lav røst, «naa kommer jeg, —» og døren blev aapnet. Nikolai gik langsomt ind og tændte alt lys.

Bernhard stod urørlig midt paa gulvet og saa forlegen efter broren. Haaret strittet, han var ubarbert og uvasket. Han hadde ikke været i klærne, men hadde aabenbart sovet og var rolig og klar. «Her ser ut — og du ser ut,» — sa Nikolai. — «Ja, jeg har visst ligget og sovet over mig,» svarte Bernhard.

Han tok fat paa at sætte bøkene op. «Du kunde hjælpe mig,» sa han til Nikolai. — «La det der

være til pikene,» svarte broren. — Bernhard vred paa sig: «Nei, det er saa leit, — hvad maa de tro.» — «Tro,» skrek Nikolai, — «efter at de først har set stuene!» — «Ser det slik ut,» sa Bernhard forskrækket. — «Og du selv —!» — «Ser jeg ogsaa slik ut,» — han saa sig urolig om efter et speil, — «de maa tro jeg har været fuld.» — «Ja, var du ikke det da?» — «Tænk klokken er syv,» Bernhard talte slagene, — «jeg har sovet et halvt døgn, — nei, jeg var ikke fuld.» — «Des værre for dig. Gid du hadde været det.» — Bernhard tok igjen fat paa at sætte bøkene op.

Det gik smaat. Saa stanste han helt. «Vil du ikke ha noe at drikke? Der staar whisky og glas i spisestuen. Og selters ute i skapet i gangen. Kunde ikke du selv — jeg ser ikke slik ut.» Da Nikolai kom tilbake, hadde Bernhard ryddet og lagt hat og frak tilside. — «Jeg var visst ikke rigtig frisk,» sa han sagte, «men jeg er meget bedre nu. Bare litt tung efter al den søvnen.» — «Det er visst paa tide du tar alvorlige rev i seilene nu, Bernhard,» Nikolai snudde brorens ansigt mot lyset. Bernhard smilte: «Det var saa besynderlig — men jeg var ikke ulykkelig.» Det krøp koldt i Nikolai.

Det lille underlige smilet veg ikke fra Bernhards ansigt. Han gik omkring og smaapuslet, men var saa svak i benene at han støttet sig til stoler og bord. «Det var visst tomheten — ensomheten — du vet hun tok Gabriel med sig.» — «Du er aldeles hysterisk med den gutten,» sa Nikolai. Bernhard stanste: «Du har visst ret.»

Imens sat Nikolai og saa paa broren. At et menneske kunde forandre sig slik. Hvor var selvtilliden, det overmodige? Hvor var den gamle sikre haardhet? «Du har det ikke godt, Bernhard,» sa han pludselig.

Bernhard smilte stadig: «Slet ikke værst — slet ikke værst. Jeg kunde godt ha det meget værre. Det stod daarligere til med mig før. Og du burde ikke ha medlidenhet med mig — du skulde si det er gaat mig som det maatte. Dig har jeg gjort meget ondt.»

Nikolai blev ræd der han sat: «Bevares, Bernhard, — la os ikke ripe op — la os ikke bli sentimentale. Naa maa vi bare tænke paa dig. Du er sykere end du tror, — du maa gaa til en specialist, en nervelæge —.»

Bernhard lo kort: «Det er over, — det var bare igaar, — jeg har kanske sovet litet i det sidste. Jeg skal være forsigtigere.» Han la begge sine hænder paa brorens skuldre og lænet sig tungt mot ham: «Søk at glemme det — Nikolai, alt, — om du kan. Min skyld —,» han saa usikkert til side, — «min skyld skal jeg ikke glemme. Jeg er bange jeg længe — at jeg i mange aar var den som — — gjorde dagene glædesløse for dig.»

Nikolai vred sig unda, — bevæget og pinlig berørt, — det var for ubehagelig med en slik bekjendelsesscene ansigt til ansigt. Skulde de gaa videre, skulde de røre op i alt det gamle og det nye onde, — huf, det var sgu ikke hans skyld at han ikke var sin brorkones elsker, — og Laura

hadde ikke holdt sig tilbake av moralske hensyn, — det skulde ingen indbilde ham. Han skjænket sig en whisky og merket hans hænder rystet. «La os ikke komme ind paa dette, Bernhard,» sa han med tyk stemme. «Den ene kan vel ha likesaa meget at angre som den anden.»

Bernhard hadde sat sig bort til vinduet. Med haanden under kindet sat han og saa ut. «Dit regnskap kommer ikke mig ved. Jeg vil ingenting vite. Det angaar ikke mig. Desuten — det kommer ikke an paa om vi angrer de aar som er forbi, men om vi kan faa noe godt ut av de som kommer. Om vi kunde forsøke paa at være brødre, — jeg vet nok det kommer ikke slik med engang. Men inat tænkte jeg paa dig — hvor frygtelig det vilde være om en av os døde nu, — slik det har været mellem os. Og engang da jeg var liten gut, og du endnu mindre, — da lekte vi godt sammen. Det kan jeg huske.»

Han pustet tungt og knuget begge hænder mot ansigtet. «Inat var jeg i hin anden verden,» sa han sagte, «hvor vanlige forhold og avstande ikke er mere. En stund saa jeg mig selv. Og var fri og glad. Ellers er det noe herinde som vil kvæle mig.»

Nikolai gjorde sig barsk: «Gi ikke efter for slikt sludder. Hvor mange nætter siden er det du har sovet?»

«Er det doktoren som taler,» Bernhard smilte spotsk. «Er du kommet til nervesygdommene i dit studium?»

«Naa — det beroliger mig at du finder den gamle tonen.»

Bernhard blev rød: «Aa — det er bare tonen, Du bryr dig vel ikke om den — nu længer? Jeg sov ellers godt idag, — tror jeg da. Men jeg har nok sovet litt litet i det sidste.»

«Ja, bør du ikke gaa til sengs nu?»

«Til sengs? nu —? Jeg kunde ikke tænke mig noe forfærdeligere. La os gaa et eller andet sted hen. Et sted hvor der er mennesker. Kjender du ikke noen mennesker — noen muntre mennesker? Kunde ikke du ta mig med. Jeg maa høre noen snakke.» Og han rakte armen i veiret. «Jeg vet hvad jeg vil. Jeg har lyst til at træffe Edvard Kolvin.»

Nikolai kløddе sig i hodet. «Edvard Kolvin — ja vi kan forsøke. Men du faar stelle dig litt.»

Mens Bernhard byttet og vasket sig, stanste han pludselig op og lyttet. «Hvor mange er klokken?» spurte han. — «Snart otte.» — «Saa er han fremme for længe siden. Ja, saa ligger han vel og sover paa et hotelværelse i København.»

Nikolai rystet paa hodet. Og mens han saa undrende paa Bernhard, tænkte han, at Laura — ja hende var han da grundig færdig med.

Langt nede, i en krok av kaféen fandt Nikolai de venner han søkte. Bernhard blev forestillet — han lot navnene drive forbi. Det var i hans hjerne en besynderlig blanding av haabløs forvirring og kjølig klarhet. Han satte sig, litt utenfor kredsen, det var ham nok at høre stemmene. Da kjendte han nogen røre hans arm — det var Edvard Kolvin.

Kolvin var for tiden i høi grad ovenpaa. Han var renvasket, hans skjeg var klippet, han hadde hvit snip og ny vaarfrakke. Hans sidste bok hadde gjort megen lykke og indbragte ham en del penger. Livet lot sig leve, menneskene var taapelige, men godmodige, og Vorherre kunde til tider vise baade takt og forstand.

Dette forklarte han Bernhard, mens han saa uavbrutt paa ham med sit smil av ondskapsfuld medlidenhet. Av og til suget han sit skjeg ind i munden mens han ugenert studerte den andens avmagrede træk og mørke øine.

«Dem finder jeg da altid paa et nyt stadium,» sa han med sin langsomme blide stemme. «Jeg gjorde Dem blodig uret da jeg trodde De var forstandig og ubevægelig. Men naa synes jeg De ser daarlig ut — fy da, fy da!»

Den dype trang til at meddele sig, betro sig, endelig engang, rørte sig igjen i Bernhards sind, og han bøide sig ivrig mot Kolvin: «Ja, jeg har det daarlig, — ja, ikke slik med helbreden, den er det udmerket med — ja, ja, det kan hænde jeg har litt feber nu, det har ingen ting at si. Men jeg har det daarlig.» Og intenst og indprentende gjentok han: «Jeg har daarlighet i sindet.»

«Det er rigtig det der,» Kolvin flyttet sig interessert helt nær; «De har daarlighet i sindet. De kan ikke faa luft.»

Bernhard nikket alvorlig: «Der sa De det. Jeg kan ikke faa luft. Jeg kvæles. Hvad kommer det av?»

Kolvin smilte ondskapsfuldt: «De har syndet for litet.»

«Snak alvorlig naar De snakker med mig,» sa Bernhard barskt.

«Gud mente jeg det alvorlig, strenge herre. Jeg sier De har ikke syndet nok. Alt det unge mennesker gjennemgaar av anger og ruelse, av selvbebreidelse og ydmygelse, — det har ikke De erfaret, — paa grund av altfor megen blank dyd. Derfor kan De den dag i dag ikke smile av Dem selv. For pokker, mand, De tar Dem selv altfor høitidelig. Den dag De smiler av Dem selv, er De reddet og vil se hele Deres liv i et nyt lys og ikke betænke Dem paa en synd hvis De synes den falder Dem naturlig.»

Bernhard hørte alvorlig efter. Med rynkede bryn sat han og tænkte sig om og saa ut over

kaféen, — som en skolegut der grubler over en vond lekse. I kaféen var det vanlig liv, surret av stemmer, av rop, klirren av kopper og glas, en fjern brummende lyd fra orkestret, og den samme tunge lugt av tobak og mat. To forretningsbekjendte kom nedover kaféen, saa ham, hilste, snudde sig igjen og stirret forbløffet over at finde ham i den kreds, gik videre, snudde sig to ganger endnu og stirret.

«Nei,» sa Bernhard mismodig, «De forklarer det allikevel ikke. Jeg tror ikke det kan forklares. Men en dag vil alt være anderledes. Men den var ikke rigtig Deres forklaring — ikke helt.»

«Gud, var den det,» mumlet Kolvin; «De har for tykt blod, far. De skulde aarelates.»

Og igjen ivrig bøide han sig frem:

«De er for tung. For tung for tiden. De maa enten falde igjennem den eller løfte Dem over den. De er ikke skapt til vore dages ørkesløse fart. De skal sitte rolig og være fuld av eftertænksomhet. Og saa skulde De være gift med en stor kjernesund kvinde som fødte Dem et barn hvert andet aar. De har ikke det, og derfor skulde De av og til slaa Dem løs. Det vilde hjælpe.»

Bernhard lo haanlig: «Og De vil være digter, psykolog. Nei, —» sa han sterkt, «det er herinde,» og han la haanden paa sit bryst. Saa snudde han sig bort fra Kolvin og saa utover kaféen.

Da sa Kolvin blidt: «Er det saa svært at længes?»

Bernhard rørte sig ikke. Han bare blinket fort med øinene.

«Vet De slet ikke hvor hun er,» spurte Kolvin.

«Nei,» Bernhard rystet paa hodet.

«Ja, jeg heller ikke. Og jeg har virkelig lett efter hende. Jeg skylder hende noen penge, — ja, se naa ikke dydig forarget ut for det — nu kunde jeg betale tilbake. Jeg henvendte mig til en som blev kaldt halvbror av hende og fik virkelig hendes adresse i Amerika. Men saa fik jeg svar derover fra, at hun var reist, og ingen visste hvorhen?»

Og han la til:

«Vet De hvad De ser ut som De kunde. Forlate hus og hjem og gaa ut i verden og lete hende op. Det vilde være sund motion for Dem det.»

Bernhard tænkte sig om og svarte meget alvorlig: «Det er umulig. Det kan jeg ikke gjøre. Jeg kunde nok opgi alt som heter forretning og slik no, tror jeg — men jeg kan ikke ta gutten med mig. Det er bare fantasterier.»

Kolvin stirret medlidende og uendelig forbauset paa denne mand som tok alle hans indfald med slikt dødelig alvor. Og med en fort bevægelse la han sin haand over Bernhards: «Skal ikke vi to være venner. La os det. Kunde De ikke tænke Dem at være min ven?»

«Jo — jo — gjerne,» Bernhard grep haardt om digterens haand.

«For De er som en pilegrim,» sa Kolvin. «De er paa vei til et hellig land, til de hellige grønne lunde, — De vet ikke hvor det er, og De gaar

og spør os andre om vi vet veien. Ja, det er De, — De er som den hellige Kristofer, — en ganske almindelig kjæmpe som gjerne vil tjene den sterkeste. Har jeg ikke ret kanske? Denne gangen?»

Bernhard stirret paa ham: «Kanske. Kanske. En pilegrim, — det kan godt hænde det. De er visst digter allikevel.»

Kolvin lo godmodig: «Tak for anerkjendelsen. Men naa vil jeg si Dem en ting til. Faar De mere feber end De har, saa maa jeg skrive en begravelsessalme og ha utgift til krans. Nikolai — faa din bror hjem og til sengs. Og faa en virkelig læge til ham, er du snild.»

Bernhard søkte at smile: «Jeg er kanske ikke helt frisk, — men jeg kan godt klare mig hjem alene, Nikolai.»

Han smilte til nogen ansigter som blev borte i ujevnt svingende hvirvler. Nikolai fik fat i en bil. Da Bernhard steg op i den, saa han et vældig teppe rulle ned foran sig og han sa til Nikolai: «Jeg visste ikke Kolvin skrev skuespil.»

Bernhard vaaknet en morgen i stor angst, han hadde drømt at gutten var død. Han reiste sig halvt op i sengen, — ved vinduet sat en sykepleierske som straks kom hen og la ham blidt tilbake. — «Er det noen breve,» sa han utaalmodig. — «Nu skal jeg straks —,» sykepleiersken gik ut og kom tilbake med fru Rømer. «Er du her,» sa Bernhard angst, skulde han forberedes til ondt nyt. «Er det brev fra Laura?» — «Jo da, de har det bare bra.» — «Gutten ogsaa?» — «Ja, saa godt han kan ha det.» — Bernhard lukket øinene, han kjendte taarene komme. — «Har jeg været længe syk?» spurte han med svak stemme. — «Du har hat noksaa megen feber,» svarte fru Rømer og rettet paa puten; «men i det sidste døgn har du bare sovet.» —

— Det tok tre uker før han kom saa nogenlunde til kræfter igjen. — «De har faat en advarsel, De,» sa doktoren til ham, «husk paa den.» Bernhard smilte dulgt: «Jeg skal ta mig en liten ferie.» Det var fire uker siden han hadde set gutten — med et kort om uken fra Laura om at de hadde det vel. Forsigtig og hemmelig ga han sig til at pakke sin kuffert, — han vilde reise til København og hente gutten.

Han kom til København om morgenen og tok like til hotellet. Han spurte efter sin kones værelse. — Portieren svarte undvikende og sendte bud efter en av pikene. Ja — fruen hadde ikke været hjemme inat — hun hadde været hos sin kusine i Holte. Ja, om han maatte bli vist værelset. — Undskyld — men det var endnu ikke i stand. — Men fruen hadde jo ikke været hjemme inat. — Nei, men barnet. — Gutten — Bernhard gik fort opover trappen, piken fulgte muggen. Utenfor døren stanste hun urolig — det var saamen ikke hendes skyld, hun hadde ikke visst at fruen hadde været borte før netop nu, — hun kunde vel ikke ane at barnet var alene, fruen hadde laast og det var dobbelte dører, saa høre noget det kunde de ikke. —

«Har gutten været alene?»

«Ja, fruen gik ved tretiden igaar og ga ikke det mindste besked. Og jeg visste intet før idag morges. Naa, barnet er jo ikke kommet til skade —»

Lille Gabriel laa paa maven i morens seng og sov. Han hadde ikke været stelt og hadde ikke faat mat siden moren var gaat. En anden av pikene kom til: «Ja — jeg hørte nok at det graat paa nr. 14, men hvor kunde jeg ane at moren var gaat uten at gi besked? Skjønt det er ikke første gang det er hændt. Men vi har det saamen for travelt til at være barnepiker. Skal jeg stelle barnet?» — «Jeg skal selv,» sa Bernhard. «Men la mig faa litt mat op til ham.» — «Saa gjerne.

Men naar fruen ingen besked gir — i et saa stort hotel —,» Bernhard lukket døren efter hende.

Bernhard løftet gutten forsigtig. Det saa ikke ut til at mangle ham noget. Han hadde graatt meget og hadde sølt sig til, men hadde vel sovet den meste tiden. Nu vaaknet han. Strakte sig langt. Blev saa liggende stille og se op. Saa smilte han: «Far» —, han var ikke det mindste forundret.

Bernhard stelte og vasket ham. Gutten kom i ypperlig humør, men med smaa hikst indimellem, det var nattens graat som sat i ham. Han aat som en kjæmpe. Bernhard smilte alvorlig, mens han saa paa. Hvad kunde der hændt! En vældig vrede samlet sig i ham, — han følte sig svimmel og maatte reise sig og gaa bort til vinduet. Helt frisk var han ikke endnu — —.

Formiddagen gik. Laura kom ikke. Saa blev gutten alvorlig, stille, eftertænksom, han gjespet, drog et dypt suk og erklærte han vilde sove. Bernhard klædte halvt av ham og la ham, — men ikke i morens seng. Han ringte og fik fat i en pike og satte en stol bort til barnets seng. «Naa rører De Dem ikke herfra.» Han sendte bud efter bestyrerinden. «De maa av og til se ind om piken rører sig.» Og han sa til portieren: «Kommer min kone hjem saa si hun ikke maa gaa ut før jeg kommer tilbake.» Portieren strøk sig om munden og blinket med øinene. Pokkern skulde naa være fruen, tænkte han.

Bernhard gik over til en kafé, han hadde ikke smakt mat siden han forlot Kristiania. Han

fandt sig et ledig bord og sat der og stirret frem for sig. En kelner kom til og la spisesedlen foran ham. Bernhard sat. Kelneren kom tilbake og rettet paa seddelen. Endnu en gang kom han tilbake og spurte nu om herren ikke ønsket noget. Saa vaaknet Bernhard.

Den store kafé var fuld av mennesker, lyset var tændt, — utenfor var det skumringsgraat med fin regntaake. Han hørte det blev snakket norsk bak ham og snudde sig. Han bøide sig frem for at se bedre — det var en stemme som mindet ham — og han stirret, — det var Aggi. Ja — det var hende. En smule ældre, trækkene sterkere. Det dristige, det blide selvbevisste kanske tydeligere. Blikket det samme aapne. Hodet like rankt.

Hun sat med haken støttet paa begge de foldede hænder, — slik hun pleide at sitte naar hun lyttet paa nogen. Hun røkte en cigaret, og hun fik asken til at falde bare ved at ryste litt paa hodet. Hun lyttet saa optat at hun ikke merket han saa paa hende. Langsomt reiste han sig og gik bort til hende og sa med lav stemme: «Goddag, Aggi.»

Hun saa op, stirret, blev flammende rød og fik taarer i øinene. Saa reiste hun sig — «kom» — sa hun og drog ham med bort til hans bord. De satte sig paa hver sin side av det og saa paa hverandre. Hendes øine fyldtes igjen og igjen av taarer, og hun lot dem rinde frit nedover kindene.

«Tænk at det er dig. At jeg skulde træffe dig her!» Hun strøk taarene bort. «Hvor du er for-

andret.» Hun tok hans haand mellem begge sine. «Og at det var dig som saa mig først, — jeg har altid været sikker paa at det skulde være mig som først fik se dig. Du kan tro jeg har fantasert om dig, — at jeg kom ind paa et hotel, — eller i en kafé som her — og saa dig; eller at jeg saa dig paa gaten og fulgte efter dig. Og nu —.»

Han saa paa hende, han turde ikke tale, næsten sky saa han paa hende, var det sandt, var det virkelig mulig at han hadde fundet hende igjen.

«Er du alene hernede?» spurte hun.

Han rystet paa hodet.

«Er gutten med?»

Han nikket: «Visste du, jeg hadde en gut?»

«Jeg vet alt om dig — jeg mener slik dit ydre liv. Jeg hadde det ikke godt da jeg hørte du hadde faat en gut. Naa glemmer han mig, tænkte jeg.»

«Jeg gjorde ikke det. Jeg husket mere paa dig da end nogensinde.»

«Aa — ja — slikt pent no sier en bare.»

«Men det er sandt. Og du — hvor har du været, — hvordan har du hat det. Fortæl mig litt er du snild.»

Hun tændte en cigaret: «Jeg har været mange steder jeg. En tid i London — saa over til Amerika. Da jeg kom dit, eide jeg i kontanter akkurat saa meget at jeg slap ind, og ellers en kjole, en kam og en tandbørste. Saa tok jeg ind paa et svært respektabelt og noksaa dyrt hotel, — for jeg maatte bo skikkelig naar jeg skulde søke at faa noe at gjøre. I fire uker saa jeg min

gjæld vokse i rivende fart. Saa fik jeg en stilling naturligvis, betalte min gjæld, kom mig ovenpaa, steg, blev en betrodd dame i forretningen, og netop som jeg syntes jeg hadde det paa det bedste, gik forretningen fallit, og jeg blev snytt for en maaneds gage. Saa reiste jeg til San Franscisco sammen med en nordmand, en gammel ven helt fra konfirmationsalderen, — naa hadde han begaat et underslag i Chicago og maatte fordufte.»

«Aa men, Aggi.»

«Kjære dig — han var en udmerket mand paa mange maater, svak, gudbevares, men en god og trofast kamerat, og hadde altsaa det uheldet at bli opdaget og sparket. Jeg var en tid i New York paa et vældig annoncebyraa, en kjæmpeforretning, og min chef der fortalte mig i en svak og øm stund, — han gik nemlig hen og forelsket sig i mig, det var derfor jeg maatte reise fra ham, — han fortalte mig at han skyldte hele sin eksistens, hele sit held, sin forretning og sin formue, sin anseelse og sociale stilling et underslag som ikke blev opdaget. Ja sin hæderlighet skyldte han det underslaget — hadde ikke det reddet ham, vilde han blit en svindler, en tyv, en bedrager. Det er de heldige. Min ven var uheldig. Ja, kjære dig, — tro naa ikke jeg synes folk endelig skal begaa underslag, — men jeg mener, selv om de gjør det, kan de være bra og hyggelige folk, og gaar det uheldig er det vel ikke netop da en skal svigte dem. Vi reiste til San Franscisco og forsøkte os paa litt av hvert; men

det gik ikke, han var ikke av dem som hadde held, og det blev litt for meget for mig altid at skulle bære utgiftene. Saa vilde han endelig jeg skulde gifte mig med ham, men det hadde jeg slet ikke lyst til, — han var ikke slik til at forelske sig i, bare frygtelig hyggelig at rangle med og sitte og snakke med. Men paa den maaten, skjønner du, blev det hele litt for indviklet, og vi skiltes, og jeg tok en pikeplads utenfor byen. Der slet jeg og hadde det vondt og allikevel var jeg der i 6 maaneder. Saa reiste jeg til Chicago og begyndte en kommissionsforretning, aldeles tilfældig, det var en som skrev og bad mig utføre noe for hende, det gav mig idéen, og det gik ypperlig. Jeg tjente saa mange penger jeg hadde lyst paa, og da jeg syntes jeg hadde tjent nok for en stund, vilde jeg se mig litt om og ha det godt. Først stak jeg over til San Franscisco for at bringe min gamle ven paa benene og kom akkurat tidsnok til at være med til begravelsen. Tænk han hadde hængt sig, du. Da jeg sat paa hotelværelset efter begravelsen, — nei, jeg har aldrig følt mig saa ensom og forlatt, jeg graat saa du kunde ha slukket en ildebrand med det. Naa, saa reiste jeg videre til Japan, til Indien, op Sues og fik se litt av den verden jeg hadde lyst til at se. Naa er jeg her, og naa har jeg ingen penger mere, og jeg maa se at faa mig noe at gjøre. Jeg hadde tænkt mig en trip til Norge, — jeg vilde se dig endnu engang. Men saa træffer jeg dig her, du min egen gut, og saa er de pengene spart.» Hun smilte.

«Nei, naa kommer du hjem og blir hjemme. Hos mig. For altid.» Han saa stivt paa hende.

Hun lo det bort.

«Hvor jeg var henne i verden, indbildte jeg mig at jeg skulde møte dig. Jeg var og saa paa pyramidene, du, og med engang tænkte jeg, naa skal du se han ogsaa er ute og reiser og ser paa pyramider. Men aller mest nu i vaar, opover Nord-Italien og i de smaa byene i Schweitz, — aa hvor jeg drømte om at møte dig og være sammen med dig der. Og saa blev det du som fandt mig her i København. Men stundom naar jeg hadde det vondt, saa indbildte jeg mig at jeg møtte dig, og at du gik forbi mig uten at kjende mig. Saa blir jeg vel endelig engang fri dig, tænkte jeg.»

«Kanske du alt er fri mig — nu?»

«Aa du! Aldrig, aldrig blir jeg fri dig; aldrig nogensinde. Selv om det nok har hændt at jeg har ønsket det. Naar noen forelsket sig i mig, — for det er det rare, — skjønt jeg er saa styg og ikke sjelden i noen retning, er det mange som forelsker sig i mig. Og da har jeg sagt til mig selv, naa skal du ogsaa forelske dig, rigtig grundig, ikke bare slik for spøk, men alvorlig, til egteskap og alting. Men det er ikke blit slik. For det var altid en i veien. En som jeg ikke kunde glemme, selv om jeg vilde, og selv om jeg syntes det var meningsløst at gaa slik og mindes.»

«Det maa visst ha været fordi jeg gik slik og længtet efter dig.»

«Har du virkelig? Naar du sier det, er jeg saa glad fordi jeg ikke kunde — det andet. Da synes jeg det bare er det ene som er noe værd.» Hun tok hans haand og la over sine øine. Da hun igjen tok den bort, var hun blek og smilte skjælvende: «Men du, — naar jeg sitter her og ser paa dig, saa ser jeg hvor forandret du er. Du er blit mager, litt graa ogsaa, du er blit ældre og forfærdelig pen.»

Han lo: «Aa du kjære Aggi, hvor du er uforandret.»

«Ja, jeg er svak for at en mand er pen. Men jeg sitter og søker at finde ut, hvem du nu er. Er du den samme. Nei — du er ikke. Aa Bernhard — du er ikke lykkelig!»

Han saa forundret paa hende: «Lykkelig — det er jeg holdt op at tænke paa for længe siden. Det falder mig likesom ikke ind. Jeg er — forbi det. Det er andre ting, helt andre ting, jeg tænker paa. Andre ting jeg søker efter, længes efter — —»

«Kjære dig, jeg hører ikke hvad du sier, jeg sitter bare og ser paa dig. At det er dig! At du og jeg, at vi to sitter her og snakker sammen, — at vi er sammen igjen, aa du gutten min —»

«Og naa skal vi aldrig, aldrig mere skilles.»

Hun saa fort paa ham, kastet med hodet og strøk haaret fra panden:

«Sa du, du var ikke lykkelig? At du tænkte ikke paa det engang? Ja men det er lykkelig du skal være; lykkelig skal vi alle være — lykkelige her inde i vore hjerter, — hvad som end

hænder os, og hvad vi saa end maa gaa igjennem.»

«Du vil ikke høre hvad jeg sier. At vi nu aldrig, aldrig mere skal skilles.»

Hendes ansigt blev mørkt og uvillig: «Hvorfor skal du si slikt, — som du vet er umulig.»

«Det er mit alvor, Aggi. Jeg føler mig som en fri mand. Jeg har ingen forpligtelser som binder mig.»

Hun sat litt og saa ned paa bordet, tændte sig en ny cigaret og saa rolig op paa ham: «Dette er ikke dig. Det er noe du har fundet paa. Eller,» — hun stanste litt — «vil din kone gaa fra dig?»

«Nei. Men — hun har intet krav paa mig.»

«Aa — dette med krav det er vel saa vanskelig at greie ut. Og — gutten?»

«Kan han ikke følge med mig, — ja saa allikevel, — vi to, du og jeg, Aggi, vi maa ikke skilles mere.»

Hun gjorde en utaalmodig bevægelse: «Tak, Bernhard, ingen ædelmodighet.» Og litt efter la hun til: «Jeg vilde gjerne se gutten din. Men det lar sig vel ikke gjøre. Ligner han dig? Herregud, hvor søt jeg tror han er.»

Hun sat længe med hodet bøiet og den ene haand for øinene. Musikken var begyndt at spille. Hun lyttet — hun la hodet bakover og lukket øinene.

«Vet du — Bernhard — den melodien spillet de sidst vi var sammen, den sidste gangen. Den har fulgt mig over hele verden. I hver kafé jeg kom ind, ga de sig til at spille den, — disse

flaue smeltende valsetoner, som lugter av parfyme og varme mennesker og likesom hvisker av kys. Denne sentimentale letfærdigheten — den var motemusik i London og New York og i San Franscisco og europa-kaféene i Østen. Og her er den blit hængende — eller kommet op i igjen. Jeg har graatt over den naar jeg var i det lune og raset over den naar jeg var sint. Men glemt har jeg ikke.»

Hun ryddet til side paa bordet, tændte nok en cigaret, støttet albuene paa bordet, haken i hændene og saa paa ham:

«Aa nei, min ven — vi møtes og skilles. Det er ikke spillet op til moderne vals for os to. Det var bare saa nødvendig at se dig endnu engang. Men jeg er ikke kommet for at gjøre noe vondt. Og det er ikke noe hos dig som heter du har ikke forpligtelse mot den eller den, slikt kan jeg si, for det gaar saa meget ut av min mund; men d u kan ikke mene det. Tror du at du kunde holde ut at gutten ikke var hos dig? Eller at han skulde vokse op hos en fraskilt mor, ingen far ha, eller hos dig med en fremmed mor? Aa nei, min ven, jeg elsker dig for høit til ikke at vite hvem du er. Og saa er det mig selv. Om jeg naa trodde jeg vilde det, — saa vilde jeg det allikevel ikke. For min egen skyld. Jeg skal si dig en ting. Du valgte en gang og jeg kan ikke være med paa noe valg om igjen. Jeg kan ikke la være at elske dig om jeg vilde, det er sterkere end mig selv, og det er min lykke og min

lidelse; men jeg vil ikke engang til paa valg. Kan du forstaa det?»

Han sat længe. Saa sa han: «For d e t er det altsaa ikke tilgivelse her i livet?»

Hun slog ut med begge armene: «Om jeg kunde ta dig i armene mine — her — saa skulde du kjende hvor det er tilgit. Men det kan ikke ryddes ut av sindet for det, — kan det vel?»

«Hvis jeg skjønte hvorfor du holdt av mig, — hvorfor du nogensinde holdt av mig. Forfængelig og selvgod — og feig, — det var det jeg var, og jeg er bange det er det jeg er endnu. Nu har du set mig igjen, reis ut i verden, glem mig og bli lykkelig.»

Hun saa paa ham, ømt, bevæget: «Hvor du allikevel er forandret.»

«Fra den dag jeg mistet dig, var jeg ikke den samme. En ting kan du trøste dig med, — jeg blev straffet haardt nok.»

«Fy dig — Bernhard.»

«Ja, jeg mente bare at hadde jeg gjort ondt, saa kom straffen. Tomheten aat sig ind paa mig. Og i denne stund ser jeg det klarere end nogensinde, — jeg har selv forspildt mit liv. Jeg har gutten, — han er den eneste, den eneste jeg lever for. Det er det eneste jeg haaber paa, at han skal lære at leve livet rikere og friere end jeg kunde det.»

Hun rystet uvillig paa hodet: «Uf nei da, det der liker jeg ikke. Det er ikke dig. Slik vil jeg ikke ha fundet dig igjen. Da maatte du heller være som du var før.»

«Nei, sier du det, Aggi,» han saa helt slukøret ut.

«Ja, det sier jeg rigtig. Vel — du er altsaa saa'n ulykkelig. Det putter vi bedst i vor egen lomme. Du har da livet om dig allikevel. Se dig om i verden, — det er derfor Vorherre har git dig to pene glugger i ansigtet. I gamle dager saa du ingenting fordi du syntes du selv var saa meget bedre end alt det du kunde se paa — for det syntes du Bernhard, saa søt du end var. Nu sitter du ogsaa og stirrer paa dig selv av bare ydmyg ulykkelighet. Synes du det er bedre? Se dig da om og vær litt menneske. Ja, verden bestaar ikke av andet end ulykker og uheld og sju sorger og bedrøvelser, det vet da vel jeg, men — ja, naa bander jeg Bernhard, — men fan tordne mig om det skal faa bugt med mig. For livet er uberegnelig rikt, og saa fuldt av alle slags hændelser som det er. Av morsomme og rare mennesker, tænk bare paa alle de fæle skurkene som gaar løse omkring, det er da rart. Jeg synes livet er fuldt av spænding, — jeg er saa spændt hver dag at jeg har ikke tid til at være ulykkelig og ha hængelæpe. Bare det at det er slik masse en maa le av, herregud, vi er da komiske nok, det mangler da ikke paa det. Og saa er jeg saa optat og har det saa travelt. Av det at det hænder saa meget hver dag i mit sind, — av hvad jeg ser og av hvad jeg føler, av det at jeg er saa rik. Men saa gir du dig til at være tynd i ansigtet og bedrøvet i øinene og sier du

bare vil leve for gutten din, at du selv er færdig med livet, — ja, jeg sier ikke noe om at du blir lang i fjæset. Skitt med slik bedrøvelighet, den gir jeg ikke 2 øre for. Og naa har jeg røkt op alle cigarettene mine, og du maa skaffe mig noen nye.»

Han fik fat i cigaretter og ventet til hun hadde tændt sig en ny. Saa sa han stille:

«Et kunde endnu forandre mig. At du aldrig mere forlot mig.»

Hun blev blek. Længe sat hun og saa paa ham, saa rystet hun paa hodet:

«Du gjør det vanskelig for mig naar du sier slikt. For du kan da skjønne jeg ogsaa ofte har tænkt paa det. Men jeg vil ikke. Det vilde ikke bli godt for noen av os. Det vilde altid være noe vondt imellem. Og desuten — naa har vi været saa længe fra hverandre. Jeg har i alle disse aarene dyrket dig som min store oplevelse, du blev den store kjærlighet i mit liv. Kanske er du det endnu. Det er du visst. Men du er ikke den samme som før. Jeg tør ikke naa vaage noe ondt for det som nærmest er et farlig eksperiment.»

«Saa elsker du mig ikke slik som før.»

Hun trak uvillig paa skuldrene:

«Jeg har levet saa meget ute, arbeidet saa meget, staat i saa meget, jeg er mig selv, fri. Et samliv med dig har jeg for længe, længe siden slaat ut av alle tanker. Og du er ikke fri. Ikke paa noen maate. Naar du kan sitte og si noe slikt som at du bare vil leve for gutten din, saa

skal visst det være pent sagt, men mig gir det vond smak i munden. Jeg tror det er noe du bare indbilder dig. Det ligner dig ikke. Jeg tror ikke paa det. Og da er du ikke fri, da er du ikke dig selv.»

«Jeg synes jeg bare slik kan finde en mening i livet.»

«Aa nei da, Bernhard,» hun saa forskrækket paa ham; «at d u kan si noe slikt — du som er saa forfærdelig klok. Er det ikke mening nok at vi lever, at vi elsker, længes, sørger, ler, at vi føler livet rikt herinde. — Mening — du har altid været en hedning, Bernhard. Jeg tror paa gud, et liv efter døden og altsammen, det kunde ikke falde mig ind at tvile paa det. Hvordan det hænger sammen, aner jeg ikke, det faar vi vite en gang, naar vi bare ikke bryr os om hvad prestene sier. Jo, mening! Netop fordi jeg synes det er mening i det, vil jeg ikke være med paa at gjøre noe ondt og dumt. Det duer jeg ikke til — og du endnu mindre. Hvis jeg gifter mig med dig, og gutten kom og spurte: Hvor er moren min henne, — det kunde jeg ikke holde ut. Eller at han var hos sin mor og gik og længtet efter far, — er du gal, gut, kan du tænke dig noe slikt. Og saa skulde jeg gaa og se dig længes og være hensynsfuld og ikke snakke om det. Aa gud — nei.»

«Naa vokser gutten op i et hjem som ikke er noe hjem.»

«Ja — hvorfor gaar du da omkring og er tråkig. Det kan være vondt nok allikevel. Kalder

du det at leve for gutten at gaa der og være sidlæppet. Nei, bli naa ikke fornærmet om jeg bruker drøie ord. Hold humøret oppe evry day — det er noe som gir mening det, og stundom er det slik motion i det at en svetter. Nei, la os ikke snakke mere om det.»

Hun saa paa klokken: «Hvor gjerne jeg skulde være sammen med dig i dag. Denne ene dagen, — for i morgen er jeg borte. Men det er nok umulig for os begge. Og kanske er det bedst slik. Skjønt jeg skulde gjerne ha været sammen med dig idag — og slet ikke gaat fra dig. Men nei —. Naa vil jeg følge dig tilbake til hotellet dit.» Hun reiste sig og snakket med sit følge og kom tilbake til Bernhard:

«Saa, min ven, naa gaar vi. Den tykke herren med det pene graa haaret vil gjerne gifte sig med mig, kan du tro. Synes du jeg skal ta ham, han er rik nok til det. Saa fik jeg et blivende sted jeg ogsaa, mit eget hjem, — det er sikkert nok at jeg burde det. Se naa ikke saa høitidelig ut, jeg sier det bare for at du skal fare op og være sint og si, at jeg ikke faar lov til det, — du kan da gjerne være litt skinsyk synes jeg. Aa nei min egen ven, — det blir nok ingen anden.»

De kom ut paa gaten, det var midt i middagstravelheten. «Her tør jeg nok ta dig under armen, tror du ikke — her er ikke noen som kjender os. Kanske er du ikke saa ræd længer heller.» Hun tok hans arm og la den i sin. «Tænk at det er dig jeg gaar med under armen og endda

sier du ikke et ord. Er du stum? Si du elsker mig, da vel. Faa se paa dig om du er høitidelig.»

De stanste op foran et vindu og saa paa hverandre. Hun glippet med øinene og søkte at smile. Saa tok hun hans haand og la den ind til sit kind: «Saa naa gaar vi videre. Vi saa bare i et vindu. Du vil ikke forære mig den kaapen vel?»

«Jo — saa gjerne.»

«Jo — saa gjerne. Det var fromt. Hvad skal jeg med en kaape. Jeg vil bare du skal tænke paa mig — av og til. Og naa maa jeg snakke, snakke, snakke,» hendes ansigt fortrak sig.

«Jeg tænker altid paa dig.»

«Ikke altid vel. Skjønt det er svært pent av dig at si det. Jeg blir saa glad — og saa frygtelig stolt — naar du sier slikt no til mig. Aa ven — du skal være lykkelig og glad, det vil jeg saa gjerne.»

«Du er like ukuelig du.»

«Ja da. Altid glad. Det er mit valgsprog.»

«Det kan ikke jeg. Saa lider jeg kanske mere ondt og længes mere.»

«Ja kanske det.» Hun sa det haardt og skjærende. «Du er vel saa meget dypere i dine følelser. — Aa nei, kjære ven, la os ikke si hverandre onde ord — denne korte stunden. Vi har det vel ikke godt noen av os. Men — det skulde vel saa være,» — hun gik fort videre.

«Finder du virkelig trøst i det — at det skulde saa være.»

«Aa jeg vet ikke. Det er slikt et mundheld. Jeg indlater mig ikke paa at finde trøst i noen

ting. Men jeg er for stolt til at jeg vil folk skal gaa omkring og ha medlidenhet med mig. Det skulde du ogsaa være. Aa nei se —,» brøt hun av og stanste foran et vindu — det var et reisebyraa, — der hang et stort kolorert billede av en schweizersjø —. «Tænk, der var jeg for noen uker siden. Jeg gik langs stranden der — der hvor veien gaar, — og tænkte om vi to kunde ha gaat der sammen, — der var saa skjønt. Vi to alene — bare, bare tænke paa os selv. Men det skulde ikke saa være — saa naa er det der igjen.»

Hun stod hensunket i billedet. Saa sa hun:

«Om du var saa stolt at du virkelig kunde være glad — hvad som end hændte dig. Stolt for dig selv, Bernhard. Jeg er glad og stolt fordi du holder av mig — fordi en stor følelse har faat fylde hele mit liv. At det ikke er en stund i mit liv som er tom. Alt har værdi fordi jeg elsker dig. Du Bernhard, naa har jeg slik lyst paa et glas vin, — til at skaale med dig og si tak for alt.»

De gik ind i en liten kafé. Der var tomt. De fandt sig en krok, hvor de sat nær hverandre og holdt hverandre i hænderne.

Hun skaalte med ham:

«Skaal du — skaal for at vi møttes endnu engang. Hvem vet — kanske blir det sidste gangen, kanske møtes vi igjen, — jeg vil ikke søke dig op — men jeg vil ikke flygte heller. Skaal.»

«Nu vet jeg,» sa han langsomt, «at jeg uventet kan møte dig. At der kan komme en næste gang. Jeg vil staa op hver dag og tænke, kanske møter

jeg hende idag. Og for den tanken vil jeg være glad.»

«Aa det var pent sagt av dig. Det er det bedste du har sagt mig idag.» Hun la sit kind ind til hans arm. «Jeg synes det er saa vidunderlig at det er mig, du kan si noe saa pent. Det gjør ikke noe om noen ser os her.»Hun tok ham om hodet og kysset ham.

— De gik igjen og langsomt nærmet de sig hotellet. «Jeg vet ikke om det blir denne gangen,» sa hun, «men jeg vilde saa gjerne hjem igjen til Norge snart. Jeg vilde se norsk skog igjen.»

«De grønne skoger —»

«Ja. — Du sa det saa rart? —»

«Husker du ikke?»

«Nei —,» hun stanste.

«Aa — det var engang — for længe siden — at du sa at din vei gik til de grønne skoger.»

«Nei, sa jeg det. Det var da rart. Jeg pleier da ikke si slikt noe. Til de grønne skoger du. Skal tro hvad jeg mente med det?»

«Jeg har husket det saa ofte. Og jeg vet hvad du mente med det. Og nu ser jeg dig gaa fri og frank og være dig selv i store grønne skoger. Jeg skulde gjerne finde veien dit, jeg ogsaa. Om jeg kunde.»

Hun saa fort paa ham. «Svært saa du har forandret dig allikevel,» sa hun sagte; «og jeg er saa forfærdelig glad i dig.»

De kom til hotellet og stanste utenfor. Hun holdt hans haand mellem sine: «Det var kort

dette, du. Men deilig. Og kanske møtes vi igjen. Farvel — elskede ven.»

Han stod i døren til hotellet og saa hende gaa. Rank, som da hun sidst gik fra ham, med den lille vuggen i gangen, med hodet høit reist, — indtil hun blev borte i mængden.

Saa gik han langsomt ind.

Laura sat inde paa hotelværelset, blek og forskræmt og ret op og ned paa en pindestol, — hun hadde ikke engang turdet sætte sig i lænestolen; bevares, hun skulde da se ulykkelig nok ut. Bernhard stanste i døren og saa paa hende — at dette lille løgnagtige væsen skulde stille sig mellem ham og lykken. Et litet ingenting. Han kunde klemme livet ut av hende med sine hænder . . .

Uten at hilse gik han bort til kufferten og sparket den bort til hende: «Pak guttens tøi — jeg reiser hjem med ham i kveld.»

Hun reiste sig lydig: «Det var ikke min skyld, — jeg hadde telefonert, — det var en ren misforstaaelse —.»

Han svarte ikke. Saa vaaget hun sig til: «Og det var vel ikke saa farlig om gutten laa litt alene . . .»

Han braasnudde. En kuffert laa i veien for ham, den fik et spark saa den fløi over værelset og i vaskevandstolen, et glas svinget utover og sprang i stykker . . .Hun skrek i, gutten vaaknet og fór op, graat. Bernhard stod et øieblik, hans krop rystet, — saa gik han bort til sengen, knælte

ned og la gutten tilbake. Selv blev han liggende med ansigtet begravet i dynene.

Litt efter hørte han Laura puslet om i værelset. Hun børstet op glasstumper. «Jeg skal si jeg kom til at puffe til det,» sa hun. Han reiste sig op og sat paa sengekanten. Han følte sig mat og skamfuld.

Laura satte kufferten tilrette igjen: «Vil du jeg skal reise hjem med?»

«Du kan gjøre som du vil,» svarte han uten at se paa hende.

«Det er det jeg har det meste av tøiet mit ute hos kusine Emma —,» Laura tok til at komme i likevegt, skjønt frygten endnu kriblet hende i huden, og knærne slog mot hverandre naar hun gik. Hun saa stjaalent bort paa ham. Gud, hvor sint han hadde været, han hadde sikkert dræpt hende, hadde han faat fat i hende. Det grøsset i hende, en raa vellystig skræk . . . Saa fløi pludselig nysgjerrigheten op i hende:

«Hvem var det du kom sammen med hit til hotellet? Jeg visste ikke du hadde damebekjendtskaper i København. Var hun norsk?»

Bernhard stirret paa hende.

«Nei, nei — naar du ikke vil si noe saa —,» Laura pakket ivrig. Saa brøt hun av: «Du vil kanske skilles naa?»

Bernhard brast i en kort latter. Det hele var blit saa flaut, saa ynkværdig. Hans vrede, hans smerte — alt. Hvor kom han fra, — fra et møte med den kvinde han elsket, — hvad var det saa

for høitidelighet han tilla sig. Det var for latterlig altsammen.

«Nei,» sa han lavt, «vi skal ikke skilles. Gutten skal ha et hjem, ha far og mor. Vi skal begge opføre os slik at det blir godt for gutten. Forstaar du mig —» sa han skarpt.

«Ja, bevares. Meinetwegen,» Laura hadde ingen trang til at være fraskilt frue. «En faar slik skræk for skilsmisser hernede,» fortsatte hun lettet og pratelysten. «En vet snart ikke længer hvem som er hvems kone. — Er det din klæsbørste eller er det hotellets? — Naa er alt guttens tøi i denne lille kufferten, — det som han trænger. Saa kommer jeg efter — saa snart som bare mulig, jeg er saa lei av København. Du faar nok svigermor til at se litt til Gabriel. Vet du — jeg synes saa tydelig jeg skulde kjende igjen ansigtet paa den damen du kom sammen med,» smilte hun.

Bernhard reiste sig og gik ut av værelset. Hun saa efter ham med et litet suk og en frysende trækken paa skuldrene.

— Om kvelden reiste han med vesle Gabriel. Turen opover næste dag var en eneste fest for den lille mand, han fik alt hvad han vilde, spiste, sov og undret sig og var i ypperlig humør og underholdt sin far. Da de utpaa eftermiddagen kom hjem, var han ellevild av fryd fordi han i en krok fandt sin hest uten hode. . .

Bernhard saa paa ham. Kanske — kanske allikevel. Naar han husket, han skulde bære livet med glæde og ikke la sig kue — —.

Et par dager gik. Der kom brev fra Laura, hun var blit daarlig — virkelig syk, hun laa. Hun var flyttet ut til sin kusine og saa snart hun var blit frisk nok, kom hun hjem. Hun længtet, skrev hun.

Bernhard levet stilfærdig og lykkelig med Gabriel. Han forsømte sit arbeide for guttens skyld. De hadde spaserturer sammen midt paa blanke formiddagen og snakket om livets merkværdigheter, — Bernhard stod overfor vanskeligheter han ikke hadde møtt før i sit liv. Hvad var en kat uten hale? En kat uten hale? Ja, og med store ører? En liten hund, foreslog Bernhard. Nei. De maatte gjøre en hel tur til Vestre Aker hvor Gabriel hadde set en kat uten hale sammen med farmor. Det var en kanin. Far og søn var like henrykt da det naturhistoriske problem var løst.

De levet en stille lykkelig tid, de to — klare solfyldte marsdager med blaa himmel og vaarvarsler i luften. Men ukedagen efter at de var kommet hjem, blev Gabriel syk. Det var like efter middag, han sat paa gulvet og var saa træt. Han kom til sengs. Han laa stille hen, klaget sig litt, ynket sig litt, hadde litt feber. Dokto-

ren kom, sa ikke meget, tok den vesle slappe haanden og lot den falde. Fru Rømer kom og sa at smaabarn blir saa fort daarlige, det var ingen ting at bry sig om. G. W. Monsen kom ogsaa og stod hvit og ærværdig ved sengen og sa, «lille ven, — du maa ikke bli syk for morfar.»

Bernhard sat ved sengen og holdt den vesle vaate haanden som det rykket i, og sa til sig selv, at det var ikke nogen grund til at være bange, — feberen var ikke høi, det gik snart over. Og han følte sig saa tung, saa tung av angst. Om morgenen kom doktoren igjen og sa med et venlig smil: «Jeg tror vi lægger ham ind paa barneklinikken, jeg. Saa skal vi nok faa den unge mand frisk igjen.»

Bernhard kjørte med Gabriel til klinikken. Gutten var hverken urolig eller forbauset. Bare da han blev lagt til sengs, snudde han litt paa sig og sa: «Jeg vil hjem i min egen seng.»

Bernhard kom til visittid næste dag. Professoren møtte ham i gangen og hilste med en venlighet som fik Bernhard til at fryse av angst. Oversøsteren kom til. «Han har sovet litt inat,» sa hun.

Da han kom ind til Gabriel, var det som om hans hjertes slag stanste. Han bet tænderne sammen for at faa magt over sit ansigt. Gutten laa ganske stille. Øinene var lukket. Av og til dirret øielaagene og saa hævet de sig og viste de mørke, underlig stirrende øine. Saa sank de

langsomt ned igjen. Professoren stod stille ved siden og saa paa.

Slik laa lille Gabriel en uke. En og anden gang skrek han i og tok sig med den vesle haanden til hodet.

Lørdag morgen stod Bernhard ved guttens seng. Professoren stod der ogsaa, men sa ingen ting. Oversøsteren byttet rene lakener paa sengen.

«Tror De ikke jeg like godt kan ta gutten hjem igjen,» spurte Bernhard med tyk stemme.

«Jo det kan De godt,» sa professoren og la sin haand paa hans skulder.

Saa kom Gabriel hjem igjen og døde i sin egen lille seng.

Det var blit telegrafert efter Laura straks gutten var blit syk. Men hun var virkelig daarlig, med sin bedste vilje kunde hun ikke reise straks. Nu kom hun dagen efter Gabriel var død. Hendes far reiste hende imøte.

Bernhard stod ved siden av sengen hvor gutten laa, — hvit, stille, ikke til at graate vaaken, ikke til at be vaaken. Bernhard tænkte paa morgnene, disse morgner de hadde været alene, og Gabriel var kommet klyvende over i hans seng, ubekymret tidlig og med en liten klukkende dæmpet latter — faren skulde ikke høre han kom. Og han saa igjen det underlige alvorsfulde smertefyldte blikket, som ingen kjendte, men som syntes at være medvidende om noget forfærdende — blikket fra de sidste dager. Og han tænkte paa at han hadde sagt han bare levet for gutten, — hvad skulde han nu leve for?

Han gik fra sengen til vinduet og stirret ut. Nede i haven, borte ved gjærdet stod en spade, en liten glemt spade, — og Bernhard snudde sig igjen fra vinduet og gik tilbake til sengen. Han følte sit sind forunderlig gjennemlyst, — han kunde smile, ja han smilte naar et eller andet minde dukket op i hans sind. Han smilte til den

lille glemte ensomme spaden. — Saa husket han det sælsomme døende blik.

Den som intet har, skal alt fratages — er det ikke saa? Men han følte ikke nogen bitterhet. Naa har jeg visst ikke noget mer som kan taes fra mig, tænkte han.

Han hadde et erende inde paa sit kontor, og mens han lette efter noget paa pulten, husket han naar det banket paa døren og en liten stemme selv svarte «kom ind». Han lette ikke længer, men gik angst fra kontoret, — la mig ikke være alene, tænkte han, la mig være sammen med ham saa længe jeg kan. Han gik bort til sengen. «Gabriel,» hvisket han; «Gabriel,» kaldte han høiere. — Men de vil komme og ta ham fra mig, og jeg vil aldrig se ham mere. «Nei — nei,» sa han høit.

Da hørte han nogen kom i entréen. Det er guttens mor, tænkte han, og vilde gaa sin vei. Saa hørte han hende i spisestuen og gik hende imøte med en kvælende fornemmelse av uvilje. Men da han saa hende, blek, syk, angst, styg, blev han grepet av medlidenhet. Laura slap sin far, ga et ræd litet skrik og kastet sig ind til Bernhard, hun skjalv og graat. Han gjorde sig lempelig løs og førte hende ind i soveværelset, bort til sengen. Hun knælte ned og graat stille. Bernhard stod med hænderne paa ryggen og saa opmerksom paa det døde barn. H a n hørte intet, h a n rørte sig ikke . . .

Efter en stund reiste Laura sig og tok Bernhards haand og graat hos ham. Saa sa hun:

«Vi vil ha hvit kiste og bare liljekonvaller.» Da smilte Bernhard venlig, gjorde sig lempelig løs og gik ind til sig selv. Nu visste han at lille Gabriel var død og borte.

— Det blev en stille travelhet i huset, to sørgeklædte kvinder gik sagte omkring og hvisket. En gang kom ogsaa fru Monsen, besværet og stønnende, ikke dattersønnen heller fik hun beholde, hun maatte straks kjøres hjem igjen, saa syk var hun. Marta lusket begjærlig omkring i det rike kjøkken, sniket av alle poser og skuffer og gik omkring med en mine som visste hun en hemmelighet om det døde barn. G. W. Monsen kom ogsaa, hans ansigt var forstenet i dyp forurettelse, — forsynet hadde skuffet ham grusomt, og han var ikke i tvil om at skylden maatte ligge hos svigersønnen. Det var ham omtrent umulig at si Bernhard et deltagende ord, mens han uavladelig mumlet «den stakkars Laura, den stakkars Laura.»

Eftermiddagen før begravelsesdagen kom Laura ind til Bernhard, hvor han sat og arbeidet. Eller lot som han arbeidet. «Faar jeg lov at sitte litt hos dig, — jeg er saa alene derinde,» sa hun ynkelig.

«Ja kjære dig» — han saa ikke op, «jeg trodde baade mor og Marta var der.»

«Ja men jeg var allikevel saa alene. Og jeg skal ikke si et ord.» Hun sat en stund stille og stirret pa sine fingre og trak ringen av og paa. Saa begyndte hun: «Du Bernhard — jeg var saa

bange — jeg er saa bange — jeg trodde du ikke vilde ha mig hos dig naa Gabriel er død.»

Han saa bort paa hende. Nei, Laura var ikke slik hun taalte motgang, da ga hun sig straks over. «Jeg har aldrig tænkt paa at du ikke — at vi ikke skulde være sammen,» sa han.

«Du maa tilgi mig det —, det nede i København. Saa tror jeg ogsaa Gabriel vil tilgi mig det,» graat hun.

Han reiste sig og gik bort til hende og strøk hende over hodet. «Vi skal ikke huske det onde,» sa han sagte. Hun sukket langt og puttet sig dypt ned i stolen og tok hans haand og trykket den ind til sit kind. Han saa paa hende. Ansigtet var blit saa tyndt og magert og gammelt, syk hadde hun jo ogsaa været, men nu laa der som et blekt smil over det. Det var et eller andet hun tænkte paa som trøstet hende, kanske et muntert minde, hun var vel slik.

Laura puttet sig endnu dypere ned i stolen og gned sin kind mot hans haand. Nu var hun saa træt, — og det hadde været saa frygtelig om Bernhard ikke hadde villet vite noget av hende. Uf, hun var blit saa mager og styg, hun var gammel. Bernhard var allikevel den hun holdt av, den hun stolte paa, den eneste. Hun tænkte paa ham slik han var de første aarene — gud, hvor han hadde været forelsket — og trofast. Og nu var hun saa træt, nu vilde hun bare være i ro hos ham, trøste ham og gjøre det hyggelig for ham. Forsigtig kysset hun hans haand og sa:

«Det eneste som trøster mig er at vi skal møte lille Gabriel igjen i himmelen — hos gud.»

— — —

— Nogen dager efter begravelsen, sent en kveld, kom Laura ind til Bernhard og sa det var en fremmed, en rar mand, som vilde tale med ham. Det viste sig at være Edvard Kolvin.

Digteren fik plads i den dype lænestolen og saa sig om. Han fik en cigar som han tændte langsomt, og Bernhard skjænket ham et glas vin som han tok med eftertænksom glæde. Men han sat hele tiden taus og saa sig om. Først da Bernhard spurte ham hvordan han hadde det, tok han til at snakke.

«Jeg har tænkt meget paa Dem,» sa han med lav og langsom stemme; «men det passer allikevel ikke rigtig at jeg kommer her til Dem. Jeg sitter her og føler at det passer ikke. Vi møtes tilfældig — en sjelden gang — og d e t passer saa udmerket. Jeg har tænkt paa Dem og har meget, meget ondt av Dem. Jeg har sagt til mig selv: Vorherre prøver den mands styrke til det yderste, han maa ville noe merkelig med den manden. — Men jeg hadde ikke søkt Dem hvis jeg ikke hadde hat en særlig grund.»

Han røkte langsomt av cigaren og drak av vinen. Saa fortsatte han:

«Jeg er ikke sendt av noen, tro ikke det, men jeg kommer allikevel fra noen. Jeg har i den sidste tiden været meget sammen med en veninde av os begge — frøken Gjørn. Hun søkte mig fordi hun var ulykkelig, bedrøvet med Dem, og fordi

hun kunde sitte sammen med mig og snakke om Dem. Hun vilde ikke selv søke Dem, — hun sa hun visste De vilde ha ro for os mennesker. Men hun snakket om Dem — bare om Dem. Nu hun er reist, vilde jeg gaa op og hilse Dem fra hende. Hun bad mig ikke om det. Men jeg vilde bare si Dem det, — at hun ikke snakket om andet end Dem, og ikke tænkte paa andet end Dem. Og den sorg De hadde. Ja — det var bare det.»

Bernhard stirret spændt paa Kolvin. Hans ansigt fortrak sig, hans mund skjalv, men med en anstrængelse der bleknet ansigt og mund, fik han igjen magt over det. Han trak pusten dypt. «Tak,» sa han, «det var snildt av Dem at De kom. Det var godt De kom, — jeg er Dem meget taknemlig.»

De sat litt. Saa spurte Bernhard: «Vet De hvor hun reiste hen?»

«Nei. Jeg spurte hende engang om hun vilde træffe Dem før hun reiste eller om jeg skulde gi Dem noen besked. Hun svarte nei.»

Hun er reist, tænkte Bernhard — saa møter jeg hende vel aldrig mere igjen — som jeg aldrig mere faar se lille Gabriel.

Kolvin hadde reist sig for at si farvel. Men han gik ikke. Han saa ut av vinduet. Det var mørkt ute, men stjernehimlen lyste med forunderlig heftig klarhet.

«Naa blir det snart en vaar igjen,» sa han sagte. «Jeg synes det er noe ubarmhjertig i det, — det blir vaar igjen! Vi kan synes vi er saa færdige, saa i bund og grund færdige, det hele

er fuldbragt, — og saa blir det allikevel en vaar igjen. Se paa stjernene, — det er som de brænder av en ny lidenskap, om kort tid har vi soldager og sprettende løv, og sommeren staar for døren. Og vi kan ikke — vi kan ikke staa imot det at det blir ny vaar.

Aa ja — ny vaar og ny død. Engang er det en selv som skal til — kanske netop som en har en god bok at skrive. Da tigger en kanske: aa — bare endnu en vaar.»

Han tok Bernhards haand.

«Farvel. Livet er vist svært at leve — stundom. Men en skal jo holde ut, — det er likesom en æressak. Pudsig nok. Og De kan det visst snart bedre end de fleste. —»

Han gik stilfærdig. Bernhard fulgte ham ikke ut.

Bernhard gik sig en tur hver dag henimot aftens. Det var omkring den tid vesle Gabriel hadde pleiet at lægge sig, de hadde da gjerne hat sig en liten feststund sammen. Naar tiden nu nærmet sig, syntes Bernhard han hørte smaa trippende skritt inde i stuen og ventet at høre en liten banken — og saa reiste han sig og tok hat og frak og gik. En lang og fort tur. Naar han gik slik fort, kunde han tænke paa gutten uten at det gjorde saa vondt, huske saa meget, mindes saa mangen en liten ting uten den knugende lammende følelse.

Saa meget andet kunde han da tænke paa med mildhet. Der sat naa Laura hjemme og sørget og trodde hun var ensom. En av byens yngre prester, en smuk mørk mand, en av de strenge gammeltroende, kom til hende og bebreidet hende at hun hengav sig for sterkt til sorgen, det var at være utaknemlig mot gud. Stakkars Laura — eller lykkelige Laura — hun var den hun var, — hvad kunde hun for at han engang hadde indbildt sig at hun var en helt anden.

Ja — hvor haabløst var det ikke at forlange at menneskene skulde være anderledes end de var. At de skulde være som han ønsket det. Som ikke enhver hadde nok med sig selv, ak, mere end nok. Han skulde sætte sin ære i at ha mot — mot paa livet. Det var det svære — —

Mest ondt hadde han av gamle G. W. Monsen. Han var like urokkelig, like ufeilbar, like arbeidsivrig, like rak i ryggen. Men ansigtet var blit hvitt. — Lille Gabriel var blit brændt. «Jeg har ikke en grav hvor jeg kan sitte hos mit barnebarn,» klaget G. W. Monsen. Saa fik Bernhard en liten grav til at sætte urnen i, og dit gik den gamle. Nu var han reist ut paa en politisk foredragsreise, mere strid og stædig end nogensinde; men han førte med i sin lommebok et billede av lille Gabriel og av hans grav.

— Bernhard tænkte paa at forlate sin svigerfar og opløse kompaniskapet. Han vilde ha noget helt for sig selv — og noget mindre. Han hadde ikke længer den ærgjerrighet at bli en stor mand i samfundet. Hadde han endnu ærgjerrighet, var den skjult og kom bare hans eget indre selv ved. Han følte sig ikke længer bundet til sit samfund — ikke slik at det betød noget for ham hvad han var der, og hvad det mente om ham. Han stod paa tærskelen til et andet samfund. Han følte længsel efter mennesker at holde av. Forundret, betat, følte han midt i sin sorg en stille glæde fylde sit hjerte. Aa, denne milde ro i sindet, hvor kom den fra, hvad var det for en gave livet ga ham? Han kunde føle slik glæde over den blaa himmel. Over lyset over byens taker. Over blomstene. Naturen hadde igjen aapnet sig for ham, tat ham ind til sig. Hvor kunde han ikke pludselig bli glad over et menneskes gode smil. Hvilken forunderlig magt var det, som hadde kjøpt hans sjæl fri?

Han husket en dag — for omtrent et aar siden — han hadde sittet i haven og set paa Gabriel

leke: saa fandt gutten en sten, saa et græsstraa, saa en pinde og altid kom han ruggende paa sine smaa ben og la det han hadde fundet paa farens knæ. Og han hadde sittet og tænkt, naar Gabriel blir stor, naar Gabriel blir den merkelige mand jeg skal gjøre ham til — istedetfor at glæde sig over den vesle fyren i haven. Gabriel skulde bli en stor mand, en lykkelig mand, alt det faren ikke blev, faren skulde bare leve for lille Gabriel — lille Gabriel som ikke var mere — —

Aa ja — saa var d e t lært. Saa var det lidt og stridt. Naa saa han blomstene. Og den blaa himmel. Om n u lille Gabriel hadde kunnet komme til ham — —

Alt dette tænkte Bernhard paa. Underlig — at han nu, først nu, skulde se livet. Se det saa stort, skjønt og rikt — i al sin smerte.

Nu vilde han ha tid til at være sig selv, akkurat sig selv. Sin pligt — det ord skræmte ham som en frysning der varslet død — sin pligt i arbeidet vilde han gjøre akkurat der han gjorde nødvendig nytte. Alt det andet var bare overflødighet, likegyldighet, bedrag, hvirvler av tidens hastverk. Komiteer, tillidshverv, direktioner, nye bedrifter, politik — for h a m i alle fald var det nu længer ikke andet end tomhet, likegyldighet, som han vilde fri sig ut av. Han hadde ikke bruk for det. Han hadde vigtigere ting fore.

— Det gik smaat med at bli vaar. Den ene dag kunde det være varme i luften, søndenvind, og næste dag var det igjen isnende nordensno og sneilinger fra en graa himmel. Rigtig vaar vilde det ikke bli.

— Bernhard gik hver dag sin tur og længtet efter vaaren. Og mindene fulgte ham. Han tænkte paa Aggi som var reist, — han visste ikke hvor. Allikevel var hun forunderlig nær ham — nærmere end nogensinde.

Men han kunde ogsaa gaa lange stunder og ikke tænke paa noget særlig eller paa noget bestemt menneske. Han gik bare og glædet sig over stilheten i sindet og stilheten om ham. Han gik med den ene haand utstrakt, gik og svang saa smaat med den, saa ventet han der skulde komme en liten barnehaand og lægge sig i den. Savnet ga ikke saa meget tomhet eller ensomhet, men længsel. Ødet i hans sind var fyldt. Milde tanker om menneskene, om livet, den dype sorg og den dype længsel hadde fyldt det og styrket ham.

Han gik ikke der og tænkte, bestemt og bevisst, men tankene drev gjennem ham, sank i ham som lyset, som suset i trærne. Livet — saa vanskelig at leve, — men vel ikke forgjæves. Ikke uten mening. Naar en bare var færdig med alt det likegyldige, alt det smaa som skedde omkring en. Med alle hændelser — —

— En kveld kom han hjemover fra sin tur. Han tok trikken fra Vinderen og nedover. Folk stod tætpakket og snakket om nyt, om krigen, om tidene. En bekjendt, en forretningsmand hilste paa ham: «Det er svære tider. Men jeg tror fragtene holder sig.»

Bernhard tænkte paa dette da han gik hjemover fra trikken. Svære tider for menneskene — men fragtene holder sig! Ja, slik var menneskene, slik og ikke anderledes, det kaldes store

tider. Eller kan hænde det var ham som var utenfor, kan hænde det var hans skam at de store begivenheter ikke optok ham mere. Men han kunde ikke rumme det alt. Han tænkte paa menneskene — de arme mennesker verden over, — men politikken i det, handelen i det, forretningen i det store blodbad, — det fik ham bare til at grøsse. Han skulde føle det større — det var vel saa. Men det var som kunde han ikke rumme det. Det er tider da bare det er det vigtige, det som sker i hvert menneskes eget sind. Og hvad er stundom det største? Det tænkte han og trøstet sig med, og smilte litt av sig selv.

Han var stanset op og saa eftertænksomt mot den vaate kveldshimmel. Ja, ja, han fik søke efter det som var sandt for ham. For h a m alene. Til noget han ikke bare hadde faat til laans — —.

— De graa skyer løste sig op, drev unda, med underlig, uventet hast. Hvor de drev bort, sprang stjerner frem. Lykken — tænkte han — der er noget som kommer til menneskene, det er naaden. Den lar sig ikke vinde. Lykken er ikke livet. Det er ikke den vi kan efterstræbe. Vi kan be om lykken, ta imot den, taknemlig, stolt, ydmyg; men livet maa vi leve.

Han saa op mot himmelen. Den flammet av stjerner. Vaarstjerner. Saa blir det allikevel igjen vaar, tænkte han. Og han smilte — han husket — det er ikke til at undgaa at det blir vaar igjen, hadde Kolvin sagt. Og han løftet ansigtet mot himmelen, mot stjernene: jeg er glad det blir ny vaar igjen.

TREDJE DEL.

Tæt og kaldt stod regnet fra nordost, og langs fjeldsiden tok blæsten i lange isnende tak. Den graa skodde veltet frem over fjeldene, gjemte alle tindene og kollene og sank uldent ned i skar og sidedaler. . . Elven steg time for time, — bækkene slik en kunde staa og se paa det, — hølene videt sig ut til smaa sjøer, fløt utover og seg indunder vidjekjørret; alle steder løp bækker og rislende vand. Fæ-veien som førte over flyen, var i heldet blit en brun foss og i flaten en myr. Smaafuglene, snespurven og smaa flokker bergfinker skvat stilt og forfrosne over vidjekjærret, og to lom fløi lavt opover elven og i stor bue tilbake til lonen. Og regnet øket, og der kom stadig sigende ny skodde — — —

Det var lang seig helding op fra lonen, ingen vei og tæt vidjekjørr overalt. Under vidjen som var tæt til knæhøide, var det sleipt og vaatt, saa det var tungt nok at gaa. Indimellem var der aapne flekker med smaa-ur og nogen svære graagrønne stener, og paa en slik sten stod Bernhard og saa sig tilbake. Han bar rypesækken og fiskefangsten og hadde allikevel baade Kolvin og Nikolai langt efter — — han saa dem bøiet mot blæsten arbeide sig frem gjennem vidjen, — han

maatte le, han *saa* hvor Kolvin bandte. Det *var* ogsaa et stykke vei i regnveir.

Hu — han frøs der han stod, gjennembløtt og gjennemblæst. Snart vilde skodden naa dem — fjeldene derover var allerede borte. Bare saavidt kunde han følge elvens blekgraa baand fra lone til lone — støtvis steg dens sus op til ham. . . Han huiet ned til de to andre, sprang fra stenen og steg videre — lange tunge steg, men han la ryggen godt til for den drøie bør . . .

Jenten som stelte for dem, kom flyende fra skjulet med en vedbør, fjæset var rødt av regn og ovnsvarme, — hun lo til Bernhard og ropte noget blæsten tok. Han slængte sæk og fiskekurv fra sig i svalen og pustet ut. Han stampet i benene, regnet stod i styrtblæst ind under svaltaket, han rystet sig som en vaat hund og gik ind i stuen hvor jenten alt hadde fyret godt paa peisen.

Paa bordet laa post, — der hadde været en hestekar oppe fra bygden og hat den med. Bernhard satte sig paa peisekanten og la posten ved siden av sig. Han varmet sine røde vaate hænder og tok saa til at løse støvlene op. . . Det var aviser og et par brever — et fra Laura, hun og den vesle piken deres var paa Hankø og hadde det deilig. Han læste brevet med et litet smil, mens han sparket støvlene av sig, — saa lot han det falde ind i varmen hvor det krøllet sig sammen i en liten flamme.

Han tasset omkring barføttet og med en cigaret i munden, mens han vrængte det vaate tøiet

av sig og stundimellem la mere ved paa peisen. Han fandt frem konjak og vand — de kunde trænge noget at styrke sig paa efter dagens slit.

Naa kom de andre — han hørte Kolvin bande og skjelde ute i svalen. Saa blev døren sparket op, og de ramlet ind. Kolvin satte sig ende ned paa gulvet og drog av sig støvlene — gnavsaar hadde han ogsaa faat. Bernhard laget et glas, satte det ned til ham og puttet ham en cigaret i munden. Nikolai hadde sat sig helt op i peisen — væten stod i damp om ham.

Mens de byttet klær, læste Nikolai avisene høit. Til slut sat han splitternaken i peisen og foredrog med patos telegrammer om revolutionen i Rusland. «Dette skal dere høre paa,» ropte han, naar de to andre ga sig til at snakke, «dette er alvor, — det er det vi skal gjennemleve om et aar eller to, bare vent.» Og han ga til bedste et foredrag over det jødiske hevntog over Europa. Men det var ikke rigtig alvor i de to andre. «Kan det nytte at snakke til dere,» sa han sint, — «en digter og en — en —.» — «Og en hvad for noe,» Bernhard saa spændt op. — «Og en drømmer og en sværmer.» Da lo Bernhard: «En drømmer og en sværmer hadde jeg naa aldrig trodd jeg skulde bli kaldt, lel.»

Nikolai hadde under krigen været ententevenlig; saa hadde han været ivrig bolsjevik — Kolvin paastod at hans overbevisning var at betragte som en livspolise for det tilfælde det skulde bli alvor av en hjemlig revolution. For tiden var han jødehater og paastod at jødene ødela revolu-

tionen for ham. Kolvin hadde været og var fremdeles urokkelig tyskvenlig og hatet revolutionen som ødela hans mandige, disciplinerte og dyptfølende germanere. Bernhard var ententevenlig, engelsksindet, — og naar alle tre blev ivrige, gik det varmt nok for sig. Nikolai drev det til at bli fornærmet og gaa tilsengs uten at si godnat, — det moret Kolvin storartet.

«Tugt — det er det de trænger,» sa Kolvin, han sat og trak en uldtraad gjennem en blemme. «Alt dette snakket om den intelligente arbeider, den kulturhigende, den fremskrittsvenlige, den kapitalisthatende arbeider — det er bare noe sludder. Det er humbug, det vet vi alle. Snik, snak, Nikolai. Og alt det vrøvlet kunde Tyskland og Tyskland alene holdt nede. Og saa kommer to utlevede folkeslag og spolerer hele utviklingen. Vanvid!»

Han stirret ned i sit tømte glas.

«Det eneste Frankrike og England lavet bedre end Tyskland, var konjak og whisky, — men selv der vilde Tyskland snart ha naadd længer. Og dermed var de to magters eksistensberettigelse ophørt. . . Jeg er forøvrig i den situation at jeg ikke eier tørre strømper, men er villig til at laane et par av en av dere.»

Bernhard var færdig klædt og holdt paa at sanke sammen de vaate klærne. Støvlene stablet han omkring peisen.

«For mig er det én ting jeg føler alvorlig og som personlig griper mig,» sa han, «og det er det mørke angrep paa friheten som kommer fra alle

hold. Det største gode mennesker har kjæmpet for, friheten — det tas fra os igjen. Det er tidens store nederlag. Friheten —.»

«Jeg vet i alle fald at din evige snak om friheten gjør mig forfærdelig sulten,» sa Kolvin, han var færdigklædt i et vidunderlig kostyme sammensat ved laan og ran fra de andre. «Naa synes jeg gjerne vi kunde faa mat.»

— Bernhard løp over til skjulet med de vaate klærne. Da han kom tilbake, stanste han i svalen og saa utover. Stuen laa høit i bakken, lav bjerk lunet mot nord, men vestflyen laa aapen og vid for synet, — nu skjult av regn og skodde. Det blaaste sterkere end før, men regnet mindre, skodden var i drift mot sydost, og en og anden tinde reiste sig svart og kløvende. Et graat lys viste lonen og elven; det suste lydt av sæterbækken som var flommet op til en liten foss og delte sig i hvite striper nedover bakken. Han saa utover, — hvor her var stilt, — stilt midt i alt suset og blæsten. En liten sti smat sig gjennem vidjekjørret bort til sætrene. En eneste liten sti. Her var fred. . . .

De var trætte efter dagens lange tur — de hadde gaat ut i godveir og var naadd langt ind paa flyen da uveiret kom — saa de gik til sengs straks de hadde spist, Nikolai og Kolvin. Nikolai med alle avisene og Kolvin med en brevformularbok han hadde fundet paa en av sætrene og ugenert tat med sig. Det var den bedste bok han hadde læst paa længe, sa han. Det var ellers et stort spørsmaal om det ikke burde være forbudt

at skrive bøker, det bare forvirret folks begreper og var løgn alt i hop. Det var ikke arbeide for fornuftige folk — sitte og finde paa historier om mennesker som aldrig hadde levet — pusle med slike dukkehistorier. Fy til fa'n — for barnearbeide. Kolvin skulde ikke selv ha nogen bok ut til jul.

Bernhard sat igjen ved peisen. Han la godt paa med ved, stoppet snadden og krøp sammen og stirret ind i varmen — den rødgule stille flamme med den svarte røkhat holdt hans blik fast. De andre sov. Jenten som stelte for dem, var gaat over til sæteren hvor hun laa. Det var stille.

Mens han saa ind i ilden, kom han til at huske paa Lauras brev som han hadde slængt dit ind. Stakkars Laura — hun skrev ømme brever, hun trodde hun længtet efter ham, mens hun hvilte ut paa Hankø. Laura hadde hat en anstrengende vaar. Hun hadde hat en foreningstid, det var sanitetsforeninger, husmorsforeninger, forsømtebarnsforeninger og moralske foreninger, nogen med andagt, nogen med dans og nogen med bridge. Samtidig var hun tat til at interessere sig for politik, mest social-politik og international fredspolitik, og unge politikere av rette typen kom og læste sine paatænkte taler høit for hende, hun var jo G. W. Monsens datter. Og nu naar Bernhard selv svigtet og trak sig tilbake fra alt politisk liv, var det heldig at en av familien holdt de politiske traditioner vedlike. Hun sværmet for uegte barn og glødet for gatepike-

nes sak, og hun hadde en ung ivrig politiker som villig delte hendes sværmerier. Laura mente hun nok skulde bli en faktor i norsk politik. Hun vilde skrive artikler — hvorfor skulde hun ikke skrive artikler? — og tænkte til høsten at holde foredrag i en kvindeforening. Stakkars Laura hun tok til at bli svær som moren, og det var kommet i hendes øine en tom sugen, og læberne bleknet. Bernhard ynket hende, hun var bedradd i livet, en mand som elsket hende, hadde Bernhard bedradd hende for.

Og nu hadde de en liten pike, en liten Laura nr. to, med spillende øine og forte smaa bevægelser. Aa, det var ikke Gabriel. Men det var allikevel hans lille pike, det var igjen en barnehaand i hans store. Han rørte op i varmen, som holdt paa at dø ut. Det var snart tid til at gaa til sengs for ham og, — skjønt det var saa velsignet at sitte her alene og lytte til stilheten over stuen. Nei, her var ikke noget for Laura, og Hankø var ikke noget for ham, saa det var saa godt som det kunde være. Laura hadde svigermoren med sig paa Hankø, og fru Rømer hadde virkelig faat stelt med sine tænder, det hadde Laura sat igjennem. Marta stelte huset for G. W. Monsen siden klippen hadde opgit sin urokkelighet og var sunket i hav. De to familier holdt sammen — bare han var det sorte faar — siden han var gaat ut av forretningen, møttes ikke han og G. W. Monsen. Han var utstøtt.

Han tændte sig endnu en snadde og gik utenfor. Det var holdt op at regne, men det var

skumt — det var langt paa sommeren alt. Bækkene suste mere dæmpet; men der steg som en svak dirrende dur, en dyp og hemmelighetsfuld tale der ute i mørket, fra den store vidde. Stilheten .... En sneugle skrek fjernt fra fjeldet, — langt, skræmmende . . . Og saa igjen bare den mørke susende stilhet . . .

En dyp, levende stilhet. Liv i alt, i mørket, i bækkene, i skyenes gang, i det lave kjørr, i stjernene. Stilhet om ham, høihet over ham.

Og denne stilhet, denne vældige ro hadde fyldt hans sind, til den hadde han fundet frem. Han kunde se sig tilbake, og det var stilhet over det svundne ogsaa. Nu var han fremme, og det var glæde i det. Det betydningsløse heftet ham ikke længer. Det var ro i hans sind — ro i al dens urolige higen. Med stædig, fanatisk og urokkelig lidenskap var han bare sig selv.

Stjernene! Han saa op mot himmelen som klarnet — en mørk himmel med jagende bleke skyer, — skyer som løste sig op, sank ned over vidden og i ilsom flugt samlet sig og steg mot himmelen igjen. De hastet, snart opløst i lett skodde, snart samlet i tunge banker som gjemte alt der de veltet frem, indtil de møtte en hindring som tvang dem op, de steg, løsnet sig op, drev ut og bort, og av det flygtende graa hævet fjeldene sig lette og fantastiske. Blek, gjennemsigtig steg skodde op av myr og fra elv og blandet sig med de flyvende skyer, opløste sig sammen med dem og jog hastige og hvitgraa under den mørke nathimmel. Men mellem de urolige skyer,

i rifter og revner i den drivende skodde, glimtet, tindret, brandt og flammet stjerner. Skyer gjemte dem, andre sprang frem, — brændende lys i uveirsnatten. Stjernebilleder tegnet sine sælsomme tegn, blev utvisket av skyer, og samlet sig igjen. Tæt skodde skilte sig i flyvende flugt og aapnet til en himmel av uendelig dybde. Den vide fly, stængt inde av bleke fjeld, syntes at svinde ind og bli liten under den vældige kuppel. Og under *den* stod et menneske, en uanseelig skapning, en usynlig i det uhyre rum, et intet og ingenting, og stirret mot stjernene og optok i sin sjæl rummets skjønne hemmelighetsfulde storhet og vælde. Et menneske hvis eneste fortjeneste var at det hadde lidt meget, forbrutt og feilet meget, men længtet endnu mere, et menneske, ensomt, men ikke forlatt, ydmygt, men ikke skræmt, nu stod det og stirret op mot de flammende, evige tegn og følte ro og styrke ved synet og følte lykkelig sit hjerte i slegt med de brændende evighetstegn og den urolige nattehimmel.

Ikke mange dager efter reiste Nikolai og Kolvin fra fjeldet. Nikolai hadde sin praksis — og længe ad gangen trivtes han ikke sammen med broren. Litt tvungent blev det altid mellem dem — slik følte Nikolai det i alle fald, — han maatte altid lytte efter om ikke den gamle tonen skulde komme igjen i Bernhards stemme. Han savnet den, han vilde ha følt sig friere og uavhængigere om den ikke slik helt var borte. Og desuten — hvad var det for rare ideer Bernhard hadde lagt sig til, der hadde han frivillig og for altid git slip paa en fremskutt stilling i samfundet, sagt fra sig offentlige tillidshverv, gaat ut av en stor og rik forretning, hvis arvetager han selvsagt vilde ha været, for at bli sittende igjen med en liten bedrift, bevares solid nok, men slik han ikke nu længer var en indflydelsesrik mand. Nei, Nikolai var ikke i tvil, — Bernhard hadde en skrue løs, og han visste nøiagtig at fortælle fra hvilken nat det skrev sig. Han hadde ogsaa altid hat en daarlig kone.

Heller ikke Kolvin brydde Nikolai sig om at være for længe sammen med. I byen møttes de meget sjelden. Nikolai hadde sin rangleperiode bak sig, han tilhørte det bedre Kristiania og var

læge i solide hjem. Det var ham ikke længer behagelig at bli set sammen med digteren Kolvin. Han holdt klædelige radikale anskuelser, sang endnu viser og danset udmerket og holdt gode taler. Han tok endog til at helde litt til avholdssaken, — det er en stor folkesak, sa han, en kultursak. Han gik for tiden paa frierføtter til en meget rik pike og vilde ogsaa av den grund gjerne tilbake til byen, — han var altid bange for at nogen skulde nappe byttet fra ham.

Kolvin vilde tilbake fordi alt utenfor byen bare var til at holde ut en ganske kort tid. Bare d e r kunde han arbeide, for bare der var han helt sig selv. «Jeg hører ikke til de digtere som skal besynge den nye tid eller som skal skrive heltesange om bonden og hans arbeide,» sa han; «og jeg skal heller ikke skrive om sporvogner og jernbanetog. Jeg trænger ingen verdensomseiling for at kunne digte. Jeg skriver om det som bevæger mit eget sind, og jeg kjeder mig paa fjeldet naar jeg har været der i fjorten dager.» Slik talte han av et oprigtig hjerte.

Bernhard blev alene igjen en ukes tid. Han nød den ubegrænsede ensomhet, uavhængigheten, den fuldkomne frihet. Men saa en dag bragte en bygdefarer ham brev fra hans fuldmægtig, og samme dag gjorde Bernhard sig rede til at drage. Ja, Bernhard længtet til byen, han ogsaa, til arbeidet, til menneskene. Snart var det den skjønne tid i byen, september, lyst og lett i luften, — det var den tid Aggi hadde holdt saa meget av. Tidlig en morgen ga han sig paa vei. Det

var en lang dags-gang daarlig sætervei inden han naadde til dalen. Der vilde han ta ind paa et sanatorium hvor han var kjendt. Derfra var det bare en halv times gang til stationen.

Han naadde sent om kvelden frem til sanatoriet, alt folket sov, og han blev vist hen til et litet kvistkammer i en sidebygning; at naa toget tidlig næste morgen ga han op og sov til langt paa lyse dagen. Han spiste frokost paa verandaen utenfor hovedbygningens anden etage. Paa plænen og i haven nedenfor var det fuldt av sommergjester, — Bernhard saa paa sig selv, hans klær bar tydelige spor av den lange fjeldvandring, og han moret sig over hvor forbeholdne og undrende gjestene saa op til ham. En stemme spurte paa engelsk om det var en ny gjest. En anden svarte — likeledes paa engelsk — brøt av, og pludselig ropte en der nede hans navn. Han saa ned, men den som hadde ropt, var nu saa nær ind under huset at han ikke kunde se. Han hørte forte trin op trappen — «Bernhard, Bernhard» ropte det, — det stormet over verandaen, det var Aggi.

«Denne gang var det jeg som fandt dig,» hun stanste anpusten, — «og jeg som hadde opgit alt haab om at faa se dig, da jeg hørte du var paa fjeldet. Bernhard! Jeg maa sitte, — knærne knækker under mig, — jeg sprang slik. Jeg tænkte at gaa over fjeldet for at træffe dig, men du var ikke alene. Og saa hadde jeg ikke mod. Og om tre dager reiser jeg.»

Bernhard holdt hendes hænder, han var ikke

ut over den første overraskelse og hørte bare de sidste ordene. «Om tre dager, sier du, reiser — hvor — ?»

«Til Amerika igjen. Jeg er her som selskapsdame for en amerikansk oberst og hans frue. Men jeg skal tilbake til min store virksomhet derover. Og da blir det for godt. Den kan jeg ikke komme fra.»

«Har du en stor virksomhet derover?» han hørte egentlig slet ikke efter, men bare saa.

«Ja,» sa hun, — «jeg har et stort hjem for unge, piker, — det er noe for mig. De stoler paa mig, adlyder mig — ubetinget, holder av mig — jeg lærer dem at bruke sin frihet, være retskafne, bra og flinke unge piker. Naar livet skulde forme sig slik for mig som det naa engang har gjort, saa er dette netop m i t arbeide. Jeg er ikke ung længer. Vi er ikke unge længer, Bernhard.»

Bernhard smilte — de smilte til hverandre, glade, vemodige, smertelig. Aa nei — de var vel ikke unge længer. Aarene var ikke gaat sporløst over hende — ansigtet var sterkt, næsten voldsomt, og det var graa streif i haaret. Men øinene og munden var saa forunderlig unge endnu. Hun var blit fyldigere, bred over skuldrene, men like let i gangen og hadde den samme frie reisning. Ung, nei, ikke som dengang de møttes — men h a n s ungdom.

Han gjemte sit ansigt i hendes hænder som var kraftige av alt slags arbeide. «Jeg visste saa sikkert vi skulde møtes endnu engang,» mumlet

han; «slik er det med os, — noen faa hurtige møter, — og allikevel er det livet.»

«Men nu, du,» hun foldet hænderne over hans skulder; «kan ikke du være her de par dagene jeg har igjen. Her har jeg min frihet — jeg sier bare jeg vil ha disse tre dagene for mig selv. Kunde vi ikke ha disse tre dagene sammen — en evighet for os. Du blir?»

Han nikket.

Hun sprang op: «Jeg løper bare ned og sier fra at de ikke ser mig i tre dager. Saa kommer jeg op igjen til dig. Og saa gaar vi — et eller andet sted hvor vi kan være for os selv. Vi har jo altid et og andet at snakke om siden sidst.»

— Hun kom igjen, og de gik sammen indover skogen. Han gik foran og hjalp hende, — hun var usikker paa foten straks hun kom utenfor en vei. «Hele mit liv har været by — by — by,» sa hun, «jeg vet snart ikke forskjel paa en hest og en ko. Men hvor gjerne jeg skulde ha været sammen med dig alene inde paa fjeldet — i stuen din.»

Hun stanste ham en gang: «La mig se dig ind i øinene. Det er de samme gode øinene. Hvor jeg ofte har set dem for mig — i gode og onde stunder. De stunder da jeg tænkte han har glemt dig, han har alt sit, han kan ikke mindes dig som han aldrig ser. Saa husket jeg de øinene dine, og tænkte aa nei, han tænker da litt paa mig endnu. Selv om jeg aldrig har faat være noe for ham.»

«Du Aggi — nei, du har været alt for mig,

den eneste som har været noe helt og stort for mig. Det er dig og alt dit som har bestemt for mit liv, — uten dig vil jeg ikke ha hat noe liv.»

«Det er deilig at du sier det, — selv om det mest er noe du tror. Og naa orker jeg ikke at gaa mere.»

De satte sig i et bakkeheld. Med et lykkelig litet suk la hun sit hode ind til hans skulder. Han tok om hende og drog hende til sig og kysset hende.

Hun laa med lukkede øine. Saa sa hun: «Vet du det er første gang du holder mig slik, at du kysser mig slik. Hele mit liv har jeg længtet efter det, — og nu er det første gangen. Det er godt, — men det er ondt ogsaa. Men jeg vil bare tænke paa at det er godt.»

Hun strøk ham over panden: «Min egen gut — at jeg endnu en gang skulde faa være hos dig. Og at vi to en gang skulde ha det godt sammen. For vi gjør ikke noe ondt nu. Gjør vi vel? Ikke noe urigtig?»

Han bøiet sig over hende: «Det er ikke altid det som er rigtig som er ret — sa engang en dame av mit bekjendtskap?»

Hun lo. «Den damen har sagt saa meget rart. Men dette kan ikke være anderledes, og jeg vil ikke tænke paa andet end at jeg naa er lykkelig.»

«Nei, naa vil vi ikke tænke andet end at det bare, bare er os to i hele verden.»

Hun lukket øinene. «Aa, Bernhard, det er allikevel saa ondt. Hvad livet kunde ha været.» Og heftig rettet hun sig op: «Hvorfor skal det

være saa vanskelig — saa uretfærdig vanskelig at leve?»

Han sat længe og strøk hendes hænder: «Det er vel det som utgjør livet — at det er saa vanskelig. Det er vel det som gir det rigdommen, — nøden, sorgen, glæden og længselen. Det er vel alt et og det samme, det vi skal bære, det som er livet?»

Hun saa paa ham med et litet smil: «Nu er det visst du som er den kloke.»

«Da kjender du nok din egen livsvisdom igjen. Det er du som har lært mig det største — modet og glæden.»

Hun saa et øieblik paa ham, saa slog hun armene om hans hals og gjemte sit ansigt indtil ham.

— Haand i haand drev de i skogen den hele dag — satte sig, for Aggi blev fort træt, gik igjen, fandt et nyt sted at hvile. Til maaltidene var de saavidt nede til sanatoriet, men flygtet straks igjen.

Engang kom de frem paa en bakke, en liten bjerkeli lukket inde av granskog. En bæk surlet, der stod blomster nedover, svære engsoleier paa lange stilker, balderbraa og flammende gjeiterams. . . . Aggi saa utover.

«Ofte synes jeg det er umulig at reise herfra — for altid. For der ute blir en altid en fremmed, — hvor godt kjendt og indlevet en saa blir. Naar jeg sitter slik og ser hvor vakkert her er, for mig, for os vakrere end noe andet sted i verden, saa skriker det i mig om at faa lov til at

bli. Men saa vet jeg, naar jeg bare faar revet mig løs, saa gaar d e t og. Og det skulde vel saa være — det vilde være umulig for mig, for os begge om jeg nu blev hjemme. Vi har faat disse dagene — — Ak, Bernhard,» sa hun i en hulken, «det er ingen av os som denne gang sier at vi ikke maa skilles mere — —.»

Hun lænet sig tungt ind mot ham: «Du vil bli lykkelig. Jeg tror du vil bli lykkelig. Du vil nok savne mig, længes efter mig, savne meget. Men allikevel er jeg tryg for dig, gutten min. Du er lykkelig fordi du bare vil det gode. Jo, du vil det. Jeg vet det om dig — nu. Og livet vil altid være rikt for dig. Menneskene kan ikke længer naa dig med alt det smaa og usle, bare med det gode kan de naa dig. Og saa har du selv saa meget. Du har den vesle piken din, kanske faar du flere barn — aa, Bernhard, jeg vet hvordan livet er og maa være. Det skulde ha været vore barn. Men det er dine og derfor velsigner jeg dem.»

Hun lo pludselig. «Og saa sitter vi her og sier hverandre pene ting — det er saa deilig. Og har to dage igjen av hele mit liv,» — hun reiste sig mørk i øinene — «to dage — og saa ser jeg dig aldrig mere igjen.»

«Det har vi to sagt hverandre to ganger før — og det blev allikevel ikke sidste gang.»

«Nei. Og da — de andre gangene trodde ikke noen av os det heller. Jeg var viss paa jeg skulde møte dig igjen. Men denne gangen vet

vi begge to det blir den sidste. For denne gangen vil vi være lykkelige, og saa er det umulig siden.»

Det blev kveld. Det drev med dugg over markene. Skogen stod svart mot den dype stjernehimmel. Over i aasen paa den anden side dalen lyste det rolig og rødt fra et vindu.

«Om det var vor stue, —» sa Aggi.

Haand i haand gik de langsomt nedover. Ganske langsomt og stanste ofte. «Det er folk oppe endnu,» sa hun engang, «vi vil ikke gaa ned og bli set paa,» hun holdt hans hænder for sit ansigt: «Du min egen gut som jeg har længtet slik efter.»

De gik tæt sammen, med usikre skritt i mørket. De snakket ikke. En gang holdt de paa at gaa utenfor stien, stanste og slog armene om hverandre og blev længe staaende. Saa gik de videre og kom ned paa sanatorieveien. Lysene i sanatoriets mange vinduer var slukket. Bare blusset over indgangsdøren brandt endnu og kastet sit lys over veien, plænen og de nærmeste trær. Omkring var svart mørke. De stanste ved grinden og stod haand i haand og saa op paa stjernehimmelen og lyttet til stilheten. Saa gik de ind.

Tre dager var de sammen — tre lykkelige sensommerdager. Løvskogen stod tung, men endnu grøn, og langs skigarden glødet rognens røde klaser mot de mørke graner. Hist og her blinket det i en asp, gule og røde flammestreif i det grønne. Skuren var begyndt og om kveldene stod kornstaurene mørke og fantastisk levende under stjernehimmelen.

— «Vet du at vi vækker opsigt og forargelse,» sa Aggi, — hun sat ved en bæk og kjølet føttene sine efter en lang tur. «Oldfruen har uttalt sin glæde over at vi snart skal reise, og oberstinden er stram.»

Han lo, men blev straks alvorlig: «Jeg vilde engang selv ha været blandt de forargede.»

«Ja,» sa hun langt, «fordi vi aldrig vet.» Og litt efter la hun til: «Jeg har været for lykkelig i disse dagene. Jeg klynger mig til livet. Jeg spør mig hver time, hvorfor kan det ikke være anderledes. Det gjorde jeg aldrig i de onde dager. Da var jeg sterkere.»

— Hun reiste tidlig en morgen. Han fulgte hende til stationen, og paa veien nedover kjørte obersten og oberstinden forbi dem, begge meget høitidelige.

De tok farvel med hverandre, et hurtig og sky farvel, gjemt av en stor gammel gran. Saa var det et sidste haandtryk paa stationen.

Hun stod i kupevinduet, blek, og saa ned til ham. Ingen av dem talte. Saa pep toget, et ryk, hun rakte haanden ut, han fik saavidt rørt ved den. Hun lænet sig langt ut og vinket — saa var det en skjæring, og toget var borte.

Langsomt gik han opover til sanatoriet, — samme vei de to hadde fulgt til stationen. Her var granen hvor de sa farvel — for en knap halv time siden. Her i skogen hadde de hat tre lykkelige dager. Her, paa et fremmed sted, et tilfældig sted var de møttes for sidste gang, for første gang, denne ene gangen de hadde været lykkelige.

Han stanste og saa utover. Dalen laa blek i morgensolen, en graa dis laa over elven, langt ute bugtet toget sig sydover, blev borte i en tunnel, kom frem igjen, han saa røken bølge mellem trætoppene, saa svinget dalen — —

— For altid! Han knuget hændene sammen. For altid! Nei, ikke klage. Han hadde vel ikke engang hat ret til disse lykkelige dagene — disse smertelig lykkelige dagene. Slik følte han det. Han la sig tilbake mot marken. Slik følte han det. Et menneske blev aldrig anderledes end det var — inderst inde. Dets natur var uforanderlig gjennem alle aar. Her laa han, og hadde været lykkelig i tre korte dager, og sa til sig selv han hadde ikke hat ret til det. Han angret ikke, han var lykkelig og glad over alt som var

hændt, men han sa til sig selv han hadde ikke hat ret til det. — Og han visste, at nu vilde han ikke møte hende oftere. Nu kunde de ikke møtes igjen. Nu hadde de været sammen, for første, for eneste, for sidste gang, saa var det intet mere, intet uten minder, og dette sidste møte hadde været en uendelig lykke, — og hadde strøket det sidste hovmod av ham, løftet og ydmyget ham. Hvem hadde han ikke engang været, en hovmodig dommer, og hvad var han nu, bare et menneske. Et menneske som hadde været lykkelig, og som skulde holde fast paa lykken — i tause minder. Saa fik han bøie sig for det at han var slik, at han ikke visste om han hadde hat ret til lykken. Længer kom han ikke — —

— — Næste morgen reiste han. Toget var overfyldt, han traf kjendinger. Det var den samme klage alle vegne, over tidene, over vanskeligheter, over møier og plager. Saa var de bange for revolution, saa var de bange for fallit. Saa steg det i pris, saa var den ting ikke at faa. Ingenting var morsomt længer. Fa'n holde ut i dette forbandede landet, sa de. Bernhard hørte deres stemmer langt borte fra, han sat stille og smilte til sig selv og mindet om tre skjønne dager.

Han var glad for at han kom hjem til tomt hus. Han gik gjennem værelser som var saa lyttende stille fordi der ingen hadde bodd i lang tid. Stolene stod tildækket og alle teppene var borte. Han gik og lyttet til sine egne skritt, — det ga slik rar gjenlyd. Som gik han ikke alene — —

Hans hjerte var fyldt av ømhet, av trang til at gi og hjælpe.

— Næste dag var han nede og hentet Laura og sin lille pike. Han holdt en liten tyk solbrændt unge i sine armer og for første gang følte han sig gjennemrislet av den samme varme glæde som han hadde følt naar han holdt vesle Gabriel. «Jeg hadde næsten glemt jeg hadde en liten pike,» sa han og knuget hende.

«Og helt at du hadde en kone,» sa Laura — hun blev stadig tykkere.

Laura sat ved vinduet og saa ut. Høstsolen sank graablek ind gjennem vinduet, trærne var bladløse, og hækken svart og vaat. Laura var mismodig, — pastor Leisner hadde netop forlatt hende, og hun maatte av et oprigtig hjerte tilstaa hun var inderlig lei av ham. Det var kanske ikke rigtig naar man engang hadde gjennemgaat en religiøs krise, som presten kaldte det, og hadde faat et nyt hjerte og et nyt sind; men det var da naa noksaa længe siden, og derfor var det ikke nødvendig at presten altid snakket om det samme. I det hele tat — det var ikke meget som var morsomt i længden — kanske god mat. Aandemaning og bordbankning som hun hadde forsøkt, var hun fort blit færdig med, — hun kunde umulig holde sig alvorlig. Hun var blit saa rent forbauset da det gik op for hende at advokat Berentsen virkelig for alvor trodde han hadde talt med sin avdøde hustru. — «Men kjære Berentsen,» hadde hun sagt, «deres kone er da baade død og begravet.» — «Jeg tror ikke De har det rette sind for spiritismen,» hadde advokaten svaret, og det var visst noget i det. Det var like godt hun opgav det, og de rettroende holdt heller ikke paa

hende .... Mændene, ja de var de samme som altid og moret hende ikke længer. Og desuten — hun saa med en liten grimase paa sit billede i speilet — du falmer og saa blir du for tyk .... Herregud, den tid var uigjenkaldelig forbi, hun kunde ikke længer med anstrængelser og skulde ha sig frabedt at spille den falmede kokettes rolle ... Men hvad saa? Jo, hun holdt endnu paa med politikken, bevares, hun hadde kjendt politikken fra hun var saa stor som saa — politik, jo det kunde hun ut og ind. Det var heller ikke noget nyt .... Hun hadde Bernhard, han var saa snild som dagen var lang, bevares for et bæ-lam, men de moret ikke hverandre, det var synd at si. Den gang han gik mørk og truende omkring, da var det spænding ved ham. Men nu! Og Nikolai — hun maatte le —, ja han kunde det, naa hadde han holet sig en pike paa millioner, — de sa at faren hadde været stuert paa en av kystbaatene, og gud vet at datteren lugtet av byssen. Og G. W. Monsen sa at den formuen var ikke av dem som holdt — kom igjen imorgen Nikolai, saa er det bare bysselugten igjen .... Aa, ja det var ikke morsomt, det heller. Og hvad saa .... Ja, det var jo god mat. Laura sukket, dagene blev lange ...

Det ringte. Laura rørte sig ikke. Det skulde ha været for et par aar siden, tænkte hun, — da vilde det ha kriblet i mig for en uventet kimen paa entreklokken. En blir gammel. Gid det allikevel var en visit saa en kunde faa sig et glas vin og noget godt at knaske paa. Herre-

gud — det er Marta som skal gaa ut med Vesla. Kanske det er litt nyt at faa høre . . .

Jo — Laura saa straks det blev bragt nyt til huset. Naar øinene stod slik spændt i hodet paa Marta, og munden var suget slik sammen til et litet hul, — saa var det ikke smaating hun gjemte paa. En skulde bare være forsigtig og ikke vise sig for ivrig, for saa holdt hun paa nyheten av bare ondskap. Laura skjænket vin, — det løste altid paa Martas hemmeligheter.

«Vet du — ja, jeg vet ikke om det er ret at fortælle dig det». Marta saa ondskapsfuldt paa svigerinden.

«Aa — jeg er taus som graven.»

«Jamen — tænk — det er noe om Bernhard, — jeg er sikker paa du ikke vet det. Og du kan tro det er ikke bare moro.»

«Om Bernhard — nei, da er det visst ikke noe interessant,» Laura var helt oprigtig.

Saa buset Marta ut:

«Vet du — har du hørt — oppe paa Solberg sanatorium — naa i sommer var han sammen med gammelkjæresten sin — Aggi Gjørn — i hele tre dager. Skulde du hørt slikt! Det skal ha været s a a intimt. Folk var frygtelig forarget, det var saa utækkelig, det var ufattelig de ikke blev vist bort. I tre dager! Det var slet ikke som var han gift mand. Og far. Og alt slikt.»

— Marta var gaat, og Laura sat alene igjen. Der — i lænestolen — hadde Marta sittet og fortalt saa dydig rystet — spækket sin beretning med detaljer. Og nu visste Laura det ogsaa — den

damen hun hadde set Bernhard sammen med i København — det hadde været — gammelkjæresten som Marta kaldte det. Det var altsaa fromheten — ond samvittighet. Nu visste hun hvordan hun skulde faa tiden til at gaa .... Hun saa paa sine smaa hænder som var blit saa hvite og fyldige, — hun smilte .. Den skinhellige Bernhard .. Og med engang fyldtes hendes øine med taarer, hun graat og tørret ikke taarene bort. Tænk Bernhard — han hadde hun da stolt paa, og været saa sikker paa at hun altid hadde været den eneste.

Hun hørte ham komme, men rørte sig ikke. Han gik gjennem stuen og sa goddag, hun svarte ikke. Han kom tilbake, — stod litt, han kom nærmere — «er det noe iveien,» spurte han.

Hun laa tilbake i sofaen og saa paa ham. Bernhard ... og langsomt strømmet det gjennem hendes sløvede sind av minder, — av gode minder fra langt tilbake, av onde minder, — og hendes ansigt fortrak sig av vrede og skuffelse. Bernhard — han hadde hun da trodd var hendes — paa et sæt og vis i allefald.

«Du hadde det hyggelig i sommer paa Solberg sanatorium,» sa hun med skjælvende stemme og blev rødflammet i ansigtet; «du har visst ikke rigtig fortalt mig hvordan du hadde det.»

Bernhard blev stille. Det gik en langsom og ond pine gjennem ham, — ogsaa dette, tænkte han. Han stod litt, saa sa han: «Du mener vel at jeg traf en jeg holder av deroppe, — nei, jeg har ikke fortalt dig det, og jeg kommer ikke til

at fortælle dig noe om det heller. Det er ikke nødvendig at vi to snakker om det. Saa du er saa snild ikke at spørre mig noe om det.»

«Aa nei, du har vel dine grunde for at det ikke skal snakkes om. Og du synes vel du ikke skylder mig noe hensyn.»

Bernhard gjorde en liten urolig bevægelse: «Jeg skylder dig hensyn. Og for det hensyns skyld skal jeg fortælle dig — skjønt det er mig en pine — at den som du sigter til, er reist, — jeg har ikke hendes adresse engang — og kommer aldrig tilbake. Saa gjør du mig den tjeneste aldrig at hentyde til dette oftere.»

«Nei, visst,» lo hun, «det kunde du like. Bernhard — du skinhellige, du dydsmønster! Som var saa meget bedre end alle os andre. Hyklet, — det har jeg da i alle fald aldrig. Uf og æsch! Naa vet jeg det, jeg vet.»

Han vilde snu og gaa, noget av den gamle harmen og kulden reiste sig i ham. Hvem var hun at hun vaaget at snakke slik til ham! Men han blev, han gik bort til hende.

«Hør naa litt — lille Laura. Vi har begge i vort liv — hvad skal jeg kalde det — hemmeligheter — som vi ikke ønsker at snakke om. Det er vor ulykke at de dyreste hemmeligheter, de har vi ikke sammen. Vi har ikke levet dem sammen, og vi har ikke hvisket dem til hverandre, mund mot mund. Nei, — jeg er intet dydsmønster, jeg tror ikke — jeg tror ikke nu længer om du vil, at jeg er bedre end nogen anden. Jeg kræver heller ikke overbærenhet, mere end den

vi alle trænger. Men i d e t t e ønsker jeg ikke d i g til dommer. Om dette kan bare jeg selv — og en til — dømme. Du kan være ganske rolig — lille Laura — vort ekteskap overlever nok denne begivenhet, det har jo overstaat adskillige. Jeg har intet at tilstaa, — du faar mig ikke til at lave noen høitidelighet av det. Og vi to — er vi naa ikke færdig med at spille komedie for hverandre. Vi har endnu et langt liv at leve sammen. Og ikke sandt, lille Laura — du bryr dig ikke det mindste om det — det hele er bare en beklagelig formiddagsophidselse.»

Laura sat igjen og smilte efter ham. Han hadde været saa kjæk, — men hun hadde set usikkerheten under. Dette var nok alvor. Naa var det hende som hadde overtaket. Hun skulde ikke slippe det. Her hadde hun sittet ydmyget — det hadde jo stundom været et og andet —, og han hadde vist hende naade. Naa var det hendes tur. Aa — ingen scener, ingen overanstrængelser tak. Hun kunde ogsaa være overbærende, — han skulde hver eneste dag faa føle hvor overbærende hun kunde være.

Oplivet og forynget reiste hun sig og gik ut i kjøkkenet for at høre om de skulde ha god mat til middag. Tænk de skulde ha ryper . . . En liten stund efter opdaget piken at fruen stod og graat, — med et sint litet ansigt — graat over rypesausen hun smakte paa . . . Hun brydde sig visst allikevel noget om det — lille Laura — —

— Bernhard var stanset midt paa gulvet i sit værelse. «Dette var da ondt,» sa han for sig selv,

«nei dette var da ondt.» Noget ækkelt hadde rørt ved hans hemmelighet. Og det vilde bli ondt for Laura, — han hadde set noget i hendes øine som forundret ham. Han forstod at som aarene gik, var han det eneste Laura hadde tilbake, hun vilde bli gammel og tyk som moren og vilde ha ham at dyrke — det vilde være hendes sidste form for tilværelse . . . derfor vilde dette være ondt for hende; — hun vilde aldrig kunne lægge det ned, et litet ondt ord vilde hun altid finde plads til. Og alt kjedet sig tilbake til hans eget store feilgrep i livet, — hadde sit utspring i de tider han endnu ikke var blit menneske. Det var hans synd som avlet det onde av stort og smaat. Derfor maatte han ogsaa løfte dette sidste, — lirke det onde ut av Lauras sind.

Saa rystet han det av sig. Han strakte sig — sterk og sund — og med en befriende følelse av ikke længer at kunne naaes. Av helt at være sin egen herre. Var dette ensomhet, saa var det ikke av den som skræmte og gjorde sky, men av den ensomhet som hærdet og ga rigdom. Nei, han kunde ikke rammes. Han hadde nylig følt det samme paa et andet, mindre omraade. I de vanskelige nedgangstider hadde han— noksaa pludselig og uventet — tapt mange penger, — det var godt og vel hans halve formue, — hans egen halve formue, — Lauras penger stod hos G. W. Monsen. Men det hadde ikke forstyrret ham. Bevares — det var ikke noget at takke ham for, han var ikke blit nogen fattig mand for det. Men om

tapet hadde været meget værre, han skulde ha bevaret sin ro. Han følte sig sund i likevegt.

Han stoppet sig langsomt en snadde. De gik alvorlige tider imøte — vinteren vilde bli haard for forretningsfolk og andre med. Han kjendte hver dag dragsuget — nedover, nedover. Det blev en strid kamp at gaa imøte.

Han dampet sterkt paa snadden og gik op og ned og smaasnakket med sig selv. Hans gamle uvane med at blusse litt for ivrig op og bruke sterke uttryk, var vendt tilbake, men det lyse smil som laa mere over ansigtet end munden, avvæbnet. . . Han gik frem og tilbake, optat av planer — det gjælder at arbeide, la andre snakke og lave politik og partier og stifte foreninger. Nogen skal ogsaa arbeide og holde modet og humøret oppe. Ja — pinedød — sa han høit — og slog i bordet — la os bare ikke miste modet. . .

Han var selv i ypperlig humør da han kom ind til middagsbordet. Da han saa Laura sitte med dydsmørk mine, hodet paa skakke og øinene i tallerkenen, lo han. — — «Herregud, Laura — er det noe moro i det, da,» sa han og løftet sin lille pike høit og ga hende et klask i enden. . .

Da vaaren kom, blev Edvard Kolvin saa syk at han maatte dø.

Den brystsyke han altid hadde lidt av og skrøt av som en særlig udmerkelse, brøt om vaaren ut for alvor. Bernhard vilde ha ham flyttet, men Kolvin var ubønhørlig. Han holdt netop paa at fuldføre en bok og kunde ikke skrive andre steder, forsikret han. Og de kunde være rolig — han døde ikke før boken var færdig.

Men han fik vanskelig for at skrive, — og endnu var han ikke færdig. Saa gik Bernhard hver dag op til ham og skrev efter diktat. Det var for ham forunderlige timer. Alt hvad digtning het, hadde for ham været en fjern og sælsom verden. Og nu sat han og skrev ned ord som den syke digter med møisommelig omhu samlet til sit sidste verk. Det gik langsomt — meget langsomt. — «Det er vanvid,» sa Nikolai, som var Kolvins læge; «det er altfor anstrængende for den syke. Han maa sky alt som kan hidse ham, selv det mindste. Du har et stort ansvar, Bernhard, hvad jeg bygger op, bryter du ned. Sa du nei, maatte han slutte.»

«Men jeg vil ikke si nei,» svarte Bernhard, «naar han ber mig om det, — og jeg tror det betyr saa meget for ham.»

Saa en dag var boken færdig og blev pakket ind for at sendes til forlaget. Kolvin laa og holdt pakken i sine hænder. «Den sidste,» sa han med utydelig stemme. «Men god. Forbandet god. Den bedste bok som er skrevet herhjemme. Hvor de vil bli misundelig — alle de andre,» — og han smilte glad.

En dag — en av de første dagene i mai sa Nikolai til Bernhard at Kolvin ikke vilde leve dagen over. Bernhard blev der hele dagen. Kolvin laa stille, han kunde næsten ikke snakke, men han smilte sit gode smil naar hans blik møtte Bernhards. Engang rørte han ved Bernhards haand. «Tak du,» sa han, og la til. «Det er ingen ting at dø. Det skal du ikke grue dig for.»

Om kvelden var Nikolai der. «Jeg tror allikevel han lever et døgn til,» sa han da han gik.

Men kort efter blev Kolvin urolig. En gul blekhet bredte sig over hans ansigt og hænder, og han var iskold til knærne. Med blikket bad han Bernhard bort til sig.

«Er det noe du vil, Kolvin,» spurte Bernhard.

«Det er det,» hvisket digteren urolig, «du som er sund og sterk — og almindelig —, tror du paa et liv efter dette?»

«Jeg vet virkelig ikke hvad jeg gjør,» svarte Bernhard blidt.

«Aa ja — ja» Kolvin smilte et blekt gjenskin av sit gamle smil; «om det saa skulde være — saa er det vel noen deroppe ogsaa som forstaar sig paa god litteratur.»

Ut paa natten døde han. Saa stille at Bern-

hard ikke merket det før det var over. Bernhard stelte med ham, la ham godt tilrette, byttet ren skjorte paa ham, la hændene samlet over brystet og lukket hans øine. Saa tændte han et lys og satte sig til at vaake over den døde.

Han sat ved fotenden av sengen og saa paa Kolvin — et ansigt hvori livet var slukket Et stort magert ansigt overgrodd av graat skjeg. En stor gul pande, dypt indfaldne øine, en svart mund. Et uhyggelig ansigt, skræmmende i sit alvor.

Bernhard støttet sig mot sengestolpen og saa paa dette ansigt som var saa frygtelig ubevægelig. Skjæret fra lyset kastet slike skarpe skygger. Og timene gik saa langsomt, mens han vaaket hos sin døde ven — hvor underlig at de to hadde været venner.

Øielaakene var gledet op, Bernhard maatte lukke dem til igjen. Han rørte ved dem med spidsene av sine fingre, dødens kulde isnet dem. Saa satte han sig som før. Døden! Bernhard hadde sjelden tænkt paa døden, ikke paa døden for sig selv, ikke engang da vesle Gabriel gik bort. Hans sunde og sterke krop hadde altid vist tanken tilbake. Nu sat han her alene — ansigt til ansigt med den. Han sat alene med døden.

Engang — kanske inat, kanske først om længe, men sikrere end noget andet i verden, ja, det eneste ubetinget sikre som fandtes, som vi mennesker visste, det eneste forvisse livet skjænket, — engang kom døden til ham ogsaa. Saa var

det hans tur at ligge der, død, intet. Den krop som var hans, hvis styrke og sundhet var hans ubevisste glæde hver dag, den skulde bli til intet, forsvinde. Han skulde ligge der utstrakt, stiv av den samme isnende kulde. Han selv, hans krop, hans tanker, hans sorger og glæder, alt skulde bli til intet. Han saa paa sine hænder — og bort paa Kolvins — slik, saa underlig store og gule og stive av en urørlighet ulik al anden, slik skulde engang hans hænder ogsaa ligge. Han skulde brændes eller puttes i jorden, forsvinde, bli til intet. Og han skulde glemmes, som alle mennesker maatte glemmes, for at livet skulde kunne leves videre.

Er det et liv efter dette, hadde Kolvin spurt, og han hadde svaret at han visste det ikke. Nei, han visste det ikke. Ingen visste det. Nogen trodde det, nogen bedrog sig til at tro det. Men ingen visste mere end andre. Det var bare saa forfærdende at tro at alt skulde være forbi — pludselig, med en gang, det sidste pust, og saa var det bare et dødt legeme, som maatte gjemmes for at man ikke skulde se tilintetgjørelsens vederstyggelighet.

Han saa paa det døde ansigt i det bleke lys. Saa hastig var det utslettet — det vi kaldte livet. Det store gulbleke ansigtet syntes at vokse, at utstraale frost, at opløse sig i en isnende kulde. Han blev angst, han var ræd for at være alene med den døde. Det krøp ham isnende ned av ryggen og skjøt kolde strimer op i haarroten —,

det skjalv gjennem ham, han kunde ikke holde munden lukket, han var ræd, — ræd for at være sammen med døden. Hvor var det ikke meningsløst det hele, forgjæves, alt forgjæves. Alt — bare for engang at ligge utstrakt og være intet og bli brændt op eller ædt av ormer. Aske eller muld. En haandfuld aske — ganske almindelig aske — det er hvad der er igjen av det menneske du har elsket. Det er hvad der blir igjen av dig selv.

Det gik frostilinger gjennem ham, han kunde ikke rive sit blik løs fra det gule ubevægelige ansigt. Og de store gule hænder. Var det ikke noget han endnu skulde ha sagt? Men han kan ikke si noget mere. Om det er aldrig saa meget liv efter døden, — h a n kan ikke si noget om det. Den krop der, den er færdig. Den er bare at gjemme i en kiste. I jorden eller i ilden. Ham det samme. Han er saa forbi som noget kan være. Og er det noget som heter sjæl, saa er det ikke det mindste tegn til det. Ikke det allermindste. Det er bare en ting som er aldeles sikkert: at den krop der er død og maa gjemmes bort saa fort som mulig. Og at det skal det ogsaa gjøres engang med din krop.

Han reiste sig og nærmet sig den døde, langsomt og paa taa. Uten at røre ved ham, kjendte han kulden. Og en rar kold lugt ogsaa. Døden . . .

Stilheten — og den rare lugt som hadde fyldt værelset, og som han pludselig merket saa sterkt, gjorde ham svak, svimmel, kvalm. Han kjendte

panden blev vaat av sved. Han satte sig paa sengekanten.

Den dødes haand var glidd ned. Forsigtig la han den op igjen. Den var blit stiv. Ja, han var død, saa død. Det var skedd. Ja, ja, det var som det maatte være. Det skulde han ikke sitte og være ræd for.

Og nu, naar han sat paa sengekanten, ganske nær den døde og saa den dødes alvorlige ansigt, husket han hvad Kolvin hadde sagt, endnu idag, saa kort stund før han døde: det er ingen ting at dø. Det skal du ikke grue for.

Nei, nei — dit skulde en ogsaa. Slik at en ikke grudde for døden. Kolvin hadde sagt det, det var intet, og han hadde vist det ogsaa. Han rørte ved den dødes haand — «kjære ven,» hvisket han. Intet er som døden, saa svært, saa alvorsfuldt. Og allikevel er det naturligvis sandt: det er ingen ting at dø. Det er det som maa være. Det eneste fælles.

Han flyttet stolen fra fotenden og længere op mot hodet og satte sig der. Al angst var borte. En slik forunderlig høitid, et alvor, hemmelighetsfuldt dypt og fjernt fra, fyldte hans sind. Det er ingen ting at dø. Det er naturens sidste vilje med os. Det er likesaa vanskelig eller likesaa liketil og fremforalt likesaa naturlig som at leve. Døden er tidsnok at tænke paa naar den kommer, — naar en bare ikke er bange for den. For den kommer, — d e n trænger en ikke frygte skal svigte en. Den kommer. Den er det sidste

i livet. Men en hændelse i livet den ogsaa. Og den skal en ikke være bange for.

Og han sat rolig og fredelig hos den døde. Og timene var ikke lange. Snart maatte han reise sig og trække gardinet ned for at ikke den sterke tidlige maisol skulde skinne ind paa den døde.

Hele sommeren stod ind gjennem det store vindu og fyldte værelset. Lys varm himmel, lys blaa sjø, lyst løv, røde soldirrende tak og lyse blomstrende frugttrær i haven — det var juni. Bernhard holdt paa at pakke sin rypesæk og ordne med det som skulde kløves frem til sæteren. Der laa fiskesnører, fluer, snelder, tobak, snadder, bøker, strømper utover alle vegne. Han betragtet det med en dypsindig og alvorlig mine.

Hvor det skulde være godt at komme bort en stund, bort fra byen, bort fra menneskene. Glemme vinteren — den lange onde vinter, med sure, altid misfornøide, altid klagende mennesker, — saa var det tidene de klaget over, saa klaget de over hverandre, over sig selv glemte de at klage. Bevares, svære tider var det, nedad bakke gik det med alle, det gjorde det ogsaa med ham, han var glad han holdt sig oven vande, — om det saa var G. W. Monsen hadde han sine bekymringer. Og nu krybbene var tømt, tok hestene først rigtig til at bites. Misnøie, hat, misundelse alle vegne, — aldrig et streif av mod og humør. — —

Nei — naa skulde det gjøre godt at faa strække baade sjæl og krop. Det var juni, han hadde fjeldfeberen i kroppen. Han skjalv ved tanken paa den første stille kveld paa fjeldet — ensomheten og den uhyre ro, — den skjønne ensomme dype ro for sindet.

Han pakket. Med iver. Med alvor og høitid. Han maatte op imorgen klokken halv seks.

Det banket paa døren. «Kom ind,» ropte han forarget.

Det var G. W. Monsen.

«Er det dig, svigerfar» — Bernhard var overrasket, der kunde gaa maaneder uten at de møttes, — «er det mig du søker, — du faar undskylde — her ser ut.»

G. W. Monsen saa sig om: «Her ser ut som var det en skolegut som skulde ha ferie,» sa han med mild foragt.

«Akkurat», ropte Bernhard fornøiet. «Det er netop det, det er. Naa skal jeg være fri skolen — længe,» han lukket det ene øie og saa betænkt paa svigerfaren, «litt længer end jeg har raad og lov til — det er det som er det morsomme. Aa, hvor jeg naa skjønner det frydefuldt fristende for en gut at skulke skolen.»

G. W. Monsen satte sig: «Jeg har noe meget alvorlig at snakke med dig om.»

«Javel. — Generer det dig at jeg steller med mine ting mens du snakker?»

G. W. Monsen tidde litt. «Aa nei,» sa han langsomt og uvillig. «Men jeg maa be dig lægge nøie vegt paa mine ord.»

«Bevares vel — ja. For pokker — hvor har jeg gjort av den store snelden.»

G. W. Monsen rynket brynene: «Du vet det er i alle henseender alvorlige tider vi lever i. Jeg vet du har hat dine vanskeligheter — som du har klaret med dygtighet, det indrømmer jeg, — skjønt det er mig ufattelig at du vil reise fra det altsammen og overlate det til din fuldmægtig. Tidene blir ikke bedre. Den tid er forbi da staten følte sig sterk. Vi staar overfor en saa alvorlig tid at vi kan komme til at opleve en krise.»

«Derom er jeg ikke i tvil. Først den søte kløe — saa den sure svie, — det var nordmands vis.»

«Det er i disse tider av den allerstørste vigtighet at den mand som er vor handelsminister nyter almindelig agtelse for duelighet og hæderlighet. Der maa staa respekt av ham — rent personlig, — ogsaa blandt dem som maatte nære oprørske planer mot vort dyrebare samfund. Han maa være en kraft. Og maa staa helt utenfor de store spekulationer. Følger du med?»

«Ja — udmerket. Jeg leter bare efter et sluk.»

G. W. Monsen rynket igjen brynene. Det var besynderlig og beklagelig hvor hans svigersøn med aarene var slappet av og hadde mistet meget av sit alvor.

«Statsraad Brekke magter det ikke — med sin svigtende helbred. Han er selv den første til at indrømme det. Vi maa — straks — ha en ny mand. Som allerede fra imorgen av kan avløse

Brekke. Her er grunde som jeg siden kan meddele —»

G. W. Monsen ventet litt. Saa fortsatte han langsomt: «En del av partiets ledende mænd — særlig inden handelsverdenen — har holdt møte med regjeringen for at finde den nye mand. Det viste sig vanskelig. Efter en lang debat blev jeg anmodet om at spørre dig.»

«Mig? Om hvad?»

«Om du vilde gaa ind i regjeringen.»

«Jeg — om jeg vil gaa ind i regjeringen!» Og med komisk fortvilelse la han til: «Saa vilde jeg ikke kunne reise tilfjelds imorgen.»

G. W. Monsen smilte haanlig: «Andre har været nødt til at gjøre større ofre.»

«Ja, gud vet,» sa Bernhard langsomt. «Det er som vilde du forby en kristen at forrette sin andagt.» Han rullet nogen fluer sammen og puttet dem ind i flueboken. Hele tiden saa han paa den gamle. Tilslut spurte han:

«Har du anbefalet mig, svigerfar?»

G. W. Monsen sat litt.

«Nei,» svarte han barskt.

«Du er en gammel indsigtsfuld politiker, du svigerfar.»

Han la flueboken fra sig og satte sig. Han var nu ganske alvorlig:

«Hvis jeg trodde — hvis jeg virkelig trodde jeg hadde en gjerning at gjøre som statsraad, saa vilde jeg kanske overvinde mine betænkeligheter — ja likefrem min uvilje — og gjøre hvad jeg magtet. Skjønt norsk politik skræmmer. Er

det ikke noe som heter: sporene skræmmer — svigerfar? Jeg vilde gjerne leve og dø med agtelse for mig selv, og jeg vet ikke om jeg er sterk nok til at bevare mig selv i politikken.»

«Jeg har været politiker hele mit liv,» sa G. W. Monsen med værdig myndighet.

«Jeg talte om mig selv. Ja, si mig engang, svigerfar — vilde dere ha en mand som møtte op med m i n e meninger — i alle spørmaal — slik jeg selv personlig har kjæmpet mig frem til dem? Ja, var det min overbevisning — min egenartede personlige overbevisning dere spurte efter — saa kanske jeg følte mig fristet. Søkte dere en mand som altid indestod for sine meninger — for at de var hans personlige — og at det var derfor de altid betød noe for ham, — ja hvem vet hvad jeg da kunde ville. Men — svigerfar — det er jo ikke en slik mand dere vil ha. Den slags mænd har vort land ikke bruk for — nu for tiden. De er ganske overflødige. Dere vil ha en mand som gjentar de meninger som er godtat av dere, som er saa almindelige og luvslitte at de kan være et helt partis meninger. Deres meninger og partiets meninger — dere vet ikke engang hvor meningene kommer fra. Dere har ikke bruk for et enkelt menneske som mener noe for sig selv. Dere vil ha et pent litet guldmenneske at vise frem, — men jeg er ikke længer noe guldmenneske, derfor passer jeg ikke blandt dere. Og jeg sier saa mange tak for æren.»

«Er det dit endelige svar?»

«Absolut — svigerfar.»

«Med dit syn paa norsk politik tror jeg ikke du er den rette mand.»

«Det tror ikke jeg heller.»

G. W. Monsen reiste sig:

«Engang trodde jeg det var stof i dig til en mand — til en betydelig mand,» sa han bittert. «Ingen har skuffet mig saa dypt som du. Hvilke chancer hadde du ikke engang, hvilke muligheter bød ikke livet dig. Du var engang en mand av alvor, med ærgjerrighet, med virkelyst. Hvad kunde du ikke ha bragt det til. Du kunde ha sittet som leder av en av landets største og mest agtede forretninger, ære og magt tilbød man dig. Du kunde været en av de første i dit samfund. Fra alle hold blev du møtt med tillid, offentlige hverv og ansvarsfulde stillinger bød man dig. Norsk politik laa aapen for dig, din linje var forut bestemt. Du hadde bare at følge den — og den vilde ha ført dig til de høieste stillinger, til kongens raad, hvem vet, til en statsministers magt. Du kunde ha naadd alt i livet, Bernhard, rigdom, ære og magt. Men aldrig har jeg set en mand forspilde sit liv som du. Intet vaaket du over, — du ansvarsløse. Dypest i dit sind var du uten alvor. Du savnet midtpunkt, grundsætninger. Du forspildte rigdommen, du forspildte magten, du forspildte æren. Hvem er du nu? En ukjendt, en likegyldig, en samfundet intet vet om. Hvad er nu din stilling i det samfund hvis goder og retsbeskyttelse du nyter? Som de tusener likegyldiges. Ingen vil fra denne

dag spørre efter dit navn. Du vil bli haabløst glemt. Ja, du har skuffet os. Og mig mere end noen anden. Jeg trodde jeg i dig hadde faat den søn Vorherre har negtet mig. Og saa maa jeg si — jeg kjender dig ikke.»

Bernhard saa mildt paa den gamle:

«Jeg vilde ikke si sandt om jeg sa det gjorde mig ondt at jeg har skuffet dig. Men det gjør mig ondt at jeg engang ga dig falske haab. Jeg har forandret mig meget siden de dager.»

«Det er bare svake mænd som forandrer sig,» sa G. W. Monsen haanlig. «Du opgir altsaa det offentlige liv?»

«Ja, gudskelov.»

G. W. Monsen trak paa skuldrene: «Saa faar vi finde en anden mand — en mand som er villig til at ofre en sommerferie for landets fremtid.»

Han gik. Bernhard fulgte ut. I stuen møtte de Laura. G. W. Monsen rystet alvorlig paa hodet til farvel.

Da Bernhard kom tilbake, stod Laura der endnu.

«Du vilde ikke bli statsraad?» spurte hun — skuffelsen hadde git hende taarer i øinene.

«Nei, jeg vilde nok ikke det.»

«Det forstaar jeg. Det synes jeg var ret av dig. Jeg kan godt skjønne at du ikke længer synes du er en mand med et saa uplettet privatliv at du kan bli statsraad.»

Da lo Bernhard himmelhøit.

— — —

Han sat i toget den næste morgen, byen vek

tilbake, svarte hus, et vældig avertissement, et fabrikanlæg, den sidste gate som gapte ut i et utrivelig jorde; en klynge smaavillaer, et nyt fabrikanlæg, nye smaavillaer, en gammel gaard høit paa en bakke, indfanget av byen, alt gled tilbake. Og han saa det komme, det første friske skogholt, den første lille sti, den første klare bæk. Med et lykkelig pust satte han sig godt tilrette og tændte sin snadde. Sommer —

Han tok morgenavisen og foldet den ut. Der stod det med fete typer: G. W. Monsen overtar Handelsdepartementet.

Lykkelige svigerfar, tænkte Bernhard.

— — —

Ut paa eftermiddagen var han paa vei indover flyen. Her var saa tidlig sommer, at bjerkene bare saa vidt var sprunget ut, hæggen blomstret, bakken var gul med spredt grønt græs i tuene og han kunde se hvor sneen længere inde laa i store fonner i nordheldingen.

Elver og bækker gik store, det stod et sus av dem. Og indover flyen lød en sprød klang av bjelder, stundimellem rauten av kyr og mækring av gjeit — de buførte fra dalen idag.

Han følte sig fri og let, han sprang indover. Fjeldene stod høie og hvitblaa og blektskinnende i kveldsolen. En gjøk gol fjernt indunder hammeren.

Lykkelig han som hadde en lang skjøn sommer for sig. Lykkelig han som hadde skjønne dager at leve i. Lykkelig han som følte sig ung og fri.